

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Bilim Dalı**

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE (4-7 YAŞ)
BİLİŞSEL BECERİLER İLE SOSYAL
BECERİLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Betül KURTULAN
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul, 2015

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Bilim Dalı**

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE (4-7 YAŞ)
BİLİŞSEL BECERİLER İLE SOSYAL
BECERİLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Betül KURTULAN
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Danışman
Doç. Dr. Birsen EKİNCİ GÜZEL**

İstanbul, 2015

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2015**

ONAY

Betül KURTULAN tarafından hazırlanan “Erken Çocukluk Döneminde (4-7 Yaş) Bilişsel Beceriler İle Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” konulu bu çalışma, 22/05/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Doç. Dr. Birsen EKİNCİ GÜZEL	
JÜRİ ÜYESİ	Prof.Dr. Ozana URAL	
JÜRİ ÜYESİ	Yard. Doç. Dr. Semai TUZCUOĞLU	

ÖZGEÇMİŞ

- 2004 Manisa Yabancı Dil Ağırlıklı Lise
- 2009 İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi ilköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalından mezun olma
- 2009 İstanbul Kadıköy Perihan Aktürk Anaokulu'nda Okul Öncesi Öğretmenliği
- 2011 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programına giriş
- 2015 İstanbul Kadıköy Perihan Aktürk Anaokulu'nda Müdür Yardımcısı

İLETİŞİM BİLGİLERİ

- Görev Yaptığı Kurum** : İstanbul Kadıköy Perihan Aktürk Anaokulu
- E-Posta** : betulkurtulan2110@gmail.com
- Web Sitesi** : perihanakturk@gmail.com
- Telefon** :

ÖNSÖZ

Bu araştırmada erken çocukluk dönemi 48-95 ay çocukların bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde çalışmada 48-95 ay çocukların bilişsel beceri düzeyleri ve sosyal becerileri demografik özelliklerine göre karşılaştırılmıştır.

Erken çocukluk dönemi, çocukların tüm gelişim alanlarının hızla geliştiği kritik bir dönemdir. Bir gelişim alanındaki becerinin istenilen ölçüde kazandırılmaması, çocuğun diğer gelişim alanlarındaki becerilerini de etkileyebilir, çünkü bu dönemde çocuğa kazandırılması amaçlanan psiko-motor, sosyal-duygusal, dil, bilişsel ve öz bakım alanlarındaki becerileri birbirlerinden tamamen ayrı görmek uygun değildir. Tüm gelişim alanları birbiriyle ilişkili ve bütünüün parçalarıdır. Logue-Mary(2007) sosyal ve akademik başarının ilişkisi çalışmasında, çocuğun sosyal becerileri kazanması ve geliştirilmesinde, diğer gelişim alanlarının da desteklenilmesi etkili bir yol olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra erken çocukluk döneminde öğrenme ile beyin gelişimi arasında önemli bir ilişki vardır. Bu sebepten gelişimin ilk altı ve sekiz yılı oldukça önemlidir. Bu dönemde çocuklar tüm gelişim alanlarına uygun, bireysel farklılıkları da göz önünde bulunduracak şekilde bir eğitimin rehberliğinde hem sosyal hem de bilişsel becerilerini geliştirerek sosyal yaşama hazırlanabilirler.

Araştırma boyunca bilgi ve tecrübesi ile bana rehberlik eden, anlayış gösteren ve araştırmama katkılarından dolayı değerli, danışmanım Sayın Doç. Dr. Birsen EKİNCİ GÜZEL'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Araştırma sürecim boyunca uygulamalarıma ve çalışmalarıma destek gösteren Okul Müdürüm, Sayın Nuriye KAYA'ya, uygulamaları yapmak için izin veren uygulama okullarının müdürlerine, öğrenci ve öğretmenlerine çok teşekkür ederim. Tez yazma sürecime, yardımcı olarak desteğini esirgemeyen, Erinç DURLANIK'a teşekkür ederim. Beni yetiştirirken her türlü fedakârlığı yapan, anlayışlılığıyla yüksek lisans eğitimim boyunca beni destekleyen sevgili ailem Fikret KURTULAN, Mükerrerem KURTULAN ve Elif KURTULAN'a sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Betül KURTULAN
İstanbul, 2015

ÖZET

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE (4-7 YAŞ) BİLİŞSEL BECERİLER İLE SOSYAL BECERİLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

KURTULAN, Betül

Yüksek Lisans, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Birsen EKİNCİ GÜZEL

Mayıs-2015

Araştırma, erken çocukluk döneminde (48-95 ay) çocukların bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde çalışmada ayrıca çocukların sosyal ve bilişsel beceri düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma tarama modeli ile gerçekleştirilmiş betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini İstanbul Kadıköy İlçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve resmi bağımsız anaokulları, ilkokul bünyesinde bulunan anasınıfları, ilkokul birinci sınıfa devam eden çocuklar (48-95 ay) oluşturmaktadır. Örnekleme İstanbul Kadıköy İlçesinde bulunan özel ve resmi okullarda eğitim almakta olan, tesadüfi yöntemle seçilen toplam 420 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zekâ Testi-III (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-III (WPPSI-III), Zeka Testinin alt ölçeklerinde “Kelime Bilgisi (Vocabulary) ” ve “Sözel Akıl Yürütme (Word Reasoning) ” Ölçekleri ve “Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) ” kullanılmıştır. Aynı zamanda çocukların demografik bilgilerini elde etmek için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde WPPSI-III Zekâ Testinin Türkçesi henüz mevcut olmadığından ölçeğin alt boyutlarının Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlama çalışması yapılarak geçerlik-güvenirlilik analizleri gerçekleştirilmiştir. Geçerlik güvenirlilik çalışmalarına tesadüfi yöntemle seçilen 300 çocuk dahil edilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçekleri geçerlik güvenirlilik

çalışmasında kullanılan 300 öğrenciye 120 çocuk daha eklenmiştir. Ölçekler toplam 420 çocuğa uygulanmıştır. Çalışmada çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Çocukların bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için ölçeklerden elde edilen puanlar arasında korelasyon analizleri yapılmış, ayrıca çocukların bilişsel ve sosyal beceri düzeyleri ile demografik özellikleri karşılaştırılmıştır.

Araştırma verilerinin istatistiksel analizi için SPSS 17 paket programı kullanılmıştır. Analizler sonucunda, 48-95 ay çocukların yaş, anne eğitim, baba eğitim, sosyo ekonomik düzey, okul öncesi eğitim alma süresi arttıkça çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının arttığı gözlemlenmiştir. Analizler sonucunda anne eğitim, baba eğitim, sosyo ekonomik düzey, okul öncesi eğitim alma süresi arttıkça Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının arttığı belirlenmiştir. 48-59 ay çocuklarından elde edilen sözel akıl yürütme beceri puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı biçimde farklılık göstermediği, 60-71 ay Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden alınan puanların ise farklılaştığı tespit edilmiştir. Kardeş sayısı azaldıkça 6-7 yaş grubunda bilişsel becerilerin arttığı belirlenmiştir. MASDU Ölçeğinden elde edilen sosyal beceri puanlarının cinsiyet, yaş grupları, baba eğitim durumu, kardeş sayısı ve okul öncesi eğitim alma durumlarına göre anlamlı farklılık elde edilmiştir. Ölçeklerden elde edilen bilişsel beceri ile sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş olup bilişsel beceri düzeyi arttıkça sosyal becerilerin de arttığı görülmektedir. Benzer şekilde çocukların sosyal beceri puanları arttıkça, bilişsel beceri puanları da artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, biliş, bilişsel beceri, sosyal beceri.

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN COGNITIVE AND SOCIAL SKILLS OF CHILDREN (4-7 YEARS-OLD) IN EARLY YEARS

KURTULAN, Betül

Post Graduate, Pre-school Education Field

Thesis Advisor: Ass. Dr. Birsen EKİNCİ GÜZEL

May-2015

This research is conducted to investigate the relationship between of cognitive and social skills of children (4-7 years old-aged) in early years. In addition, the cognitive and social skills of the children were compared according to their demographic characteristics. This is a correlational study. The universe of the study involves the children from public and private preschool institutions and first grade of the primary schools which belong to Ministry of National Education in Kadıköy-Istanbul. The sample of the study consists of 420 randomly selected children from these institutions and schools.

In the first phase of the study “Vocabulary” and “Word Reasoning” Sub-Scales of “Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-III (WPPSI-III)” were translated into Turkish and validity and reliability studies of this new version were completed. For this phase of the study 300 randomly selected children participated to the study. In the second phase of the study additional 120 randomly selected children were given Vocabulary, Word Reasoning Scales and MASDU. In order to examine the relationship between cognitive and social skills of the children the correlational analysis was conducted. At the same time the cognitive and social skills of the children were compared according to demographic characteristics of the children with t-test and Anova analyses.

The statistical analyses of the data was realized with SPSS-17 package programme. The results showed that the Vocabulary Scale scores were higher for older children. In

addition the children, having high educated parents, high SES and longer preschool educated got higher Vocabulary Scale scores. The same trend was observed for the Word reasoning scores of the children. The results also revealed that the 4-5 years old aged children' Word Reasoning Scale scores did not change according to the number of sisters and brothers. However, the same scores of 6-7 years-old aged children changed according their numbers of sisters/brothers. The children having less number of sister/brother had higher Word Reasoning Skills scores. According to the results obtained from the Marmara Social Emotional Adjustment Scale age groups, parent education level, number of siblings and preschool education by the receiving state significant differences were obtained. The results indicated that there is close correspondence between cognitive and social skills of children in early years. The children having higher social skills scores had also higher cognitive skills and the children having higher cognitive skills scores had also higher social skills.

Key Words: early childhood, cognition, cognitive skill, social skill

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Alt Amaçlar	3
1.2.1. WPSSI-III Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi Türkçe Adaptasyon, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	3
1.2.2. Kelime Bilgisi Ölçeğ Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	3
1.2.3. Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	4
1.2.4. Marmara Sosyal Duygusal Uyum(MASDU) Ölçeği Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Sayıltılar.....	6
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II: İLGİLİ LİTERATÜR.....	8
2.1. Erken Çocukluk Döneminde Bilişsel Gelişim.....	8
2.1.1. Bilişsel Süreçler	10
2.1.1.1. Algısal Gelişim.....	11
2.1.1.2. Dikkat	12
2.1.1.3. Kavram Gelişimi	12

2.1.1.4. Bellek.....	13
2.1.1.5. Düşünme ve Mantık Yürütme	14
2.1.1.6. Yaratıcılık ve Zekâ	15
2.1.2. Bilişsel Gelişim Kuramları.....	17
2.1.2.1. Jean Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı.....	18
2.1.2.1.1. Duyusal Motor Dönem (0-2 yaş)	20
2.1.2.1.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş).....	21
2.1.2.1.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş).....	24
2.1.2.1.4. Soyut İşlemler Dönemi (11 yaş ve üstü)	24
2.1.2.2. Jerome Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı	25
2.1.2.3. Bilgi İşlem Kuramları.....	26
2.1.2.3.1. Bilgi İşlem Kuramında Depolama Modeli	27
2.1.2.3.2. Bilgi İşlem Kuramında İşleme Düzeyi Modeli	28
2.1.3. Vygotsky'nin Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramı	29
2.1.4. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramı	32
2.2. Erken Çocukluk Döneminde Sosyal-Duygusal Gelişim	34
2.2.1. Sosyal Beceri Tanımı ve Önemi	36
2.2.2. Sosyal Beceri İle İlgili Kavramlar	38
2.2.2.1. Sosyal Yeterlik	38
2.2.2.2. Sosyal Anksiyete ve Sosyal Fobi	39
2.2.3. Erken Çocukluk Dönemi Sosyal Beceri Eğitimi.....	40
2.2.4. Sosyal Becerileri Değerlendirme Yöntemleri	41
2.3. İlgili Araştırmalar	43
BÖLÜM III: YÖNTEM	48
3.1. Araştırmanın Modeli	48
3.2. Evren ve Örneklem.....	48
3.2.1. Evren	48
3.2.2. Örneklem.....	48
3.3. Verilerin Toplanması.....	49
3.3.1. Veri Toplama Araçları	49
3.3.1.1. Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-III - WPPSI-III)....	50

3.3.1.1.1. Kelime Bilgisi	50
3.3.1.1.2. Sözel Akıl Yürütme.....	51
3.3.1.2. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği, (MASDU).....	52
3.3.1.3. Kişisel Bilgi Formu.....	53
3.3.2. Uygulama	53
3.4. Verilerin Analizi.....	54
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	56
4.1. Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III (WPPSI-III) Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinin Türkçeye Adaptasyon ve Geçerlik-Güvenirlilik Çalışmaları	56
4.1.1. Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III (WPPSI-III) Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinin Türkçeye Adaptasyon Çalışmaları	56
4.1.2. Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçekleri Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları.....	57
4.1.3. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin İç Tutarlık Katsayıları, Madde-Kalan, Madde Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach Alfa Değerleri	63
4.1.4. Kelime Bilgisi Ölçeğinin İç Tutarlık Katsayıları, Madde Kalan-Madde Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach Alfa Değerleri ve Ayırt Edicilik Bulguları	72
4.2. Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine ilişkin Bulgular.....	81
4.3. Sosyal Beceri Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine ilişkin Bulgular	99
4.4. Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek Puanları ile Sosyal Beceri Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	105
BÖLÜM V : SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	108
5.1. Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	108
5.2. Sonuçlar.....	108
5.3. Öneriler.....	125

KAYNAKÇA.....	129
EKLER	136
Ek 1: İzin Belgesi.....	136
Ek 2: Kişisel Bilgi Formu	137

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1.	Piaget ve Vygotsky'nin Kuramlarının Karşılaştırılması.....	31
Tablo 3.1	Araştırmaya Katılan Çocukların Devam Ettikleri Kurumların İsimleri, Yaş Aralıkları ve Sayıları.....	49
Tablo 4.1.	Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinin Geçerlik-Güvenirlik Çalışmalarına Katılan Çocukların Devam Ettikleri Kurum İsimleri, Yaş Aralıkları ve Sayıları	58
Tablo 4.2.	4 Yaş (48-59 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Ortalama ve Standart Sapma Değerler	59
Tablo 4.3.	4 Yaş (48-59 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değeri)	59
Tablo 4.4.	5 Yaş (60-71 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Ölçekleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	60
Tablo 4.5.	5 Yaş (60-71 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değeri)	60
Tablo 4.6.	6 Yaş (72-83 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	61
Tablo 4.7.	6 Yaş (72-83 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değeri)	61
Tablo 4.8.	7 Yaş (84-95 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	62
Tablo 4.9.	7 Yaş (84-95) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri)	62
Tablo 4.10.	Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Cronbach Alfa Değerleri	63
Tablo 4.11.	4 Yaş (48-59 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeği'nin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	64
Tablo 4.12.	4 Yaş (48-59 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Ayırt Edicilik Hesaplamaları	65
Tablo 4.13.	5 Yaş (60-71 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	66
Tablo 4.14.	5 Yaş (60-71 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Ayırt Edicilik Hesaplamaları	67
Tablo 4.15.	6 Yaş (72-83 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	68

Tablo 4.16.	6 Yaş (72-83 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Ayırt Edicilik Hesaplamaları	69
Tablo 4.17.	7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	70
Tablo 4.18.	7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeği'nin Ayırt Edicilik Hesaplamaları	71
Tablo 4.19.	Kelime Bilgisi Ölçeği İçin Cronbach Alfa Değerleri	72
Tablo 4.20.	4 Yaş (48-59 Ay) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	73
Tablo 4.21.	4 Yaş (48-59 Ay) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Ayırt Edicilik Hesaplamaları	74
Tablo 4.22.	5 Yaş (60-71 Ay) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	75
Tablo 4.23.	5 Yaş (60-71 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Ayırt Edicilik Hesaplamaları	76
Tablo 4.24.	6 Yaş (72-83 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	77
Tablo 4.25.	6 Yaş (72-83 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Ayırtedicilik Hesaplamaları.....	78
Tablo 4.26.	7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri	79
Tablo 4.27.	7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Ayırt edicilik Hesaplamaları	80
Tablo 4.28.	Kelime Bilgisi Puanlarının Cinsiyet Göre t-testi Sonuçları	81
Tablo 4.29.	Kelime Bilgisi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Sonuçları.....	81
Tablo 4.30.	Kelime Bilgisi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Ölçeği Sonuçları.....	82
Tablo 4.31.	Kelime Bilgisi Puanlarının Sosyo-ekonomik Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları	82
Tablo 4.32.	Kelime Bilgisi Puanlarının SES Gruplarına Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Ölçeği Sonuçları.....	83
Tablo 4.33.	Kelime Bilgisi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	83
Tablo 4.34.	Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Testi Sonuçları	84

Tablo 4.35.	Kelime Bilgisi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	84
Tablo 4.36.	Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Testi Sonuçları	85
Tablo 4.37.	Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları.....	85
Tablo 4.38.	Kelime Bilgisi Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları	86
Tablo 4.39.	Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	86
Tablo 4.40.	Kelime Bilgisi Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Yönelik LSD Testi Sonuçları	87
Tablo 4.41.	4-5 Yaş (48 -71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Cinsiyet t-testi Sonuçları.....	87
Tablo 4.42.	4-5 Yaş (48-59/60-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre t-Testi Sonuçları	87
Tablo 4.43.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Çocukların SES Göre ANOVA Sonuçları.....	88
Tablo 4.44.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının SES Grup Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları	88
Tablo 4.45.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	89
Tablo 4.46.	4-5 Yaş (48 -71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyleri Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları	89
Tablo 4.47.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	90
Tablo 4.48.	4-5 Yaş (48-59/60-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları	90
Tablo 4.49.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları.....	91
Tablo 4.50.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları	91
Tablo 4.51.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	92
Tablo 4.52.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Farklılaşmalara Yönelik LSD testi Sonuçları.....	92
Tablo 4.53.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Çocukların Sözel Akıl Yürütme Puanlarının Cinsiyete göre t-Testi Sonuçları	93
Tablo 4.54.	6 -7 Yaş (72-83/84-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre t-Testi Sonuçları.....	93

Tablo 4.55.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Sosyo Ekonomik Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	94
Tablo 4.56.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının SES Grupları Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları	94
Tablo 4.57.	6-7 yaş (72-95 Ay) Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	95
Tablo 4.58.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyleri Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları.....	95
Tablo 4.59.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	96
Tablo 4.60.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları	96
Tablo 4.61.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları.....	97
Tablo 4.62.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları.....	97
Tablo 4.63.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları	98
Tablo 4.64.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	98
Tablo 4.65.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Farklılaşmalara Yönelik LSD Testi Sonuçları	99
Tablo 4.66.	MASDU Ölçeği Puanlarının Cinsiyet t-testi Sonuçları.....	99
Tablo 4.67.	MASDU Ölçeği Testi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Sonuçları.....	100
Tablo 4.68.	MASDU Ölçeği Puanlarının Yaş Grupları Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları	100
Tablo 4.69.	MASDU Ölçeği Puanlarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Sonuçları	101
Tablo 4.70.	MASDU Ölçeği Puanlarının Sosyo-ekonomik Düzey Grupları Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları.....	101
Tablo 4.71.	MASDU Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	102
Tablo 4.72.	MASDU Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	102
Tablo 4.73.	MASDU Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları.....	103
Tablo 4.74.	MASDU Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları.....	103

Tablo 4.75.	MASDU Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları.....	103
Tablo 4.76.	MASDU Ölçeği Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları.....	104
Tablo 4.77.	MASDU Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	104
Tablo 4.78.	MASDU Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Farklılaşmalara Yönelik LSD testi Sonuçları.....	105
Tablo 4.79.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Test Puanları Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	105
Tablo 4.80.	4-5 Yaş (48-71 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayı Değerleri	106
Tablo 4.81.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Test Puanları Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	106
Tablo 4.82.	6-7 Yaş (72-95 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayı Değerleri	107

BÖLÜM I: GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi gelişimin en hızlı olduğu dönemlerden birisidir. Çocuk bu dönemde birçok alanda büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkisiyle sürekli ilerleme kaydeden bir değişimin içindedir. Tekiner(1996) araştırmacılar 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişimin %50'sinin 4 yaşına, %30'unun ise 4 yaşından 8 yaşına kadar oluştuğu, 18 yaşına kadar gösterilen okul başarılarının %33'ünün 0-6 yaşına kadar alınan eğitime bağlı olduğunu ifade etmektedir(Akt: Koçak, 2001).

Gelişim psikologları insan ve onun gelişimini incelemek için belirli alanlar belirlemişlerdir. Bu alanlar; *Bilişsel Gelişim*, bireyin zihin yapısında meydana gelen sistematik değişiklikleri inceler. Bilişsel faaliyetler düşünce, algı, bellek, akıl yürütme ve ana dilini kullanma becerileri bilişsel gelişim alanının incelediği konulardır. *Fiziksel Gelişim*, insanın bedeninde meydana gelen değişiklikleri içerir. *Psikososyal Gelişim*, kişinin duygularını ve başka kişilerle olan ilişkileri ve kişiliğindeki değişiklikleri incelemektedir. Hiçbir gelişim alanını da birbirinden ayırmak ya da ayrı tutmak mümkün değildir; çünkü gelişim tüm alanlarıyla (bilişsel, dilsel, sosyal duygusal ve fiziksel) bir bütündür (Aydın, 2003).

Erken çocukluk dönemi eğitimi, çocuğun yaşamının temelini oluşturmaktadır. Kültürel normların geliştiği ve temel alışkanlıkların edinildiği bir dönemdir. Çocuk yeteneklerini geliştirmekte, çeşitli deneyimlerde bulunarak sosyal çevre ile etkileşime geçmekte ve buna paralel zihinsel becerilerini geliştirmektedir. Erken çocukluk döneminde çocuğa verilecek olan fırsatlar ve yetişkin desteği ve eğitimi çocuğun yaşama en iyi şekilde hazırlanmasında önemli rol oynar. Erken çocukluk eğitimi ile sosyal ve duygusal olarak, çocukların hoşgörü ve duygudaşlık becerileri gelişir, farklılıklara saygı göstermeyi, toplumsal yaşamın iyileştirilmesi ve korunmasında sorumluluk alabilmeyi öğrenirler. Bilişsel alanda ise çocukların matematiksel ve konumsal algıları artar, problem çözebilme ve dikkat becerileri gibi ileriki hayatlarında akademik yaşantılarını olumlu etkileyecek donanımlar hızlı bir biçimde gelişir. Bilişsel gelişim her türlü gelişim alanlarıyla ilişkili ve işbirliği halinde gerçekleşir ve zekâ gelişimini de kapsar. Yaşamın erken yılları, birçok araştırmacı tarafından zekâ, kişilik ve sosyal davranış şekillenmesi açılarından son derece önemli bulunmaktadır (Yavuzer, 2003). Bilişsel gelişim, bireyin

doğumdan itibaren çevreyle etkileşimi sonucunda da bilgiyi alması, saklaması kodlaması, düzenlemesi gibi birçok bilişsel süreçleri içeren gelişim alanıdır.

Erken çocukluk döneminde çocuk birçok bilişsel görevi de yapabilir düzeydedir. Örneğin; çocuklardan basit kavramları oluşturabilmesi, konuşmayı öğrenmesi, neden-sonuç ilişkisi kurabilmesi, basit sınıflama, örgütleme vb. becerileri kazanması beklenmektedir. Bu sebeplerden bilinçli bir şekilde düzenlenen ve yönetilen okul öncesi eğitim kurumları çocukların beden sağlığını güçlendirir. Zengin uyarıcı öğrenim ortamı ve sunulan yaşantı da çocuğun bilişsel yönden olgunlaşmasına yardımcı olur. Bilişsel yönden gelişim gösteren bir çocuk diğer alanlarda da buna paralel ilerleme kaydedecektir. Erken çocukluk eğitimi ve programları bir bütün olarak düşünüldüğünde birçok alanda çocuğun gelişiminde temel olmaktadır. Çocukların sosyal duygusal yönden gelişiminde yaşama iyi uyum sağlaması ayrı bir öneme sahiptir. Sosyal duygusal yönden gelişme gösteren çocukların sosyal becerileri artacaktır. Sosyal becerilerin gelişmesi çocuğun aile, arkadaş, okul ve diğer toplumsal kaynaklardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmesiyle olur. Ailenin de erken çocukluk dönemi eğitimine katkısı oldukça önemlidir. Vural-Ekinci ve Gürşimsek (2009), erken çocukluk döneminde eğitime ailenin katılımının çocuğun sosyal ve bilişsel gelişimi açısından olumlu etkisini ortaya koymuştur. Erken çocukluk eğitimine verilen önem ve bu önem doğrultusunda oluşturulan eğitim kurumları, yönetici, öğretmenler, aile ve çevre yoluyla kazandırılabilir. Erken çocukluk eğitiminde sunulan ortam, uyarıcılar ve uyarıcıların çeşitliliği de büyük önem teşkil etmektedir (Stanley, 2009, s.25).

Erken çocuklukluk dönemi eğitiminin en büyük amaçlarından biri de çocukların duygusal ve soysal gelişimlerini desteklemektir. Günümüzde de gerek akademik ortam, gerekse günlük yaşam içinde başarılı olabilmek için bilişsel yeti ve yeteneklere sahip olmanın yanında çeşitli sosyal becerilere de sahip olmak önemlidir. Yapılan bir çok araştırmaya göre sosyal becerilere sahip çocukların bu becerilere yeterince sahip olmayan akranlara oranla daha başarılı oldukları saptanmıştır (Palut, 2005). Tüm bu sebepler doğrultusunda ve ışığında bu araştırmada, erken çocukluk döneminde bilişsel ve sosyal becerilerin ilişkisi ele alınmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde (48-95 ay) çocukların bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2. Alt Amaçlar

Bu genel amaçlar doğrultusunda belirlenen alt amaçlara yönelik aşağıdaki sorular cevaplanmaya çalışılmıştır.

1.2.1. WPSSI-III Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi Türkçe Adaptasyon, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

1.2.1.1. Kelime Bilgisi Alt Testinin geçerlik ve güvenilirlik düzeyi nedir?

1.2.1.2. Sözel Akıl Yürütme Alt Testinin geçerlik ve güvenilirlik düzeyi nedir?

1.2.2. Kelime Bilgisi Ölçeğ Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

1.2.2.1. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.2.2. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları yaş gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.2.3. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları sosyo ekonomik duruma göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.2.4. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.2.5. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.2.6. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.2.7. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.2.8. Çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları okul öncesi eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3. Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

1.2.3.1. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3.2. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları yaş gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3.3. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları sosyo ekonomik duruma göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3.4. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3.5. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3.6. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3.7. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.3.8. Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları okul öncesi eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.4. Marmara Sosyal Duygusal Uyum(MASDU) Ölçeği Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

1.2.4.1. Çocukların sosyal beceri düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.4.2. Çocukların sosyal beceri düzeyleri yaş gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.4.3. Çocukların sosyal beceri düzeyleri sosyo ekonomik duruma göre farklılaşmakta mıdır?

- 1.2.4.4. Çocukların sosyal beceri düzeyleri anne eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2.4.5. Çocukların sosyal beceri düzeyleri baba eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2.4.6. Çocukların sosyal beceri düzeyleri kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2.4.7. Çocukların sosyal beceri düzeyleri ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2.4.8. Çocukların sosyal beceri düzeyleri okul öncesi eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Erken çocukluk eğitimi dönemi (48-59 ay) temel gelişimin önemli ve büyük kısmını oluşturan kritik bir dönemdir. Bu dönemde çocuklar hayat boyunca kazanacağı alışkanlıkları edinir. Bilişsel, sosyal duygusal, fiziksel ve dil gelişimi yönünden büyük gelişme gösterirler ve kalıcı öğrenmeler, alışkanlıklar oluşur. Gelişimin hızlı olduğu önemli bir evredir ve çocuk çevre uyarıcıların etkisiyle birçok beceri ve kazanımı olgunlaşmanın da etkisiyle elde eder. Erken çocukluk dönemi gelişimin farklı yönlerinin birbiri ile ilişkisinin en fazla olduğu dönemdir. Örneğin duygusal gelişim ile sosyal gelişim birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Dil gelişimi, bilişsel gelişim, sosyal gelişim, konuşma organlarının gelişimine(olgunlaşma), çevre ve çevresel uyarıcılara sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle gelişimin farklı yönlerini mutlaka birbiriyle ilişkili olacak şekilde değerlendirmek gerekir. Örneğin motor gelişim ile dil gelişimi arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Fiziksel gelişim ile birlikte bilişsel gelişim, dil gelişimine zemin hazırlamaktadırlar (Erden & Akman, 1997).

İlgili literatür incelendiğinde, çocuğun sosyal becerilerini etkileyen gelişim alanlarından birinin de bilişsel gelişim alanı olduğu söylenebilir. Vygotsky'e göre, bilişsel gelişim, çocuğun düşünce ve davranışlarında, her toplumda farklılıklar gösterse de, sosyal çevre ile etkileşimi sonucunda ilerlemeler göstermektedir. Piaget'e göre bireyler, çevre ile etkileşimde bulunarak bu etkileşimden anlamlar çıkarıp şemalar oluştururlar. Bu

şemalar sayesinde bireyler bilgiyi işleyerek öğrenirler. Diğer bir deyişle Piaget'e göre öğrenme, bireylerin bilişsel gelişim düzeyleri ile paralel olarak çevre ile etkileşimi sonucunda gerçekleşebilir (Shaffer & Kipp, 2010). Rudolph, Hammen & Burge (1995), çocukların ilişkilerinde bilişsel ifadelerini, çevrelerindeki diğer kişilerle olan ilişkilerini ve bunların sosyal beceri ile olan ilişkilerini araştırmışlardır. Sonuç olarak, sosyal algılamalar, kişilerarası beklentiler, şematik örgütlenme, sosyal bilgi süreci gibi bilişsel ifadelerin farklı boyutları arasında önemli bağlantılar bulmuşlardır.

Açıklamalar doğrultusunda, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerileri üzerinde bilişsel gelişiminin etkisinin ortaya konulması çocukların bilişsel gelişim ve sosyal becerilerinin erken dönemde desteklenip geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma, 48-95 ay çocukların bilişsel becerilerin geçerli ve güvenilir biçimde değerlendirme ve desteklenme sürecinde kullanılacak ölçme araçlarına olan ihtiyacımızı karşılayacaktır. Ayrıca okul öncesi dönemde çocukların tüm alanlarda bir bütün olarak gelişim göstermesinin önemini ortaya koyarak, öğretmenlere eğitim-öğretim plan ve program hazırlarken tüm gelişim alanlarını dikkate almalarına katkı sağlayacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

- İstanbul Kadıköy İlçesi 4-7 yaş çocukları ile,
- Erken Çocukluk Dönemi (48-95ay) çocukları ile,
- Çocukların bilişsel beceri düzeyleri WPPSI-III'ün alt testleri Kelime Bilgisi, Sözel Akıl Yürütme Ölçekleri ile,
- Çocukların sosyal beceri düzeyleri MASDU (Marmara Sosyal Duyuşsal Uyum Ölçeği) puanları ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Araştırmaya katılan okulların bulunduğu bölge ve semtler dikkate alınarak bakılarak alt, orta ve üst sosyo ekonomik düzeyleri yansıttığı varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Erken çocukluk dönemi: “Erken çocukluk dönemi 0-8 yaşlarını, erken çocukluk gelişimi ise çocukların hayatının erken dönemlerindeki fiziksel, mental ve sosyal gelişimlerini kapsamaktadır. Bu devre büyüme ve gelişimin (bilişsel, fiziksel, dilsel sosyal- duygusal) en hızlı olduğu yaşlardır. Erken yaşlarda oluşturulan temel, kişinin hayatı boyunca etkili olacaktır. Erken çocukluk gelişimi programlarının amacı da tüm çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal potansiyellerini geliştirmelerini sağlayacak şekilde çocuk haklarının korunmasıdır (Özmert, 2005, s.179).

Biliş, bilişsel beceri,: Piaget’e (1970) göre biliş, karmaşık bir organizmanın, karmaşık bir çevreye biyolojik uyum sürecinin özel bir biçimidir. Biliş, ileri zihinsel süreçleri içermektedir. Zihinsel süreçler; dikkat, algı, bellek, dil gelişimi, problem çözme, anımsama, düşünme, akıl, yaratıcılık, zekâ vb. birçok özelliği içermektedir. Biliş, düşünme, öğrenme ve hatırlama süreçlerine denir (Küçükkaragöz, 2003).

Bilişsel gelişim: Anlama, kavrama, yorumlama, analiz, sentez, bellekte tutma, hatırlama, problem çözme, akıl yürütme, sorgulama gibi bilişsel işlemlerin gelişimidir (Özbay, 2009). Yaşla birlikte düşünme, öğrenme ve hatırlama süreçlerinde olan değişimlerdir (Küçükkaragöz, 2003).

Sosyal beceri: Sosyal beceri, kişiler arası ilişkilerde sosyal bilgiyi alma, çözümlenme ve anlamının yanı sıra uygun tepkilerde bulunma, hedefe yönelik ve sosyal bağlama göre değişen, hem gözlenebilir hem de gözlenemeyen, bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren, öğrenilebilir davranışlar olarak anlaşılmaktadır (Yüksel, 2001, akt: Kara, Çam, 2007, s.146).

BÖLÜM II: İLGİLİ LİTERATÜR

Araştırmayla ilgili kuramsal açıklamaların yer aldığı bu bölümde, erken çocukluk döneminin gelişimin tüm alanlarıyla bütün olduğu, erken çocukluk döneminde bilişsel gelişim ve bilişsel gelişim kuramları, sosyal-bilişsel kuramlar, erken çocukluk döneminde sosyal-duygusal gelişim, sosyal beceriler ve eğitimi konularında ilgili kavramlar ve kuramlara ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde söz konusu alanda yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Erken Çocukluk Döneminde Bilişsel Gelişim

Gelişim, hayatın başlangıcından ölüme dek süre gelen nitelik ve nicelikle ilgili değişikliklerdir. Söz konusu değişiklikler fizyolojik ve psikolojik süreçleri kapsamaktadır. Büyüme ise organizmanın döllenmeden itibaren, ölüme kadar süregelen fizyolojik boyuttaki nicel değişikliklerini kapsar. Bu nedenle gelişme büyümeyi de kapsayan bir kavramdır. Gelişim teorilerine göre değişim doğuştan getirdiğimiz bir özelliktir. Gelişim niceliğe bağlı olmaktansa, niteliğe bağlıdır. Değişiklikler az karmaşıktan daha karmaşık aşamaya doğru bir gelişim izler. Tek yönlü, geri dönüşümsüz ve belirli amaçlara doğru yönelmiştir. O halde gelişim; büyüme, olgunlaşma ve öğrenmeyi içeren bir süreçtir (Aydın, 2010). Gelişimin amacı bireyin olgunluğa ulaşmasıdır. O halde büyüme ve olgunlaşma birbirine bağlıdır. Gelişim yaşam boyu devam eden bir süreçtir, ancak içinde, durağanlığı ve çöküşü de barındırır bu sebepten gelişim her zaman olumlu yönde ilerleme göstermeyebilir (Özer & Özer 2004).

Gelişim, biyolojik süreç, bilişsel süreç ve sosyal süreç alt boyutlarından oluşmaktadır. Sözü geçen süreçlerin hepsinin birbiriyle yakinen ilişkili olduğunu görüyoruz. Birindeki değişiklik diğerini etkileme durumundadır. Biyolojik süreç bireyin kalıtsal olarak ebeveyninden aldığı genler doğrultusunda meydana gelebilecek olan değişiklikleri, bilişsel süreç bireyin dil, düşünce, zekâ kapasitesindeki değişiklikleri, sosyal süreç ise, gelişmekte olan bireyin diğer insanlarla ilişkilerini, duygularını ve kişiliğini içeren değişiklikler kümesidir (Aydın, 2010).

Erken çocukluk dönemi 0-8 yaşlarını, erken çocukluk gelişimi ise çocukların hayatının erken dönemlerindeki fiziksel, mental ve sosyal gelişimlerini kapsamaktadır. Bu devre büyüme ve gelişimin (bilişsel, fiziksel, dilsel sosyal- duygusal) en hızlı olduğu yaşlardır. Erken yaşlarda oluşturulan bu temel yapı kişinin hayatı boyunca etkili olacaktır. Erken çocukluk gelişimi programlarının amacı da tüm çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal potansiyellerini geliştirmelerini sağlayacak şekilde çocuk haklarının korunmasıdır (Özmert, 2005).

Erken dönemde çocuğa uygun uyarıların verilmesi, çocuğun zekâsını ve öğrenme kapasitesini artırmaktadır. Erken çocukluk dönemi çocuğun çevresinden en çok etkilendiği dönemdir. Çocuğu etkileyen sosyal ve çevresel faktörler onun fiziksel ve zihinsel olarak gelişimini de doğru orantılı olarak etkilemektedir. Çocukların erken dönemde gelişim özellikleri dikkate alındığında verilecek çevre eğitimi, çocukların bilişsel gelişimlerine (sorgulama, keşfetme vb.) katkı sağlar. Çocuklar sorulara zengin bir araştırma ortamı olan doğayı keşfederek cevap bulabilirler. Sonuç olarak, çevre çocukların bilişsel ve fiziksel gelişimlerini destekleyen üstü açık bir sınıf olarak tanımlanabilir (Dinçer, 2005, akt: Taşkın & Şahin, 2008). Bu dönemde çocuğun normal ve psikososyal yönden gelişimini olumsuz etkileyecek faktörler en aza indirgenmezse, bu durum gelişimde duraklamalara yol açacaktır (Bertan & ark., 2009). Erken çocukluk döneminde bilişsel gelişimin öncesinde, biliş kavramı tanımları;

Biliş (cognition), dünyayı tanıma, anlama ve öğrenmeyi içeren tüm zihinsel faaliyetler karşılığı kullanılan bir kelimedir (Aydın, 2010).

Yavuzer'e göre biliş (cognition), dünyamızı öğrenmeyi ve anlamayı içeren zihinsel faaliyetler anlamına gelir (Yavuzer, 1997).

Biliş ileri zihinsel süreçleri içermektedir. Piaget'e göre çocukların bilişsel gelişiminde çevrenin oldukça önemli bir yeri vardır ve çocukların çevreleri ile olan iletişimleri sonucunda, nesne ve durumları anlamak için çocuklar bazı yöntemler geliştirirler. Bu anlama ve bilme yöntemi geliştirmeye "Bilişsel Gelişim" denir (Bertan & ark., 2009). Piaget'e göre, bilişsel ve entellektüel aktiviteler uyarlanabilir ve bu yapılar bireyin çevresine uyumu ile oluşur. Zekâ; biyolojik uyum, çevresel etmenlerin kopyalanması ve düşünce ve davranışın düzenlenmesi/tekrar düzenlenmesi olarak görülmektedir (Mussen, Conger, & Kagan, 1969). Piaget bebeklik dönemindeki çocukların, objelerin

devamlı olduklarını, değişmezliklerini bile düşünemezken, zamanla biçim ve büyüklük kavramlarını tanımaya başladıklarını söylemektedir. Bilişsel Gelişim modeline göre bütünün yapısında meydana gelen değişimler nitelik ve nicelik yönünde olmaktadır. Sonuç olarak, değişiklikler dönemler halindedir ve her bir dönemde meydana gelen değişiklik nitelik olarak bir öncekinden farklı ve daha karmaşıktır (Yavuzer, 1997).

Bilişsel gelişim denildiğinde aklımıza anlama, kavrama, yorumlama, analiz, sentez, bellekte tutma, hatırlama, problem çözme, akıl yürütme ve sorgulama gibi bilişsel işlemlerin gelişimi gelmektedir (Özbay, 2009). Bilişsel gelişim, çocuğun nesnel ve sosyal çevresi hakkında bilgi edinmesini sağlayan bilişsel süreçlerden oluşur. Bilişsel gelişimde bireysel farklılıklar vardır. Ancak cinsiyet farkı yoktur. Sosyo-ekonomik durum bilişsel gelişime etki eder. Üstün ve ark. (2004) 4 yaş çocuklarının bilişsel gelişimlerini değerlendirmiş ve bilişsel gelişimden elde edilen puanlar ile çocukların sosyo ekonomik düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yani çocukların sosyo-ekonomik düzeyleri ne kadar iyi ise bilişsel becerilerin de aynı doğrultuda iyi olduğunu belirtmişlerdir (Poyraz & Dere, 2006).

Biliş ileri zihinsel süreçleri içermektedir. Zihinsel süreçler(bilişsel süreçler) ise dikkat, bellek, algı, dil gelişimi, okuma yazma, düşünme yaratıcılık, zeka vb. kapsayan geniş bir terimdir. Bilişsel gelişim ise doğumundan başlayarak bireyin çevresini, dünya ile etkileşimini ve bilginin edinilip, saklanması, yorumlanması, düzenlenmesi, değerlendirilmesini sağlar ve bilişsel gelişim tüm bu bilişsel süreçleri içine almaktadır.

2.1.1. Bilişsel Süreçler

Erken çocukluk döneminde çocuğun bilişsel özellikleri yetişkinlerden farklıdır. Çocuğun kendine özgü dünyasında bir görüşü ve düşünce yapısı vardır. Zamanla zihinsel süreçlerinde nitelik ve içerik olarak değişimler gerçekleşir. Bilişsel sistem çevreden girdileri alır. Girdileri algılar, algıladıklarını bellekte saklar. Düşünürken de bellekte sakladıklarını geri çağırır ve kullanır. Daha iyi düşünmek ve kullanmak için ise bilgiyi kavramsallaştırır ve genelleştirir.

Çocuk duyuşsal olayları fark eder; ifade eder, yorumlar, sonra hafızaya kaydeder (bellek) ve en sonunda da gerektiğinde bunları hatırlar ve tekrar eder. Çocuk düşünme, akıl yürütme, problem çözme, değerlendirme, yorumlama vb. bilişsel süreçler için

birtakım yeteneklere sahiptir. Algı, bellek, düşüncenin genellenmesi, değerlendirilmesi ve akıl yürütme gibi süreçler bilişsel yeteneklerdendir. Bunların bilişsel bölümleri ise semalar, imajlar, semboller, kavram ve kurallardır. Tüm bu bilişsel yetenekler aslında problem çözme basamaklarıdır. Bir problemin çözümü, yaşam boyu kazanılan deneyimlerin birikimi ile olur, bunu da düşünce dediğimiz bilgi işlem sistemiyle gerçekleştiririz. Çocuğun yeni bilgileri birleştirme ve bunları bildikleriyle kaynaştırıp amaca yönelik yeni anlam üretebilme becerilerinin geliştirilmesine okul öncesi dönemde başlanmalıdır. Bu dönemde çocuk şunları yapabilmelidir; nesnenin ne olduğu ve nasıl çalıştığını bilmeli, çevre ve dünya hakkında bilgi edinebilmeli, dil ve sözcük dağarcığını geliştirebilmeli, bilgiyi üreterek problem çözme becerilerini geliştirebilmelidir. Çocukların problem çözme becerilerinin gelişmesi adına okulların eğitimde problem çözme yöntemine yer verilmesi önemlidir. Okulda işlenecek konular, yaşamda karşılaşılabilecek güçlükler biçiminde ele alınmalı, problem çözme sırasında çocuğun gerekli bilgileri toplama, değerlendirme, sonuca varma ve sonucu yorumlamasına yardımcı olmalıdır. Böylece çocuğun yaşama uyum sağlayacak ve çocuk böylece yaşamda karşılaşılabilecek problemleri çözme becerisini, cesaretini ve gücünü erken dönemlerde kazanmış olacaktır (Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

Ataç (1991), bilişsel gelişimi bellek ve zeka gelişimi olarak tanımlamaktadır. Zeka ise olayların anlam ve ilişkilerinden sonuçlara varabilme yeteneğidir. Zihinsel ve bilişsel gelişim birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır. Zihinsel gelişim bireyde akıl yürütme, düşünme, bellek ve dildeki değişimleri kapsar. Zihinsel gelişim dolayısıyla bilişsel gelişimin daha iyi kavranması için bazı kavramların bilinmesi gerekir. Algısal gelişim, dikkat, kavram gelişimi, bellek, düşünme ve mantık yürütme, yaratıcılık ve zekâ gibi öğeler bunlardan bazılarıdır ve bilişsel süreçler içinde incelenirler.

2.1.1.1. Algısal Gelişim

Birey yaşamı boyunca duyu organları yardımıyla çevresindeki bilgileri organize eder, anlar, yorumlar ve yeni durumlara uydurur. O halde algı, göze, kulağa ve diğer alıcılara gelen uyarıcılara anlam vermedir. Diğer bir deyişle çevre hakkında doğrudan doğruya bilgi edinme sürecidir (Poyraz & Dere, 2006). Algı bir açıdan öğrenme ve davranışın temelidir. Algı olmaksızın öğrenme gerçekleşmez, davranış ortaya çıkmaz. Özetle,

algı duyu organlarımız yoluyla edindiğimiz nesne ya da kavramın bizde bıraktığı izdir (Binbaşoğlu, 1975).

Algının iki önemli ögesi vardır. Duyu organlarının sağlıklı olması (olgunlaşma) ve deneyimler(öğreme)dir. 3-6 yaşta algı gelişimi, seçicilik, ayırt etme, nesne değişmezliği ve kalıcılığı öğrenilmesi, ben merkezilikte azalma şeklinde incelenir. Önemli olan uyarıcıya öncelikle yönelmedir. Çevrede birçok uyarıcı vardır ve birey sadece işine yarayana, dikkatini çeken nesneye odaklanır. O halde algıda seçicilikte dikkat, hazır bulunuşluk ve güdülenme önemlidir. Ayırt etme önceleri bir bütün olarak görülen nesne ya da durumun zamanla parçalarını, ayrıntılarını, özelliklerini algılamaz. Okul öncesi dönemde genellikle çocuklar nesnelere bütün olarak algılar, ayrıntılara dikkat etmezler. Altı yaşından sonra ayrıntılara dikkat etme becerisi gelişir. Genel olarak baktığımızda algısal gelişimin bilişsel gelişimin oluşmasında çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Erken çocukluk dönemi boyunca da büyük bir gelişim gösterdiği konusunda bir görüş birliği vardır (Poyraz & Dere, 2006).

2.1.1.2. Dikkat

Dikkat algı gelişiminde çok önemli bir ögedir. Dikkat, duyu organlarının kodlanma süreci olarak tanımlanır (Poyraz & Dere, 2006). insanın duyu organları bir anda birden çok uyarıcı ile karşı karşıya kalır, fakat insan sadece birkaçına dikkat eder. Mağden & ark. (2001) dikkat, bireyin neyi algıladığında önemlidir. Dikkat, dikkat süresi ve seçicilik sürecinden oluşur. Algının gelişimi ve gerçekleşmesi için dikkat önemlidir. Çocukların dikkat süreleri kısadır ve yaş ile birlikte dikkat süresi artar. Dikkat ilgi ile bağlantılıdır. Çocuk ilgisi olduğu bir durum ya da nesneye karşı dikkat gösterir (Binbaşoğlu, 1975).

2.1.1.3. Kavram Gelişimi

Kavram, grupların veya sınıfların birbirinden ayırt edilmesinde ortak özellikleri veya özellikleri temsil eden fikirdir (Binbaşoğlu, 1975). Kavram, bilginin yeniden düzenlenmesidir. Kavram oluşturma ve gelişimi bir nevi sınıflama işlemidir ve uyarıcıları düzenleme yeteneğidir. Kavram öğrenme, ayırt etmeyi öğrenmeyle başlar. Belirli bir özellik aynı özelliğe sahip diğer nesnelere genellendiğinde, kavram öğrenilir (Megep, 2014). Kavram gelişimi nesne ve olayları sınıflandırmayı sağlar. Nesnelere

tanınmasını kolaylaştırır. Soyut ve somut kavramlar vardır ve çocuk, önce somut kavramları algılar. Bu bilgiden hareketle okul öncesi eğitim döneminde etkinlikler somut gerçekliklere dayandırılmalıdır. Zengin uyarıcı ortamı sunan, çocukların düşünme, merak ve sorgulama yeteneklerini ön plana çıkaran gelişim ve değişime açık öğretmenler eğitim-öğretimde rehber olmalıdır. Bunlar çocukların bilişsel süreçlerini zenginleştirir (Poyraz & Dere, 2006). Arı ve Ark.'na (2000) göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında nitelikli verilen bir eğitim, bilişsel gelişimi ve kavram kazanımını olumlu yönde etkiler ve nitelikli eğitim öğretim ortamı sağlanmayan okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların kavram gelişim düzeylerinin düşük olduğu belirtilmiştir.

Çocuğun kavramları, kültürüne ve geçmiş deneyimlerine dayanır. Çünkü bu etmenler çocuğa açık olan kavram çeşit ve tiplerini tanımlar.

Kavramların yararları:

- Çevrenin karmaşıklığını azaltır.
- Çevredeki nesnelere tanınmasını kolaylaştırır.
- Nesnelere ve olaylarla yeni karşılaşmada yeniden öğrenme gereğini azaltır.
- Etkinlikleri planlama ve yön vermede yardımcı eder.
- Nesne ve olayları ilişkilendirme ve sıralandırmada yardımcı olur. Kısaca , kavramlar çocuğun ve yetişkinin düşünmesini kolaylaştırır ve keskinleştirir (Fişek & Yıldırım, 1993).

2.1.1.4. Bellek

Bellek zekânın en önemli öğelerinden biridir. Bellek herhangi bir nesne ya da olgu ile ilgili olarak duyum ve algıların unutulmadan saklanması ve istenildiği zaman yeniden geri çağrılarak hatırlanmasıdır. O halde diyebiliriz ki belleğin güvenilirliği hatırlama gücünü gösterir. Bilginin hatırlanması da bireyin belleğinde bilgiyi nasıl depoladığına bağlıdır denebilir. Bellek olmasaydı düşünme de olmazdı. Çünkü insanın yeni bir kavram ya da nesneyi yaratması, daha önce elde ettiği algı ve kavram gibi birtakım zihinsel süreçleri kullanarak oluşturduğu bilgi ile olur. Bu da bellek sayesinde hatırlanır ve geri çağırılır ve böylece öğrenme gerçekleşir (Binbaşoğlu, 1975). Üç türlü bellek

vardır. Duyusal bellek, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellektir. Bu üç süreçte de tanıma ve hatırlama etkilidir (Poyraz & Dere, 2006).

Duyusal bellekte bilginin saklanma süresi bir saniyeden kısadır. Çevreden gelen uyarıcılar duyu organları ile duyusal kayda gelir. Dış dünyadan gelen uyarıların oluşturduğu bellek türüdür. Duyusal belleğe gelen bilgi zihinsel süreçlerle işlenerek başka belleğe geçirilmezse unutulur gider (Binbaşıoğlu, 1975). Kısa süreli bellekte, bilginin saklanma süresi 1-2 dakikadır. Dikkat ve algı ile alınan bilgi kısa süreli belleğe geçer. Bilgiyi tutma süresi ve yetkinliği sınırlıdır. Kısa süreli belleğe gelen ve zihinsel süreçler ile uzun süreli belleğe aktarılamayan bilgiler unutulur. Okul öncesi dönem çocuklarının bellekleri kısa sürelidir. Çocuk ilk olarak duyularıyla algıladığı bilgiyi, kısa süreli belleğe aktarır. Daha sonra zihinsel tekrarlar ve kodlama ile uzun süreli belleğe bilgi aktarılır. Kısa süreli belleğe bilgi hem duyusal kayıttan hem de uzun süreli bellekten gelir. Bilginin anlamlandırılması ve örgütlenmiş bir formda uzun süreli bellekte depolanmasını sağlayan zihinsel işlemleri yapma görevini yerine getirmektedir (Öztürk & Kısaç, 2003). Pek çok işlem bu bellek aşamasında yapıldığından, meşgul bir kavşak görünümündedir ve kısa süreli belleğe uyanık bellek de denir (Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

Uzun süreli bellek yeni öğrenilen bilgilerin eski bilgiler ile örgütlenerek muhafaza edildiği sürekli bir depodur. Uzun süreli belleğin geniş bir kapasitesi vardır. Bilgisayarın Hard Diskine benzetilebilir. Kısa süreli bellekte olduğu gibi uzun süreli bellekte de bilgiler sözel kodlamaya dayalı olarak tutulur. Uzun süreli bellekte bilişsel şemalar da kullanılır. Doğru kodlama yapılırsa bilginin unutulması zordur, önemli olan uzun süreli bellekteki bilgiyi geri çağırabilmektir (Palancı, 2009).

2.1.1.5. Düşünme ve Mantık Yürütme

Düşünme hatırlamaya dayanır. Önceden edinilmiş kavramların hatırlanması gerekir. Uyarıcıların değerlendirilmesi, saklanması ve tekrar kullanılması için düşünce sisteminin gelişmesi çok önemlidir. 0-2 yaş sonunda çocuk, düşünme ve mantık yürütme sürecine varan bir gelişimin başlangıç noktasındadır. 2-4 yaş döneminde özelden-özele dayanan bir mantık yürütme yöntemi geliştirir. 4-7 yaşta tüm dengelim-tümevarım için gerekli genel anlatımlar kazansa dahi yine de varılan sonuçlar yanlış

olabilir. Mantık yürütme daha önceden öğrenilmiş bilgileri yeni karşılaşılan bir probleme çözüm bulmak için birleştirme, düzenleme sürecidir (Poyraz & Dere, 2006).

2.1.1.6. Yaratıcılık ve Zekâ

Yaratıcılık, bilgilerin sentezini yapma sınıflar arasında ilişki kurma ve kompozisyon oluşturmaktır. 2-4 yaşta çocuk kültürel sembolleri öğrenir, kelime sayısı çoğalır. 5-7 yaşta hikâyeler yaratır, resimler çizer, dramatizasyonlar yapar ve bu yetenekleri ile kendi kişiliğini yaratmaya başlar. Başkalarının ayrı kişiler olduğunu bilir (Poyraz & Dere, 2006). Çocukların sembolik yaratıcı dünyasında güneş mavi, gökyüzü sarı ve arabalar bulutlarda yüzer. Çocuklar belki de gerçeklerle ilgili olmadıklarından, onların çizimleri hayali ve yaratıcıdır (Santrock, 2013).

İyi bir kişilik geliştirmede zekâ ile yaratıcılık bir arada yürür. Yaratıcılığın temelinde kişinin kendi duygu-düşüncelerini ifade etme vardır; fakat zekâ ile yaratıcılık kavramı birbirine karıştırılmamalıdır. Her zeki çocuk çok yaratıcıdır, ya da zekâ düzeyi düşük bir çocuk yaratıcı değildir diyemeyiz. Her çocuğun yaratıcılığı kendine özgüdür ve bireyseldir. Çocuğun yaratıcılığını onun kendi özellikleri içinde değerlendirmek gerekir. Atay'a (2009) göre 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumlarına göre incelenmesi çalışmasında; çocukların yaş ile yaratıcılık kavramları arasında bir ilişki bulunmuştur. Yani yaş arttıkça çocukların yaratıcılık gelişiminde de artış görülür. Cinsiyet değişkeni ve aile eğitim durumunun ise yaratıcılık üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

Zekâ aynı fikirde olduğumuz soyut bir kavram ve sahip olduğumuz yüksek bir değerdir. Çocuğun boy, kilo, yaş gibi herhangi bir nitelik ile ilgili ölçümü kabul edilebilir; fakat çocuklarda bir kavram ölçümü yapılacaksa, bunda kesinlik daha azdır. Zekâ ölçümü kilo ya da boy ölçümünden daha soyut bir kavramdır. Üstelik direkt zekâ ölçümü, ağırlık ya da boy ölçmekten daha zordur (Santrock & Yussen, 1988). Zekânın yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum gibi değişkenler ile ilişkisi zekâ testi puanları ile değerlendirilmiştir. Haan'ın (1963) araştırmasında zekâ puanlarına göre erkeklerin oluşturduğu bir grupta ortalama zekâ puanları 6 yaşından sonra artmaktadır. Kız çocuklarında ise ortalama zekâ puanlarında kısmen de olsa bir düşüş söz konusudur. Bu durum kültürel yapı ile açıklanabilir. Toplumun erkek çocuktan daha çok şey beklemesi

erkeklerin daha atılgan, daha çok başarıya motive olma yaklaşımıyla eğitilmesini sağlamıştır.

Bilişsel alan psikologları ise zekâyı, temelinde doğabilecek olası sonuçları kontrol amacıyla, mevcut durumlara yanıt verme yeteneği olarak tanımlarlar. Böylece kişinin zekâ tanımı, onun anlayış ve kalitesini oluşturur. Öğrenme ise kişinin zekasını geliştirmesidir. Bu formlar onun mantıksal organizasyon, sosyal içgöçü, takdir, bilgi formları ve becerileri gibi tüm ortak öğeleri içerir demektir. Kişinin zekâsını geliştirmek, onun davranışına ilişkin kontrol ve öngörülebilirlik için temel olan her şey insanın deneyimsel durum değişimini içerir. Bir sıfat olarak zeki ise davranışları etkili, yararlı demektir (Bigge & Hunt, 1962).

Bilişsel gelişim ile zekâ birbirinin destekleyicisi kavramlardır. Bilişsel etkinlikler zekânın gelişimine katkı sağlarlar. Bilişsel gelişim özelliklerinden algılama, akıl yürütme, problem çözüme, öğrenme, bellek vb. birçok zihinsel işlem süreçleri zekâ gelişiminin göstergesidir. Çocuğun zekâ ölçümünü, ölçerek belirlediğimiz kilo ve boyundan tahmin edebiliriz. Çocuğun zekâsının ölçümü, boyutlarının ölçümünden çok daha soyuttur. Çocukların zekâsının olduğunu biliriz; fakat zekâyı direkt olarak ölçemeyiz. Özetle, çocuğun kafa derisini soyarak zihni işlemini belirleyemeyiz. Çocuğun kalıtımındaki zekâyı hareketlerinden dolayı olarak onun zihin işlemleri üzerinde çalışabiliriz. Psikologlar birçok yerde çocuğun zihinsel işlemlerini tahmin etmek için zihinsel testlerden yararlanmışlardır. Bu testler zekânın dolaylı şekilde incelenmesini sağlar (Santrock & Yussen,1988).

Zangwill (1950) zekânın ne olduğu sorusuna cevap ararken haliyle çeşitli ölçme araçları geliştirilmiş ve zekâ ölçülmeye çalışılmıştır. Tabii bu durum ölçülen şeyin ne olduğu şeklinde tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Çünkü zekânın test edilmesi kuramsal temelleri zayıf bir teknolojidir. Zekânın açıklanmasına ilişkin verilen kuramlar zekânın sözel, genel, zihinsel, görsel ve mekanik yeteneklerden oluştuğunu, bu etkenlerin anlaşıldığında zekânın da anlaşılabileceğini ileri sürmektedirler. Bu amaçla zekâ testlerinde sözel, sayısal yetenek, performans gibi alt bölümler bulunmaktadır (Akt: Selçuk, 2000).

Uzmanlar (psikologlar ve zekâ üzerinde araştırma yapanlar) ve bireysel araştırmacılar, benzer davranışları yargılamışlardır. Zekânın kendi içinde iki ana kategoriye ayrıldığını

belirtirler. Birincisi sözel yeteneğidir ve bunu, iyi bir kelime ile gösterir, yüksek kavrama ile okur, bilginin belirli bir alanda bilir olduğu merakını gösterdiğini yansıtmıştır. İkincisi problem çözme becerisidir ve mantıklı, iyi nedenler ile eldeki sorunların çözümünün bilgiyi uygulayarak mümkün olduğunu ve iyi kararlar verdiğini yansıtmıştır. Her iyi testte bulunması gereken üç kriter; güvenilir, geçerli ve standartlaştırılmış olmasıdır. Zekânın genellikle sözlü yetenek ve problem çözme becerileri açısından tanımlandığından bahsettik. Eğer çocukların zekâ tanımını kriterlere göre oluşturursak zekâ, sözlü yetenek, problem çözme becerisi, öğrenmeler ve yaşam deneyimlerine uyum olarak tanımlanmalıdır (Santrock & Yussen, 1988).

Tüm bu zihinsel süreçler ile insanın düşünme ve anlama yeteneğini edinme süreci bilişsel gelişimi açıklar. Bu doğrultuda Bilişsel Gelişim Kuramları da çocukların dünyayı anlamaları, yetişkin bir birey olana dek düşünce ve zihinsel faaliyetlerindeki değişiklik ve gelişmelerinin ortak noktalarını ifade eder. Bu doğrultuda Jean Piaget, Jerome Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramına ve Bilgi İşlem Kuramlarına yer verilecektir.

2.1.2. Bilişsel Gelişim Kuramları

Jean Piaget'nin (1995) görüşleri çocukların bilişsel gelişimlerine ilişkin en fazla etki yaratan çalışmadır. Piaget çevreye uyum sağlamanın yolu olarak bilişsel gelişmeyi kabul eder ve çocuklar büyüdükçe çevre problemlere yaklaşımları da değişir (Altuğ, 2004). İsveçli psikolog olan Piaget (1896-1980) gelişim sürecinde, çocukların büyüdükçe düşünce yapılarında önemli niteliksel özellikler kazandıklarını gözlemlemiştir (Aydın, 2010). Piaget için temel soru şudur: çocuğun bilgisi yaşla birlikte değişir mi? Bu sorunun cevabı olarak Piaget'nin en merkezi varsayımı çocuğun aktif katılımıyla bilginin gelişimi ve kendi anlayışını oluşturduğudur (Boyd & Bee, 2014).

Bilişsel gelişmeyi açıklamak için yapılan ilk çalışmalarda zeka düzeyi ile düşünme hızı arasında ilişki olduğu düşünülüyordu. Diğer anlatımla zeki kişilerin hızlı düşündüğü kabul ediliyordu. Kısaca, bilişsel gelişmenin niteliksel yönden ziyade daha çok niceliksel yönü üzerinde duruluyor; farklı gelişim dönemlerinin kendine has özellikleri dikkate alınmıyordu. 1930'lu dönemlerde bilişsel gelişimden söz edilmeye başlandı. Bir

gelişim döneminden diğerine geçişte çok karmaşık bir süreç ile gerçekleştiğini öne süren ve görüşleri güncelliğini koruyan İsveçli bilim adamı Jean Piaget bilişsel gelişimi açıklamak için farklı ve kapsamlı bir bakış açısı ortaya koymuştur (Erden & Akman, 1997)

2.1.2.1. Jean Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı, gelişim süreci içerisindeki insanın doğumundan, yetişkinlik süreci içinde dünyayı nasıl algıladığı, çevresindeki nesne ve olayları nasıl yorumlayarak uyum sağladıklarını açıklamaya çalışmaktadır. Kuram zihinsel büyümeyi açıklarken hem kalıtsal hem de çevresel etkenlere dayanır (Binbaşıoğlu, 1975). Piaget'nin bilişsel gelişim aşamalarının sabit bir dizi halinde olması da motor beceri gelişimi gibi doğuştan gelen ve genetik bir plan kontrolünde olduğunu gösterir. Piaget bilişsel gelişimin mevcut ve daha çok doğuştan gelen plan çerçevesinde olduğu, fakat bunun çevresel faktörlere de bağlı olduğunu ifade eder. Piaget bilişsel gelişimin dört ana nedeninin ikisinin içsel ikisinin de çocuğun çevresi olduğunu ifade eder (Boyd & Bee, 2014).

Çocukların dünyayı anlamlaştırmaları ve öğrenmeleri yaşa bağlı olarak bazı çeşitli özellikler kazanır. Yaşı büyük olan çocukların daha fazla beceri veya bilgileri olmasından ziyade, onların düşünce yapılarında temel karakteristikleri farklıdır. Düşüncede önemli değişiklikler 2 yaşında, 7 yaşında ve 11 yaşında başlar. Bu yaşlar temel gelişim dönemlerinin birinin sonlanarak diğerinin başlangıcını oluşturur. Tüm çocukların aynı gelişim evrelerinden geçtiği, fakat bireysel farklılıkların da olduğu kabul edilir. Eğitimin bu evreleri hızlandırmada etkisinin çok fazla olduğu düşünülmemektedir (Aydın, 2010). Seçer ve ark. (2009) araştırmasında okul öncesi dönemdeki çocukların farklı bilişsel stillerinin düşünme süreleri ve hata yapma sayılarını bazı değişkenler açısından incelenmiş ve yaş değişkeni açısından bakıldığında çocukların düşünme sürelerinde anlamlı farklılık bulunmazken, hata yapma sayılarında farklılık bulunmuştur. Çocukların yaşları ilerledikçe hata sayılarında azalma olmuş ve buna bağlı olarak bilişsel becerilerinde artış gözlemlenmiştir.

Piaget'e göre gelişim bir "denge-dengesizlik-yeni bir denge" sürecidir; bir başka deyişle "daha düşük bir denge durumundan daha yüksek bir denge durumuna ilerleme" olayıdır.

Dengesizlik şemaların yetersizliğini gösterir ve zihinde yeni şemaların oluşturulmasını sağlar ve olgunlaşma bilişsel gelişimin oluşmasında önemlidir (Bacanlı, 2002). Çapri ve Çelikkaleli (2005) bilişsel gelişimin, olgunlaşma, deneyim, toplumsal aktarım ve dengeleme olduğunu söyler.

Flavell (1985) 'e göre bilişsel sistem, bilgiyi duyu organlarıyla olduğu gibi kopya etmekten ziyade, bilgiyi aktif olarak seçip yorumlamaktır (Akt: Çapri & Çelikkaleli, 2005). Piaget kuramının büyük bir kısmını şema kavramının etrafında tasarlamıştır. Şema, çevreyi anlamak ve cevap vermek için düzenlenen hareketlerin temelini oluşturan bilişsel bir yapıdır. Çocuklarda farklı şemalar vardır ve büyüdükçe şemaları değişir. Yeni doğan bebeklerin şemaları büyük oranda içsel reflekslerden, dünyayı tanıma ve anlamaya yönelik fiziksel hareketlerden ibarettir. Örneğin, yeni doğmuş bebekler, dudaklarına dokunan hemen her şeyi emerler. İlk şemalar duyular aracılığıyla algılananlara ve fiziksel faaliyetlere bağlı olsa da bebeklerin tepkide bulunmak için kullandığı düzenli kalıplardır. Büyüdükçe ve deneyim kazandıkça fiziksel etkinliklere bağlı şemalardan, zihinsel etkinliklere bağlı şemalara geçerler. Piaget bu zihinsel şemalara operasyon adını vermektedir. İşlem, çocuğun zihinsel düzeyde başladığı yere geri dönebilmesi anlamını taşır. Operasyonların kazanılması zihinsel gelişimin en önemli aşamasıdır (Yavuzer, 1997).

Piaget'e göre, yeni algılananlar çocuğun dünya anlayışı içine, yabancı uyarıların "zihinsel yapısına" entegre olmasıyla dâhil edilmiş olur. Özümsemeye örnek olarak, bir çocuğun uçan sincabı tanımlaması verilebilir. Eğer çocuğun algısı içinde tüm uçan canlılar kuş olmalıdır yargısı varsa, çocuk sincabı kuşa benzetecektir. Çocuk sincabın kanatları olmasını, tüysüz olmasını veya dört ayaklı olmasını fark edemeyebilir. Bu algısal yanılgılar yüzünden uçan sincabı kuşlar kategorisine koyar ve bu şekilde özümser. Piaget'ye göre, çocuğu çevre ile ilişkiye sokan bu etkinlik özümleme ve uyum süreçleridir. Bu durum insanın referans aldığı sistemi değiştirip dış gerçekliğe uyumlu hale getirmesidir. Özümseme ve uyum, arasında bir denge bulunmaktadır (Mussen, Conger & Kagan 1969). Dengeleme ise bireyin çevresindekilerin beklentilerine uygun davranmasıdır. Dengeleme, birbiriyle etkileşim sonrası çocukların şemalarını değiştiren özümleme (asimilasyon) ve uyum süreçlerini kapsamaktadır (Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

Piaget'nin kuramı bilişsel gelişim konusuna açıklık getiren, hem çocuk hem de ergenin zihinsel süreçlerini tanımlayan bir kuramdır. Bu kuramın temelinde de insanın çevresini, dünyayı anlama merakı olduğu kabul edilir (Aydın, 2010). Bilişsel gelişimin başlıca özelliklerine göre, 3 yaşta çocuklar, başkalarının görüşlerini ve sayı koruma kavramını anlayabilir, 4 yaşında, başkalarının kendi görüşlerinden farklı görüşler taşıyabileceğini ve parça-bütün ilişkisini anlayabilir, 5 yaşında kendisine talimatların esaslarını kavrayabilir, 7 yaşında ise sorunları çözmek için belirli zihinsel işlemleri yürütebilir ancak bunu bilinçsiz bir şekilde ve nasıl veya ne zaman işe yarayacağını tam olarak bilmeden yapar. Sayı, kütle, sıvı, uzunluğu koruma kavramlarını anlamıştır. Kendisini daha soyut kavramlarla tanımlayabilir. Çocuklar bu aşamalara tam olarak aynı yaşta ulaşmasalar da aşamaların sırası bütün çocuklar için aynıdır. Birey kendine özgü bir gelişim gösterir. Bu aşamalar sırasında çocukların bilişsel becerilerinde hızlı değişiklikler meydana gelebilir ancak gelişim bir bütün olarak aşamalı ve sürekli değişim anlamına gelir (Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

Piaget uygulamasını yaptığı Binet zeka testlerinde aynı yaşlardaki çocukların, sorulara aynı türden cevaplar verdiğini gözlemlemiştir. Bu sonuç Piaget'ye bilişsel gelişimin yaş düzeyine bağlı olarak değiştiğini düşündürmüştür ve Piaget Bilişsel Gelişim aşamalarını yaşlara göre dört kategoriye ayırmıştır. Her bir dönem kendisinden önceki dönemin özelliklerini içerir. Piaget bilişsel gelişim dönemlerini Duyusal motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler olmak üzere dört dönem içinde incelemektedir (Erden & Akman, 1997).

2.1.2.1.1. Duyusal Motor Dönem (0-2 yaş)

Bu dönem insan hayatının doğumdan itibaren ilk iki yılını oluşturur. Bu dönemde bebeğin davranışları refleks düzeyindedir. Bebek dünyaya refleksleriyle uyum sağlar. Doğuştan gelen bu refleks davranışlar bir süre sonra ortadan kaybolursa da Piaget'nin bir sonraki döneminin temelini teşkil eden refleksler karakteristik bir husustur. İstemli hareketlerin oluşumunda temel teşkil eder. Çocuğun bilişsel gelişimindeki belki de en kritik kazanımların elde edildiği dönemdir (Aydın, 2010). Bebeklerin zekâsı, irdeleyici bir zekâ değildir. Daha çok algılayan ve yapan bir zekâdır. Bilişsel işleyişi ve zihinsel süreçleri eylemle sınırlıdır (Özer & Özer, 2004). Bebekler, bu dönemde nesne sürekliliği, (nesnelerin uzayda yer tutan varlıklar olduğuna ve algı alanı dışında

olduklarında bile var olmayı sürdürdüklerine ilişkin bilgi) kavramını geliştirirler. Bu süreç kavram ve dil gelişiminin başlangıcını oluşturur. Dönemin bir diğer özelliği taklittir. Çocuğun gözlemsel öğrenmesi açısından önemli olan taklit yeteneğinin geliştirmektir. Nesne sürekliliği ve taklit bir sonraki dönemde gerçekleşecek olan sembolik düşüncenin gelişimi için önemlidir (Selçuk, 2000). Duyu motor dönemin sonlarına doğru çocuk kavrama, anlama kanıtları göstermeye, problemleri çözmek amaçlı yöntemler keşfetmeye başlar. Örneğin, Piaget'nin oğlu Laurent 16 aylıkken bir oyuncuğa erişebilmek için bir çubuk kullanır, oysa daha önce hiç çubuk kullanmamıştır. Bu tarz davranış hayal gücü ve bilişin ortaya çıktığının göstergesidir (Mussen, Conger & Kagan, 1969).

2.1.2.1.2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)

Piaget "işlem" terimini mantıksal düşünme olarak tanımlar. O açıdan bu dönemde mantıksal düşünce gelişmemiştir. Çocukların eylemleri de bir düşünce sistemine dayalıdır, fakat yetişkinlerde görülen bir mantıktan söz edilemez (Selçuk, 2000). İşlem öncesi dönemin en belirgin özelliği, kendi iç dünyasındaki nesnelere ve olayları temsil etmesi için sözcükler, imgeler ve hareketler kullanma becerisi geliştirmesidir (Ömerlioğlu & Kandır, 2005). Piaget'e (1958) göre çocuğun zihinsel fonksiyonlarında işlem öncesi safhaya geçiş kritik bir aşamadır. Bu kritik geçiş zihinsel gelişimde aniden gerçekleşmemektedir. İşlem öncesi dönem kendi içinde kavramsal dönem/ön yargı aşaması (2-4 yaş) ve sezgisel dönem/önsezi aşaması (4-7 yaş) olmak üzere iki alt dönemde incelenir (Aydın, 2010).

Kavramsal dönem/ön yargı aşaması (2-4 yaş) ; bu dönemin en önemli özellikleri animistik düşünme ve benmerkezciliktir. Animizm çocuğun cansız nesnelere canlıymış gibi düşünmesidir. Animizmin işlem öncesi düşünce sınırlaması, cansız nesnelere gerçekçi nitelikleri olan ve eylem yapabilen nesnelere olarak görme inancıdır. "Ağaç yaprağı itti ve yaprak yere düştü" çocuğun bu cümlesi animizmi gösterir (Santrock, 2013).

Piaget'nin işlevsellik öncesi dönemde bulunan çocukla güneş hakkında yaptığı bu konuşma, dönemin başka bir özelliğini daha ortaya koyar, benmerkezcilik. Benmerkezcilik (egosantrizm) çocuğun kendi görüşüyle başka bir insanın görüşünü değerlendirme de yetersiz olmasıdır (Ömerlioğlu & Kandır, 2005). Santrock

(2013) egosantrizm, kişinin kendi bakış açısını başkasının bakış açısından ayırt etme yetersizliğidir. Çocuklar, bu yetersizliklerinden dolayı hem akranları hem de yetişkinlerle olan iletişimlerinde sorunlar yaşarlar, çünkü çocuğun düşünce yapısına göre, bildiği her şeyi karşısındaki de bilmektedir (Özer & Özer, 2004). Diyebiliriz ki, çocuğun mantığının belli bir kesinlik ve nesnellik kazanamamasının nedeni sosyalleşmeye direnen doğuştan gelen benmerkezciliktir (Piaget, 2010).

Bu dönemde çocuk sözcükleri harfi harfine yani kabaca yüzeysel olarak anlar. Bu dönemde çocuk sembolleri oluşturmaya, dil kullanmaya ve hayal ürünü oyunlarla kendini eğlendirmeye başlar. Çocuk sembollerin işleyişini, hayal gücünü ve gerçeklik göstergeleri konusunda kendini geliştirir (Mussen, Conger & Kagan, 1969). Dönemin önemli bir diğer özelliği de sembolik oyunun görülmesidir. Bu sembolleştirme taklide dayalıdır aslında. Çocuk bir tahta parçasını bebek ya da kamyon olarak düşünebilir (Selçuk, 2000). Önsezi Aşaması (4-7yaş) dönemi, sezgisel düşünme dönemidir; çünkü 4-7 yaşları arasında çocuk nesnelere sınıflandırma, nitelendirme veya ilişkilendirme gibi belirli zihinsel işlemler uygular. Bu süreçte zihinsel işlemleri yerine getirir, fakat neye göre yaptığını, hangi ilkeleri kullandığını tam olarak açıklayamaz. Özetle bu dönemde yarı mantıksal akıl yürütme vardır. Örneğin: bulutlar neden hareket eder? Sorusuna “insanlar yürüyünce çekilirler” şeklinde yanıt verebilir (Ömerlioğlu & Kandır, 2005). Çocuk bu dönemde kavramlaştırmaya ve nesnelere kendi bakış açısına, benzerliğine göre sınıflandırmaya başlar (Mussen, Conger & Kagan, 1969). Çocuklar zihinsel süreçleri kullanma, akıl yürütme, sınıflandırma noktasında tek boyutu değerlendirirler. Örneğin, yalnız renklerine göre çeşitli topları (kırmızı, sarı, mavi vb.) sınıflandırma yapabilir. Çoklu sınıflandırmayı gerçekleştiremezler. Çocuk giderek daha da karmaşık durumları düşünmeye başlayarak somut işlemlere doğru bir geçiş aşamasındadır (Aydın, 2010).

İşlem Öncesi Dönemde tersine dönüştürme ve korunum ilkesi kavramları kazanılmamıştır. Örneğin 4 yaşında ablası olan bir erkek çocuğa ablan var mı sorusuna yanıt olarak “evet” diyecektir. Aynı soru ablanın erkek kardeşi var mı? diye sorulursa kendisini bir başkasının erkek kardeşi olarak göremeyecektir ve “hayır” yanıtını verecektir (Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

Çocuklarda sıvı korunumunu test edebilmek için, biri uzun, diğeri geniş iki kaba eşit miktarda su koyulmuştur. “Çocuklara hangi kapta daha çok su var, uzunda mı kısa da mı?” veya “her ikisinde de aynı mı?” şeklinde soru yöneltilir. İşlem öncesi dönemde çocuklar genellikle, uzun olanınkinin daha çok su içerdiğini söyler (Çünkü uzunlukla nicelik arasında bağlantı kurarlar, ”uzun olan daha çok su alır” şeklinde). Araştırmacı, çocuğun gözü önünde uzun kaptaki suyu kısa kaba boşaltsa veya çocuğun önünde uzun kaptaki suyu kısa kaba boşaltsa dahi çocuk yine uzun kaptaki suyun daha çok olduğu fikrini savunacaktır. Suyun kısa kaptan uzun kaba, uzun kaptan kısa kaba boşaltılması “tersine dönüştürme” özelliğini yansıtmaktadır (Aydın, 2010).

Çocukların koruma kavramını anlayışını ölçen deneylerde sıvıdan başka pek çok madde kullanılmıştır. Bunlar arasında sayı, kütle, uzunluk, alan, ağırlık ve hacmin korunumu sayılabilir. Örneğin, bir deneyde sayı korunumunu test etmek için aynı hizada ve aynı sayıda para, iki sıra olacak şekilde dizilmiştir. Denekler her iki sırada da paraların eşit olduklarını kabul etmişlerdir. Daha sonra ilk sıradaki paralar sabit tutulmuş diğeri sıradaki paraların aralıkları genişletilmiştir. Hangi sırada daha çok para olduğu sorulduğunda denekler, dizilişte genişliğin etkisinde kalarak ikinci sırada daha çok para olduğunu söylemişlerdir. O halde diyebiliriz ki, işlem öncesi dönemde çocuklar genellikle nesnenin görünüşünün değiştiğinde miktarlarının da değişeceğini düşünürler (Selçuk, 2000). Farklı kültürlerde yapılan birçok çalışma sonrası çocukların koruma kavramını hangi yaşta öğrendiği arasında büyük farklar ortaya çıkmıştır. Batılı toplumlarda genellikle çocuklar sıvının, kütlenin ve uzunluğun korunmasını 6-7 yaşları arasında öğrenmektedirler. Sayının korunmasını ise biraz daha erken 6 yaşında kavrayabilmektedirler(Ömerlioğlu & Kandır, 2005). Develi ve Orbay’ın (2002) çalışmasında 4-6 arası yaş grubunun sayı kavramının gelişim düzeyleri araştırmasından elde edilen sonuçlara göre, özellikle sayı koruma düzeyine bu alanda çalışma yapmış araştırmacıların belirlediğinden daha erken dönemde ulaştığı söylenebilir. Takvim yaşı arttıkça sayı kavramı gibi bilişsel becerilerinde artış gözlemlenmiştir. İşlem öncesi dönemde çocuk tümdengelim ve tümevarım akıl yürütme biçimlerini kullanamazlar. İki özel durum arasında bağlantı kurarak akıl yürütürler. Örneğin, her gün kahvaltıda yumurta yiyen bir çocuk, kahvaltıda yumurta yemediği gün kendisini kahvaltıda yapmış saymayabilir.

2.1.2.1.3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş)

Somut işlemler dönemiyle beraber çocuk, mantıksal ilişkileri kavramaya başlar. İşlem öncesi dönemde sınırlılık olarak görülen odaklanma, tersine çevirebilme, korunum ile ilgili sınırlılıklar azalır. Sınıflama ve sıralama yeteneği gelişir. Benmerkezcilikten uzaklaşan çocuğun, sosyal davranışları gelişir. Genel hatlarıyla bu dönem çocuğun dünyayı erişkin bir kişinin bakış açısıyla değerlendirmeye başladığı zamanı içerir (Aydın, 2010). Piaget'ye göre, somut işlemler dönemi bilişsel gelişimin en temel dönemidir. Çünkü bu dönem bireyin işlem yapma becerisini kazandığı dönemdir. Buna bağlı olarak dönemin en temel özelliği nesnenin görünümü değişse de sayı, miktar, ağırlık, hacim gibi belli özelliklerinin değişmemesi durumunun çocuklar tarafından anlaşılabilirdiği korunum becerisinin kazanılmasıdır (Zeytinoğlu, 1980). Ağırlık (9 yaş), alan (9-10 yaş) ve hacmin (11 yaşından sonra) korunması bu dönemde öğrenilir (Ömerlioğlu & Kandir, 2005). Piaget ve Inhelder (1969) 'a göre sayı korunum kavramı ilk kazanılan korunum türüdür. Madde korunum kavramı ve miktar korunum kavramından daha önce kazanılmaktadır. Bu dönemin diğer özelliği çocukların çoklu sınıflama becerisini kazanmasıdır. Somut işlemler dönemi ile birlikte nesneyi bütün yeşil-büyük nesnelere ya da bütün küçük- mavi nesnelere şeklinde çoklu sınıflayabilir (Akt: Aydın, 2010). Yaş ve olgunlaşma ile doğru orantılı olarak korunum kavramı, çoklu sınıflama becerisi gibi zihinsel süreçlerin etkin kullanımını artmaktadır.

Çocuklar bu dönemde yaparak, yaşayarak, somut deneyimlerle ve duyu organlarını aktif kullanarak öğrenirler. O halde çocukların eğitim-öğretime aktif olarak etkin katılımı zengin uyarıcı okul öncesi eğitim kurumlarının, bilişsel gelişim sürecine katkısı büyüktür (Aydın, 2010). Çapri ve Çelikkaleli (2005) İlköğretim Birinci Kademedeki 7-11 Yaş Grubu Çocukların Korunum Gelişim Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesi çalışması sonucunda, eğitim süreci ve sınıf atmosferinin bilişsel gelişimin yaş değişkeninden daha çok etkilediğini ve eğitim sürecinde sunulan uyarıcı ortamın bilişsel gelişim açısından çok önemli olduğunu belirtmiştir.

2.1.2.1.4. Soyut İşlemler Dönemi (11 yaş ve üstü)

Çocukta soyut düşünme yeteneğinin başladığı, kavram oluşturabildiği, hipotez geliştirebildiği ve sistematik olarak hipotez test edebildiği dönem Soyut İşlemler Dönemi'dir. Tümevarım mantığı bu dönemde gelişmiştir. Dönemin en önemli özelliği

olasılıklı düşünmenin gelişmesidir. Çocuk problemlerin çözümünde neden sonuç ilişkisi kurmaktadır. Bilişsel işlemlerin artmasıyla beraber problemlere de çeşitli çözümler bulunmaya başlamıştır. Çocuk toplumun yapısı, adalet, eşitlik, hak gibi değer ve inançlarla ilgilenmeye başlar. Soyut kavramları (sevgi, şefkat, nefret, inanç vb.) kullanmaya başlamıştır (Köksal-Akyol, 2002).

Soyut İşlemler Döneminin, temel düşünce özelliği, bir bütünün değişkenlerini birleştirebilme, ayırabilme ve ergen ben merkezliliğidir (Yeşilyaprak, 2004). Sonuç olarak; Piaget'nin çalışmalarının eleştirilmesine rağmen, Piaget açıkça çocukların bilişsel gelişimleri üzerinde çok büyük etki yapmıştır. Yeni bir kuram oluşturması ve yöntemlerinde bazen hatalar olabilese dahi, Piaget'nin çok yaratıcı bir şekilde önemli sorular sorması, başka davranış bilimcilerin çok sayıda araştırma yapmasına yol açmıştır. Jean Piaget'nin bu çalışması olmasa çocuğun bilişsel gelişimi konusunda günümüzdeki bilgilere ulaşılmasının güç olacağı düşünülmektedir (Beilin, 1992; akt: Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

Piaget gibi bilişsel gelişimin çevre ile paralel etkileşim göstermesinden yola çıkarak bilişsel gelişim kavramını Jerome Bruner'de evrensel bir anlayışla incelemiştir.

2.1.2.2. Jerome Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Bruner'e göre bilme bir süreçtir. Dolayısıyla öğrenmede ortaya çıkan üründen ziyade, sürecin önemli olduğunu söyler. Bu noktada öğrenme ortamının öğrenci de merak ve ilgi ortamı uyandırması gerektiği, bilgiyi keşfederek öğreneceği ortamların sunulması gerekir, çünkü her çocuğun içinde bir öğrenme güdüsü vardır ve önemli olan bunu ortaya çıkaracak ve bilginin keşfini sağlayacak etkinliklere yer vermektir. Bruner'e göre çocuklar, keşfederek, araştırarak, yaparak yaşayarak öğrenirler. Çocuğun buna bağlı olarak bilişsel yapıları ve zihinsel süreçleri yalnızca öğretmenin planladığı yönergeler doğrultusunda gelişmez. Sosyal ve kültürel alan, bu noktada oldukça önemlidir ki, Piaget de öğrenmenin bilişsel gelişim düzeyinin çevreyle paralel olarak etkileşim ile gerçekleştiğini söylemiştir (Wood, 1998, akt: Ogelman & ark., 2012).

Bruner bilişsel gelişimin dış dünyanın ürettiği bir sonuç olduğu kadar bireyin iç yaşantıları ve algısına bağlı kalarak şekillendiği görüşünü paylaşmıştır. Öğrenme sürecinde biyolojik gelişim ve beyin fonksiyonları önemli roller üstlenmiştir. Bunun

yanında çevresel ve kültürel etkenlere bağlı kalarak oluşturulan gelişimsel özellikler de öğrenme düzeyini etkiler (Palancı, 2009). Bruner bilişsel gelişimi, Eylemsel Dönem (0-3 yaş),İmgesel Dönem (3-11 yaş), Sembolik Dönem (11 ve sonrası) olarak üç aşamada incelemiştir (Aydın, 1997). Eylemsel Dönemde çocuk duyu organlarını kullanarak, yaparak yaşayarak öğrenir. Çevreyi eylemleri yoluyla tanır ve anlar. Nesnelere dokunur, ısırır, vurur, hareket ettirir. Denebilir ki, çocuk psikomotor eylemleriyle öğrenir. Örneğin, sözel yol ya da imgeler ile bir çocuğa bisiklet sürmeyi öğretemeyiz. Çocuk psikomotor becerilerini kullanarak bisiklet sürmeyi öğrenecektir. Bu dönemde olgunlaşmayla beraber bebek çevre ve nesnelere daha çok yoğunlaşır ve ilgi kurar. Bu etkileşim sonucunda görme-dokunma yoluyla girdiler oluşur ve bilgi kazanımında zenginleşme sağlanır (Aydın, 2010).

İmgesel Dönemde ise çocuk gittikçe hayal gücünü daha fazla kullanmaktadır. Çocuk daha çok algılarının etkisi altındadır. Çocuk nesneyi zihninde algıladığı şekilde canlandırır. Bu dönemde görsel bellek gelişmiştir. Çocuk dünyasını nesnel olarak temsil edebilme kapasitesi kazanmıştır. Olay ya da nesneyi nasıl algıladıysa zihninde o şekilde canlandırır. Bu nedenle çevresini değerlendirip yaşarken çocuk doğrudan fiziki temasa daha az bağımlıdır. Sembolik Dönemde çocuk sembollerini oluşturur veya semboller aracılığı ile düşünce gerçekleşir. Sembollerin dilinden anlar ve bunları kullanarak bilgi edinebilir. Sembolik dönemde çocuğun dil becerisinde önemli değişiklikler olur. Bruner ile Piaget'in görüşleri dil gelişiminde farklıdır. Piaget'e göre sembolik düşünce dil gelişiminin ön koşuludur. Dil, bilgi ve soyutlamanın ifadesi için bir vesiledir. Oysa Bruner'e göre dil bir soyutlama sürecidir. Bu dönem soyutlama yapabilme yeteneğinin geliştiği dönemdir, kişinin nasıl düşündüğü erken dönemlerdeki hareket ve imgeleme dönemlerinin deneyimleriyle belirlenir (Aydın, 2010).

Kişinin çevresinden aldığı bilgiye algı, bellek, problem çözme, muhakeme etme gibi zihinsel ve bilişsel süreçleri kullanarak açıklık getirme kısmında bilgi işlem kuramları oldukça önemli yere sahiptir.

2.1.2.3. Bilgi İşlem Kuramları

Bilişsel psikolojinin gündeme getirdiği günlük hayatta karşılaşılan bir çok bilgiyi algılanması, örgütlenmesi ve hatırlanması bilgi işleme süreçleri üzerinde daha fazla durulmasını gerektirmiştir. Bilgi işlem yaklaşımı da ağırlıklı olarak iki kavram üzerinde

durarak bilişsel süreçlerin açıklamasını yapar. Bunlardan birincisi bellek diğeri ise problem çözmedir (Palancı, 2009). Böylece bilgi işlem kuramı bilgiyi kişinin çevreden nasıl aldığı, bilgiyi zihnin algılayıp depoladığı ve daha sonra da hafızadan geri çağırarak problem çözmeye, muhakeme yapma gibi noktalarına açıklık getirmektedir. Bu açıdan baktığımızda bilgi işlem modelinde insan zihninin işleme modelini bilgisayarın işleme şekline benzetebiliriz. Bilişsel süreçler çevreden gelen uyarıların duyu organlarına ulaşması ile başlar. Algılama, uyarıların kısa ve uzun süreli hafızaya ulaşması gerektiğinde bilginin geri getirilmesi ve kullanılmasıdır (Aydın, 2010).

2.1.2.3.1. Bilgi İşlem Kuramında Depolama Modeli

Bilgi işlem kuramı, zihinsel süreçlerle gerçekleşen öğrenmeyi bellek sistemiyle bilginin belleğe nasıl girdiği, nasıl depolandığını, ihtiyaç duyulduğunda nasıl geri çağırılarak kullanıldığını açıklayan kuramdır. Duyusal bellek, kısa süreli bellek (işleyen bellek), uzun süreli bellek bilginin saklandığı belleklerdir.

Duyusal bellek, bilgiyi çevreden alan ve onu geçici olarak depolayan zihinsel işlem birimi olarak tanımlanmaktadır. Çevreden gelen bilgiler öncelikle duyu organları yoluyla duyusal belleğe gelir ve kaydolurlar. Burada bilgiler ham olarak kısa süreliğine tutulurlar. Daha sonra algı ve dikkat süreçleriyle işleyen belleğe aktarılırlar. Bu bellek çevreden sınırsız derecede uyarıcıları alabilir (Ömerlioğlu & Kandır, 2005, s.13). Duyusal kayıt görsel ve işitsel olabilir. Aslında diyebiliriz ki duyusal kayıt uyarıcıların harekete geçirdiği sinirsel uyarımlardır. Örneğin, kola dokunulması ya da gözün önünde ileri geri giden parmağı, göz ile izlemeye çalışmak gibi (Bacanlı, 2002).

Kısa süreli bellek, sistemin aktif çalışma işleminin yapıldığı yerdir. Belleğin bu bölümü farklılık ve bilinçli olma durumuyla ilişkilidir. Kısa süreli bellek duyusal kayıttan hangi bilgilerin alınacağını belirler ayrıca uzun süreli bellekten çalışılacak bilgileri alarak süreçlendirir (Palancı, 2009). Duyusal belleğe gelen bilgiyi zihinsel betimlemelere dönüştüren, belleğin çalışma bölgesi olarak adlandırılan kısımdır. Bilginin kısa süreli belleğe gönderilip gönderilmeyeceğine karar vermektedir ve bilgi, bu bellekte anlamlı hale dönüştürülür (Ömerlioğlu & Kandır, 2005). Kısa süre bellek hafızada gruplama ve örgütlenme gibi zihinsel işlemlerle bilgilerin uzun süre kalıcı olmasını sağlayabilir. Örneğin; telefon numaralarını her zaman üç haneli olacak şekilde gruplarız. Çünkü bellek bu şekilde gruplama ile bilgiyi daha hızlı geri getirip

hatırlayabilir. Diğer türlü tek tek yedi rakamı akılda tutmak çok zor olacaktır. 4185612 gibi hatırlamaya çalışmaktansa 418 56 12 daha iyi akılda tutulur (Bacanlı, 2002).

Uzun süreli bellek, kısa süreli bellekte işlenerek, anlamlandırılan bilginin sürekli olarak depolandığı ve tekrar kullanılacağı zaman geri çağrıldığı zihinsel işlem birimidir. Bilginin uzun süreli bellekte nasıl depolandığı bilginin hatırlanma yeteneğini belirler. Nesnelerin, olayların, durumların, problemlerin, kuralların ve problem çözme tekniklerinin barındırdığı bellektir. Bilgiyi anlamlandırma, uzun süreli bellekte yer alan bilginin, yeni gelen bilgi ile kısa süreli bellekte ilişkilendirilmesi yani bilgiye anlam verilmesi olarak adlandırılır (Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

2.1.2.3.2. Bilgi İşlem Kuramında İşleme Düzeyi Modeli

Sternberg'in Kuramı'na göre yirminci yüzyılın başından itibaren zekâ, IQ ile açıklanmaktadır, fakat zekâ testleri öğrenme ve yaratıcılık gibi becerileri doğrudan ölçmemektedir. Bunun yanında kültürel olarak zekâ testleri taraflı olabilir. Stenberg, IQ testlerinin olumsuz etkilerini en aza indirgeyen bir zekâ bilgi işleme analizi geliştirmeye çalışmıştır. Analizleri farklı çocuk gruplarına uygulayarak, sonuçları geleneksel zekâ testleri ile karşılaştırmıştır. Stenberg'in kuramına göre zekâ performans, bilgi edinme ve üst unsurlardan(diğer unsurları değerlendirmek, strateji geliştirmek) oluşmaktadır. Çocuk bir problemi çözebilmek için yeterli düzeyde anlama yeteneğine sahipse üst unsurlar ve performans unsurlarını kullanır. *Klahr-Wallace'in* Kuramı'na göre, gelişimde en önemli kavramların "genelleme" yapmak olduğudur. Genellemeyi üç yönteme ayırır. Zaman çizgisi, düzen bulma ve bolluk azatlımıdır. *Siegler* ise Kuramı'nda evrimsel bir bilişsel gelişim teorisi geliştirmeyi amaçlamıştır. Bilişsel gelişimin kavramlar, kurallar ve stratejiler arasında olduğunu ifade etmektedir. Siegler bu evrimsel modeli, matematik, zaman söyleme, okuma, telaffuz, bellek, problem çözme, vb. alanlarda incelemiştir. Örneğin beş yaşındaki çocuklar "3+5" gibi temel toplama problemlerini çözmek için farklı stratejiler kullanırlar. Bazen birden sayarak, bazen ilk rakam için bir elin parmaklarını, ikinci rakam içinse diğer elin parmaklarını kullanırlar daha sonra da ikisini toplarlar. Bazen de zihinden cevap verirler. Her çocuk kendine en uygun olan farklı stratejiyi benimser ve kullanır. Toplamada, çıkarmada, telaffuzda, zamanı söylemede çocukların en az üç strateji kullandığı keşfedilmiştir (Ömerlioğlu & Kandır, 2005).

Bu bilgilere dahil olarak bilişsel gelişimde sosyal çevrenin de önemini ortaya koyan kuramlar geliştirilmiştir. Bilişsel gelişimin bireyin içinde bulunduğu çevreden etkilenmekte olduğunu ifade eden ve bilişsel gelişim ile ilgili olarak sosyal bir kuram oluşturan Vygotsky ile Bandura oldukça önemlidir. Kuramlarıyla bilişsel gelişim üzerinde sosyal çevrenin önemini ortaya koymuşlardır.

2.1.3. Vygotsky'nin Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramı

Rus bir psikolog olan Lev Vygotsky, biliş sürecini de incelemiştir. Piaget gibi Vygotsky varlığın amacını ve etkisini, çocukların bilgiyi nasıl inşa ettiklerinden baz alarak birden fazla faktör ile açıklar. Vygotsky gelişimin birkaç aşamada olduğuna inanır. Bunlar Piagetçi teoriye benzer olmasına rağmen, onun temel teorik önermeleri Piaget'ninkinden farklıdır (Melendez, & ark., 2000). Vygotsky'e göre *öğrenme proximal zone'da (yakınsak gelişim alanı)* gerçekleşmektedir. Öğrenmelerin kaynağı toplumsal çevredir. *Proximal gelişim zone'daki* davranışlar, çocuğun kendi başına yapamadığı, bir yetişkin ya da akranın yardımıyla yapabildiği davranışlardır (Selçuk, 2000). Denilebilir ki Vygotsky'nin kuramı zihin gelişimi ile ilgili sosyal bir kuramdır. Yakınsak gelişim alanı (proximal zone),bütün kültürlerdeki tüm çocukların aynı şekilde bilişsel gelişim göstermediklerini ortaya koymaktadır, çünkü her çocuğun çevreden düşünme, problem çözme vb. zihinsel beceriler için gördüğü sosyal yardım farklıdır (Yeşilyaprak, 2004). Vygotsky için kişinin sosyal ve kültürel grup içinde etkileşimlerin rolü, çocuğun gelişim ve öğrenmesinin merkezidir, çünkü onun kültürel etkisi ve sosyal etkileşimi, teorisini sosyo kültürel teori olarak tanımlar. Bu günlerde de çeşitli toplumlarda Vygotsky'nin fikirleri kullanılarak erken çocukluk dönemi eğitimcileri ve sosyal çalışma eğitimleri her ikisi için önemli rehberlik sağlar (Melendez & ark., 2000).

Vygotsky'nin kuramı, öğrenmenin ve bilişsel gelişimin toplumsal boyutunun fark edilmesine olanak sağlamıştır. Vygotsky kültürel farklılığın gelişim üzerindeki önemli etkisini ortaya koyar. Vygotsky'nin yaklaşımı farklı etnik ve ırktan gelen çocukların bilişsel başarılarına yaklaşımındaki çeşitliliği vurgulamasıyla özellikle çok kültürlü toplumda yararlı olacaktır (Ömeroğlu & Kandır, 2005). Vygotsky'e göre, bilişsel gelişim, çocuğun düşünce ve davranışlarında, her toplumda farklılıklar gösterse de, sosyal çevre ile etkileşimi sonucunda ilerlemeler göstermektedir (Shaffer 2008;

Snowman, McCown & Biehler, 2011, akt:Ogelman & ark.,2012). Vygotsky bilginin kişisel bilgiye dönüşmesinin özel konuşma yoluyla olduğunu ileri sürmektedir. Özel konuşma çocuğun düşünce ve davranışlarına rehberlik etmesi açısından oldukça önemlidir. Özel konuşma çocuğun kendi kendine yaptığı konuşmalardır. Küçük çocuklarda sıklıkla görülür. Bu tür sözel ifadeler daha sonra sessiz, içsel konuşmalara dönüşür. Küçük çocuklarda zor problemlerle karşılaştıkları zaman bunu görmek mümkündür. Özel konuşmaları sık sık yapan çocukların karmaşık problemlerin çözümünde daha başarılı oldukları görülmüştür (Selçuk, 2000). Üstün ve Ark. (2004) Vygotsky'in Gelişim Kuramı çocuğun dünyası ile bilişsel gelişim arasında sürekli bir etkileşimin olduğunu ileri sürmektedir.

Gelişimsel olarak, okul öncesi dönemi çocukları, Piaget'nin bilişsel gelişim teorisinin işlem öncesi döneminin sembolik işlev alt aşamasındadırlar. Genellikle 2-4 yaşları arasına denk gelen bu alt aşamada çocuklar çoğunlukla dış görünüme (görünümüne) odaklanırlar ve gerçeklik kavramlarını ve fikrini değiştirmek için kendi algılarına güvenme eğilimindedirler (Berk, 1996, akt: Melendez & ark., 2000).

Bu dönemde çocukların öğrenmeleri somut ve gözlemlere dayandığından çevreden gelen ses ve fiziksel görünüm özelliklerinden kolayca etkilenirler. Animizm- cansız varlıkları canlıymış gibi tanımlama- genellikle çocuklar tarafından bu dönem boyunca deneyimlenir. Bu deneyim sihirli güçleri açıklamaya yardımcı olur. Genellikle bu yaş grubu çocukları “bir canavar geldi ve hepsini yedi” gibi açıklamalar da bulunur. Oyuncaklar, televizyon ve masal karakterleri kendilerine göre gerçek kişiler olmuştur (Melendez & ark., 2000).

Vygotsky'e göre kavram gelişimi, kendiliğinden edinilen kavramlar ve öğretilen kavramlar olarak ikiye ayrılır. Kendiliğinden edinilen kavramlar, gündelik hayatta kullanılan kavramlardır ve tümdengelim yoluyla edinilir. Öğretilen kavramlar ise daha çok okulda karşılaşılan kavramlardır. Bu kavramlar tüme varım yoluyla edinilmektedir (Bacanlı, 2002).

Kısaca, Vygotsky'e göre Bilişsel Gelişime Etkisi olan faktörleri şu şekilde özetleyebiliriz;

- Kültürün ve sosyal çevrenin önemi

- Çocuk-yetişkin ilişkileri
- Çocukların birbiriyle iş birliği
- Dil öğrenme
- Öğretmenlerin çocuk gelişiminde etkisi
- Nesne, materyal ve olaylarla somut yaşantılardır (Oktaylar, 2007).

Piaget'ye göre çocuğun zihinsel gelişimi büyük ölçüde kendiliğinden olmaktadır. Vygotsky'e göre ise akranları ve yetişkinler birtakım bilgiler vererek ve yardım sağlayarak çocuk gelişimine yardımcı olmaktadır. Hatta Vygotsky bireyde bulunması gereken yüksek zihinsel fonksiyonların çevresindekilerle konuşma ve işbirliği ile oluştuğunu söylemektedir. Bu açıdan baktığımızda Vygotsky'nin en önemli katkısının gelişim ve öğrenmenin sosyo-kültürel yönünü vurgulaması olduğunu söyleyebiliriz.

Piaget'nin teorisi büyük bir gelişimsel teoridir. Çocukların bilişsel gelişimine odaklanan diğer bir teori Vygotsky'nin teorisidir. Vygotsky çocukları Piaget'e göre daha çok sosyal özelliklerine göre tanımlamaktadır. Vygotsky'nin kuramında çocuklar Piaget'e göre sosyal yaratıklar olarak tanımlanır (Santrock, 2013).

Tablo 2.1. Piaget ve Vygotsky'nin Kuramlarının Karşılaştırılması (Santrock, 2013).

	YGOTSKY	PIAGET
Sosyokültürel bağlam	Az vurgu yapmaktadır.	Çok vurgu yapmaktadır.
Yapılandırıcılık	Sosyal yapılandırıcıdır.	Bilişsel yapılandırıcıdır.
Aşamaları	Gelişim için önerilen genel bir aşaması yoktur.	Önemli aşamaları; duyu- motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler dönemidir.
Anahtar süreçleri	Yakınsak gelişim alanı, dil, diyalog, kültürel araçlar	Şema, özümleme, düzenleme, uygulama, korunum, sınıflama
Dilin rolü	Önemli rolü, dil düşüncenin şekillenmesinde büyük bir rol oynar.	Dil küçük bir role sahiptir; biliş öncelikle dili yönetir.
Eğitime etkisi	Eğitim, çocukların kültürel araçları öğrenmesinde merkezi bir rol oynar	Eğitim, çocuğun zaten olan bilişsel becerilerini zenginleştirir.
Öğretim Etkileri	Öğretmen kolaylaştırıcı ve rehberdir. Bir yönetici değildir; çocukların öğretmeni ve birçok yetenekli akranı ile öğrenebileceği fırsatları oluşturur.	Öğretmen kolaylaştırıcı ve rehberdir, yönetici değildir; ayrıca, çocukların dünyasını keşfeden ve bilgiyi keşfetmesi için destek sağlar.

Gelişim psikologları dil gelişiminin bilişsel gelişime paralel olarak ortaya çıktığını kabul ederler. Arştırmada kullanılan ölçekler çocukların dil beceri düzeylerini de yansıtmaktadır. Bu sebeple bilişsel ve sosyal kuramcılara göre çocukta dilin gelişiminden bahsetmek gerekirse; Piaget, bilişsel gelişimin önemli ölçüde dil gelişimi ile birbirini etkileyerek geliştiğini söyler. Her ikisi de fiziksel olgunlaşma ve, yaşantı ve sosyal etkileşim içinde biçimlenir. Piaget'ye göre dil ve düşünce de birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Dil “bilış” demektir. Düşünce ve dil birbirinden soyutlanamaz ikisi de paralel bir gelişim gösterirler. Sosyal öğrenme kuramcılarına göre ise dili sosyalleşme süreci içinde gözlem, taklit vb. yollar ile öğrendiklerini ifade ederler. Kısaca çocuğa çevresi modeldir, çocukta çevresindeki modeli gözlemler ve onu taklit eder (Erden & Akman, 1997). Vygotsky'e göre dil, nesnelerin bilişsel temsilleri kadar düşünme ve problem çözme becerileri için de kaynaklık sağlar. Öğrenme sürecinde semboller yoluyla soyut düşünme ve kavrama yeteneğinin artırılması öğrencilerin dil ve anlama kapasitelerini geliştirir (Özbay, 2009).

Sosyal ortamda öğrenmenin önemi, davranışların zihinsel işlemlerin sonucunda oluşması ve gelişimde hem bilişsel hem de çevresel faktörlerin etkili olduğunu ortaya koyan diğer kuramcı Albert Bandura'dır.

2.1.4. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Gelişim Kuramı

Kuram davranışsal öğrenme kuramcılarından Albert Bandura tarafından geliştirilmiştir. Sosyal öğrenme kuramcıları davranışçuların davranışın öğrenildiği ve gelişimin çevreden etkilendiği görüşünü kabul ederler. Bununla birlikte davranışın, uyarıcılar üzerine düşünülmeden verilen tepkilerle şekillendiği görüşüne karşı çıkmaktadırlar. Bu sebeple sosyal öğrenme kuramı, gelişimde hem bilişsel, hem de çevresel etkilerin rolü olduğunu vurgulamaktadır (İnanç-Yazgan & ark., 2007). Ryckman(1997) Bandura'nın sosyal bilişsel kuramına göre insanın davranışlarını belirleyen ve etkileyen, insanın faaliyetleri, çevresel faktörler (aile, okullar vb.)'dir. Bandura'nın bu kuramsal analizi kişi, çevre ve davranış arasında üçlü bir ilişki olarak belirlenmiştir (Akt: Oppong, 2014). Bandura insan yaşamında “gözlem yoluyla öğrenmenin” önemini savunur. Gözleme dayalı öğrenme dört süreç içinde gelişir (Özer & Özer 2004).

- *Dikkat etme*: Gözlem yoluyla öğrenme de ilk adımdır. Bu süreci bireyin ilgi, merak ve modele duyduğu hayranlık etkiler.
- *Akılda tutma*: Gözlem yoluyla öğrenilen bilginin sembolleştirilip kodlandığı ve bellekte saklandığı süreçtir.
- *Davranış oluşturma*: Bu aşama dikkat edilen ve hatırdaki tutulan davranışın birey tarafından uygulanması sürecidir. Bireyin bellekte kodladığı davranışları meydana getirmesinde “öz yeterlilik” önemli role sahiptir. Bandura (1989), Öz yeterlilik bireyin bir davranışı başarma yeteneğine olan inancıdır (Akt: Figen & Mete, 2009).
- *Pekiştirme ve güdüleme*: Öğrenilenleri performansa dönüştürmeyi sağlayan süreçtir diyebiliriz. Bireyin öğrendiği bazı davranışları kullanması ve bu süreçte aldığı pekiştireçler, davranışın kalıcılığını sağlar ve bireyi güdüler.
- Aslında bu dört süreci birbirinden ayırmak mümkün değildir, birlikte işlerler. Bandura bu dört sürece dayanan “*model olarak öğrenme*” olgusunu “*toplumsallaşma*” süreci açısından açıklar. Toplumsallaşma süreci içinde, bir toplumun üyelerine toplumsal kabul gören davranışlar, cinsiyet rolleri öğretilir. Kişi toplumsallaştıkça dış ödül ve ceza sistemine bağımlı kalmadan kendi iç denetim modellerini geliştirir (Özer & Özer, 2004).

Bandura çocuğu öğrenme süreci içinde etkin ve bilişsel bir varlık olarak kabul eder. Ona göre çocuklar, çevreye içsel bir merak duyduklarından değil, pekiştireçlerle özendirildikleri için öğrenirler ve daha sonra bu dış değerleri içselleştirirler. Yine Bandura’ya göre, çocukların ne öğrendiklerini evreler değil, izlenen modeller belirler (Özer & Özer, 2004). Davranışın öğrenilmesi taklit ve pekiştirmenin yanı sıra çevresel değişkenlerin bilişsel olarak çözümlenmesine bağlıdır. Bandura’ya göre davranışçılık, öğrenmeyi açıklamada yetersizdir. Bu yaklaşımda bilişsel faktörler göz ardı edilmektedir. Bandura’nın kuramı, davranışçı yaklaşımın ve bilişsel yaklaşımın etkilerini taşıyan sosyal bilişsel kuramdır (Kalkan, 2009).

Bandura’ya göre çocuklar, anne babalarının çocuk bakma, çim biçme, yemek yeme, konuşma, yürüme, giyinme biçimlerini yansıtan davranışlarını taklit eden taklitçilerdir, ancak bu taklit otomatik olarak gerçekleşmez. Çocuklar taklit edecekleri davranışlar konusunda seçicidirler. Yani, gözledikleri her davranışı taklit etmezler. Taklidin yapılp

yapılmayacağını çocuğun kişiliği, geçmiş yaşantıları, modelle olan ilişkisi belirlemektedir. Ayrıca çocuğun sahip olduğu bilişsel becerileri de gözlem yoluyla öğrenmede önemli rol oynamaktadır, çünkü çocuğun modelin davranışını hatırlayıp taklit edebilmesi için sık sık tekrarlaması ve etkin bilişsel stratejileri kullanması gerekmektedir. Sosyal Öğrenme kuramına göre insanlar, A uyarıcısına B tepkisi veren robotlar değil, kendi davranışlarını belirleme gücüne sahip olan, olaylar hakkında düşünüp değerlendirme yapabilen ve tepkilerini değerlendirme sonucuna göre değiştirebilen varlıklardır. Bu açıdan Bandura'nın kuramı, bireyin hem gözlem yoluyla hem de zihinsel süreçlerini kullanarak öğrenmenin gerçekleştiği sosyal bilişsel bir süreçtir (İnanç-Yazgan & ark., 2007).

Çocuğun gelişiminde hem bilişsel hem de çevresel faktörlerin etkili olmasının yanı sıra fiziksel, bilişsel ve dil gelişimiyle paralellik gösteren sosyal-duygusal gelişim erken çocukluk döneminde önemli bir yere sahiptir.

2.2. Erken Çocukluk Döneminde Sosyal-Duygusal Gelişim

Emotion (emosyon) sözcüğü Latincedeki harekete geçirmek anlamına gelen “emovere” kökünden gelmektedir. Webster's sözlüğü de aynı kavramı anlatmak için bireyin yaşamında bir canlanma, hareketlenme anlamına gelen “stirred up” sözcüğünü kullanmıştır (Yavuzer, 1997). Sosyal davranışlar ve duygu gelişimini düzenli bir sıradan oluşan dönemler izler. Bu dönemler çocuğun sürekli gözlenmesi ve ruhbilimcilerle psikiyatristlerin klinik deneyimleri yardımıyla saptanabilir. Yapılan gözlemleri yorumlamak psikoanalistler tarafından gerçekleştirilir. Çocukluk dönemi davranışları böylece anlaşılabilir duruma gelmiştir. Bu konuda önem verilmesi gereken nokta, çocuğun değişik yaşlardaki duygusal gereksinimleri ile her dönemde çevresel etkenlere bağlı tehlikeleri tahmin edebilmektir (Wolff, 1997).

Bir bebeğin doğduğunda önceliği altının temizlenmesi, karnının doyurulmasıdır. İnsanoğlu öncelikle fiziksel ihtiyaçlarının tamamlanmasını ister. Bu fiziksel ihtiyaçlar giderildikçe çocuk haz duyacaktır. Büyüme ile birlikte de sadece fiziksel ihtiyaçların giderilmesi çocuğun haz duyması için yeterli değildir. Çocuk annesinin kucağında olmak, sevilme ve okşanma ister. Diyebiliriz ki duygular birey olmanın en önemli unsurudur. Sosyalleşmenin gerçekleşebilmesinde duyguların rolü oldukça büyüktür.

Birçok çalışma bebekliğin birinci yılını çevre, anne bebek ilişkileri ve dolayısıyla sosyal gelişim yönünden çok önemli olduğunu ortaya koymuştur (Poyraz & Dere, 2006). Duygular hayata uyumu sağlar ve zamanla oluşurlar. Çocukların heyecanları konusunda yapılan çalışmalar, onlardaki duygusal gelişimin hem olgunlaşma hem de öğrenme sonucu oluştuğunu, hiçbirinin tek başına etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Örneğin, korkuların büyük çoğunluğu öğrenme ile oluşmaktadır. Bunu yanında yaşantı ve yanlış yönlendirmeler de etkilidir.

Olgunlaşmanın rolü: Olgunlaşma süreci içinde dikkat, algı, hayal gücü, hatırlama vb. zihinsel işlevleri kullanmak duygusal gelişimi etkiler. Olgunlaşma ile birlikte duygusal davranış biçimlerinde değişiklikler meydana gelir.

Öğrenmenin rolü: Çocukluk döneminde öğrenme, duygusal gelişim yüzlerinin oluşumunda etkin bir rol oynar (Yavuzer, 1997).

Çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminde ve iletişimin başlamasında oyun ve oyun ortamlarının hazırlanması çok önemlidir, çünkü biliyoruz ki çocuk ilk sosyal ilişkilerini, bir gruba ait olma ve sorumluluklarının bilincinde olarak kurallara uygun hareket etmeyi oyun ortamında öğrenmektedir. Çocuk, oyun oynarken bağımsız, kendi başına buyruk, özgür hareket ederek duygusal rahatlamayı elde eder, duygusal tepkilerini denetim altına alır, düşüncelerini ifade eder, kendine güveni artar (Poyraz & Dere, 2006).

Bireyin gelişim süreci içinde algılama biçiminde, tepkilerinde, tutum ve alışkanlıklarında toplumun norm ve değerlerine uyma gerekliliği vardır. Diğer insanları anlamak ve onlara uyum göstermek, sosyalleşmenin önde gelen ölçüsüdür. Bu bireyin sosyal gelişiminin niteliğini belirler (Aydın, Şirin & ark. 2002). Bireyin sosyal uyumunda çevresel etkenlerin yanı sıra, kişinin kalıtsal özelliklerinin de önemi küçümsenemez. Sosyal gelişme, toplumsal davranışların kalıplaşmış alışkanlıklar haline gelmesi değil, bireylere göre hareket etmeyi öğrenmektir (Yavuzer, 1997). Duygusal ve sosyal gelişim, birbirinden ayırt edilemeyecek kadar birbirine bağımlıdır. Duygu gelişimini en çok etkileyen etmen bireyin diğer bireylerle olan ilişkileri, yani sosyal gelişimidir. Duygular insan olmanın en önemli unsurlarıdır. Duygular sosyal bağların oluşmasında temel rolü üstlenmektedir.

Araştırmamızda da ele aldığımız yaş grubunun (4-7yaş) Sosyal ve Duygusal gelişim özellikleri: Çocuk daha olumlu ve dengelidir. Grup halinde oynamalar ve arkadaş seçmeler başlamıştır. Meraklıdır ve yoğun şekilde soru sorar. Bu dönemde oldukça inatçıdır. Dönemin sonunda doğru daha uyumlu, kontrollü ve bilgili bir çocuk olmuştur. Sosyalleşme oldukça yüksek seviyeye ulaşmıştır. Başkalarının hakkına saygı göstermeyi öğrenir. Duygusal gelişiminde de önemli gelişim gösteren çocuk, hoşlanmadığı ya da kaygı yaratan durumlarda ağlamanın dışında da tepki gösterir. Bu dönemde karanlık, fırtına, hayali canavarlar, hayvanlar çocukta korku ve kaygı uyandırır (Aydın, Şirin & ark., 2002).

Öğrenim dönemlerinin ilk basamağı olan aileden ayrılan ve okul ortamına giren çocuğun, belli becerileri uygulayarak yeni ortama uyum göstermesi beklenir. Sosyal becerilerini ilk olarak ailede kazanan çocuk sosyalleşmeyle beraber çevrenin etkisiyle belli kazanımlar edinir. İnsanlarla iletişim kurma, duygularını yönetme, grupla ilişkilerini yürütme ve problem çözme becerileri sosyal becerilerin gelişimini sağlayacaktır. Bu doğrultuda sosyal beceri ve önemi, sosyal beceri kavramları, sosyal beceri eğitimi ve değerlendirme yöntemlerine değinilecektir.

2.2.1. Sosyal Beceri Tanımı ve Önemi

İletişim insanları bir arada tutan, toplum olmayı sağlayan önemli bir kavramdır diyebiliriz. Sağlıklı bir toplumda bireyler birbirlerine duygu, düşünce ve isteklerini iletebilmelidirler. İnsanlar belli başlı sosyal beceriler sayesinde iletişim kurabilirler. Bu açıdan baktığımızda sosyal becerilerin toplumsal bir varlık olan insan için önemli beceriler olduğunu söyleyebiliriz. Toplumun en küçük yapı biriminin aile olduğunu düşündüğümüzde çocuğun temel sosyal becerileri ailede başlar. Aile çocuğun sosyal gelişiminde önemli bir yere sahiptir.

Sosyal beceri kavramı birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır.

Rinn ve Markle'e (1979) göre sosyal beceri, çocukların kişilerarası bağlamda diğer bireylerin tepkilerini etkiledikleri sözel ve sözel olmayan davranışlar repertuarıdır. Çocukların istenir sonuçları elde etme ve istenmeyenlerden kaçma veya kaçmada başarılı oldukları ölçü. Çocukların sosyal açıdan becerikli olduklarının düşünüldüğü ölçüdür (Akt: Bacanlı, 1999).

Hersen ve Esle'e (1976) göre sosyal beceri, bireyin tabii çevrelerinde; okul, ev ve işte başkalarıyla başarılı şekilde etkileşimde bulunma yeteneği. Combs ve Slaby'e (1977) göre Sosyal Beceri, belli bir sosyal bağlamda, sosyal açıdan yararlı veya öncelikle başkalarına yararlı olacak şekilde etkileşim kurma yeteneği (Akt: Bacanlı, 1999).

Bir toplumda yaşamak toplumun gerekliliklerini ve sorumluluklarını yerine getirebilmek için bireylerin belli bir sosyal gelişime erişmiş olması gerekmektedir. Bunun temelleri de erken çocukluk döneminde atılmaktadır. Bunu bazıları kolayca başarabilirken bazıları ise ciddi anlamda sosyal problemler yaşamaktadır. Bu kişiler utangaç, beceriksiz, tutuk, sosyal fobik vb. olarak nitelendirilebilirler (Bacanlı,1999). Palut (2005) "Arkadaşım olur musun"? şeklinde sorularla başlayan ilişkilerde hayır yanıtı çocukları olumsuz etkilemektedir. Bu alanda yapılmış bir çalışmada okul öncesi kurumunda belirli bir grup çocuk ayrılmış onların yerine yeni öğrenciler gelmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda hem ayrılan hem de geride kalan öğrencilerde sıkıntılar yaşanmıştır. Ayrılan öğrencilerin yeni ortama girdiklerinde stres yaşadıkları, geride kalan öğrencilerin ise arkadaşlarını özlediklerinden dolayı benzer davranışlar sergiledikleri gözlemlenmektedir.

Sosyal beceri kavramı hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenilebilir davranış öğelerini içerir. Birey topluma uygun davranışı gözlemleyebilir ve gözlemlediği davranışı çözümler, örnek alır, canlandırır, davranışa tepkide bulunur. Bu durumda hem duyuşsal hem de bilişsel becerilerini kullanmıştır ve sosyal beceriler, diğer insanlarla iletişimde bulunmayı kolaylaştırıcı olduklarından birey ve toplum yaşamında önemli role sahiptirler.

Sosyal beceri kavramının bir diğer öncüsü Thorndike'dır. Thorndike zekâ ile ilgili çalışmaları sonucu "sosyal zekâ" kavramını öne sürmüştür. Thorndike bu durumu şu şekilde açıklar; bazı kişilerin kolay ilişki kurabilmeleri, sosyal ilişkilerde problem durumlarının üstesinden kolayca gelebilmelerinin temelinde sosyal açıdan zeki olmaları yatar (Bacanlı, 1999). Sosyal beceriler, bir çocuğun diğer çocuklara yönelik davranışlarını kapsar. Bu açıdan çocuk bulunduğu ve dahil olduğu toplum ya da gruba karşı sorumludur. İyi ilişkiler kurabilme, başkalarının haklarına ve duygularına saygı duyabilme, uygun sosyal davranış için grup normlarını dikkate alma gibi bu türden

davranışlar aynı zamanda çocuğun istediklerini elde etmesini sağlar (Çetin & ark., 2002).

Sosyal becerilerin belli başlı özellikleri;

- Sosyal beceriler öğrenilmiş davranışlardır, öğrenme yoluyla kazanılır. Farklı kültürlerde farklı sosyal becerilerin olması öğrenilmiş olduğunun kanıtıdır.
- Sosyal olarak kabul edilen ve edilmeyen davranışların belirleyicisidir (toplumsal hayata dair olan kuralları içerir örneğin; okulda, dershane, alışverişte, sınıfta vb.)
- Sosyal beceriler bir amaca yöneliktir. Bireyin amacına uygun olarak kullanılırlar. Örneğin sınıfta soru soran bir öğrenci problemi doğru olarak çözebilecek bilgiyi almak için soruyu sorar.
- Sosyal beceriler gözlenebilir davranışları içerdiği gibi gözlenemeyen davranışları da içermektedir. Teşekkür etme, günaydın deme, selam verme vb. davranışlar gözlenebilir davranışlardır. Karar verme, davranışa geri bildirim verme ve davranış değerlendirme ise gözlenemeyen becerileri içerir (Stanley, 2009).

Sosyal beceri eksikliği ise, sosyal becerilerdeki yetersizliğin sonuçları üzerinde yapılan araştırmalar düşük sosyal becerileri olan çocuklukta yaşanan zorluklar ve ileri yaşlarda yaşanabilecek uyumsuzluklarla ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır (Çetin & ark., 2002). Akran ilişkileri zayıf ve yetersiz olan çocuklar, davranışsal, sosyal ve psikolojik alanlarda yaşamlarının sonraki döneminde rahatsızlıklar yaşama eğilimindedirler. Bunlar arasında okul başarısızlığı, şiddet, psikopatoloji, suça eğilim, saldırganlık, kısa veya uzun süreli birçok davranış problemi görülebilmektedir (Stanley, 2009).

Lewntonsohn, Mischel, Chaplin, Barton (1980) yaptıkları çalışmalarda sosyal beceri yoksunluğu ve depresyon arasında ilişki olduğu ve depresif bireylerin daha az sosyal beceriler sergilediğine dair bulgular elde etmişlerdir (Akt: Palut, 2005).

2.2.2. Sosyal Beceri İle İlgili Kavramlar

2.2.2.1. Sosyal Yeterlik

Önceki dönemlerde sosyal yeterlik kavramını sosyal beceri kavramından ayırt etmek oldukça güçtür. İki kavram arasında ayırım olmadığı düşünülmekteydi. Kısacası bu

dönemde kavramlar henüz yerli yerine oturmamıştı. Bunun üzerine McFall (1982) kavramları açıklamaya çalışmıştır. McFall'a göre sosyal yeterlik bir kişinin sosyal durumda kişinin performansının uygun olup olmadığını bir ölçüt ya da ölçüt grubuna göre değerlendirilmesidir. McFall'ın burada vurguladığı nokta, yeterlik performans değil, performansın birileri tarafından değerlendirilmesidir. O halde diyebiliriz ki sosyal yeterlik, toplum içinde etkileşimin kurulmasını sağlayan belli başlı sosyal becerilerin, diğer bireyler tarafından olumlu olacak şekilde değerlendirilmesidir (Akt: Bacanlı, 1999).

Sosyal yeterlik (competence) üzerine farklı araştırmacıların getirdiği farklı tanımlar şu şekildedir;

- Sosyal başarı
- Farklı durumlarda amaçlanan sosyal amaçlara ulaşma
- Uygun yollar kullanarak olumlu sonuçlar elde etme
- Bireyin karşılaştığı sorunlarla baş etmedeki etkinliği,
- Başarılı sosyal işlevi yansıtan davranışlar,
- Kültürel olarak kabul gören davranışları sergileme becerisi (Çetin & ark., 2002).

Çocukların sosyal yeterliliğin tanımlanmasında öne çıkan tanım ise farklı durum ve ilişkilerde neyin uygun ve etkin olduğuyla ilgili bilgidir (Cartledge & Milburn, 1980). Ekonomik ve kültürel faktörlerin sosyal yeterlilikle ilgili olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır. McLoyd (1998) alt sosyo-ekonomik düzeyde olan çocukların orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre daha yüksek oranda duygusal ve davranışsal problemler yaşadıklarını rapor etmiştir.

2.2.2.2. Sosyal Anksiyete ve Sosyal Fobi

Sosyal anksiyete kavramı daha çok sosyal beceriksizlik kavramıyla eşdeğerdir. Sosyal beceri daha ziyade gündelik hayatta karşılaşılan durumlar için kullanılmaktadır; sosyal anksiyete ise klinik psikoloji, psikolojik danışma ve psikiyatri ile ilgilidir. Scholing & Emmelkamp'a (1990) göre sosyal fobi, bireyin başkaları tarafından muhtemel incelemeye maruz kaldığı, sıkılgan olacak bir şekilde davranabileceği durumlardan

mantıkdışı kaçınma arzusu ile birlikte, mantıkdışı korku olarak tanımlanmıştır (Akt: Bacanlı, 1999).

2.2.3. Erken Çocukluk Dönemi Sosyal Beceri Eğitimi

Yetersiz akran ilişkilerinin olması ve sosyal beceri eksikliğinin yaygınlığı gibi gözlemler, sosyal ilişki becerilerini öğretmek üzere eğitim programlarının hazırlanmasına neden olmuştur. Sosyal beceri eğitimi de bireylerin uygun sosyal davranışları gösterememesinden doğar. Bu durum sosyal beceri eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Matson ve Ollendick (1998) sosyal beceri eğitiminin kavramsal temeli sosyal öğrenme kuramına dayanır. Kullanılan eğitim tekniklerinde de bu kuramsal yaklaşım temel alınır. Bu yaklaşımın dayandığı düşünceye göre çevreye uyum sağlamayı kolaylaştıran tepkilerin pek çoğu öğrenilmiş davranışlardır. Bu davranışlar çevreyi gözleyerek edinilir ve çevreden pekiştirildikçe sürdürülürler (Akt: Çetin & ark., 2002).

Bilişsel-davranışçı teknikleri içeren sosyal beceri eğitimi programları doğrudan konuya odaklı ve daha etkilidir. Bilişsel teknikler sorun çözmeyi ve öz-denetim eğitimi kapsarken; davranışçı teknikler tartışma, örnek olma, canlandırma, geribildirim ve ev etkinliği gibi yöntemleri içerir (Çetin & ark., 2002). Ünlü eğitim Bilimci Maslow, insanların yaşamlarının temeli ihtiyaçlar arasında diğer insanlardan kabul görme, diğer insanlarla ilişki kurma ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Etrafımızdaki insanlarla ilişkiler kurmak yaşamın her anını paylaşmak hemen hepimiz için çok önemlidir. Yaşamımızdaki mutlulukların, sıkıntılarının, pek çoğunun kaynağı etrafımızdaki insanlarla kurduğumuz ilişkilerdir. En önemli beceriler kişinin toplumda diğerleriyle olumlu ilişkiler kurabilmesi ve geçinebilmesidir. Çocukların diğer çocuklara olan ilgisi erken yaşlarda başlamaktadır. 2-3 yaşında sosyalleşmek isteyen çocuk için bir sosyal gruba dahil olmak, oyunlar oynamak çocuğu heyecanlandıracaktır. 3- 5 yaşlarına doğru sosyalleşme daha da artmaktadır. Bu evrelerde gözüken benmerkezcilik yani herkesin kendisi gibi düşündüğünü düşünmesi, çocuğun umduğu gibi olmadığını görmesine ve üzülmesine sebep olur. 7 yaşından ergenlik sürecine kadar arkadaşlık ilişkileri çocuk için daha da anlamlı olmaya başlayacaktır. İlişkilerinde karşılık verir ve almak ister. İlerleyen yaşlarda başkasının bakış açısı ile düşünebilme becerisi gelişir. Bu şekilde bir

sosyal gelişim gösteren bireyin sosyal yetersizlikler yaşaması sosyal beceri eğitimlerine gereksinimi artırmıştır (Bacanlı, 1999).

2.2.4. Sosyal Becerileri Değerlendirme Yöntemleri

Sosyal davranışlar araştırılırken birçok güçlükler göstermektedir. Araştırma esansında karma karışık bir hal alır ve doğru bir gözlem yapmayı güçleştirir (Cole & Morgan, 2001).

Sosyal Beceri alanında yapılan değerlendirmenin, ilki araştırmacılar, ikincisi ise uygulamacılar için önemli olan iki temel amacı vardır:

Dowrick'e (1986) göre sosyal beceri eğitimi programının etkisini belirlemek, sosyal beceri eğitimi programını uygulayabilmek için çocuğa kazandırılması gereken becerileri belirlemek ve sayılarını sınırlandırmaktır. Her iki değerlendirmede de odaklanılan nokta sosyal etkileşimdir. Sosyal etkileşiminin niceliği ve niteliği çeşitli değerlendirme teknikleriyle incelenir (Çetin & ark., 2002).

Değerlendirme sorulması gereken ilk soru, çocuğun sosyal yeterliliği ile ilgili bir soruna sahip olup olmadığıdır. Eğer çocuk ilişkilerinde sorun yaşıyorsa bunun nedenleri araştırılır. Sosyal beceri eksikliği, sosyal ilişki sorunlarının altında yatan birçok nedenden biridir. Bacanlı (1999), sosyal becerilerin ölçülmesi için kullanılan teknikleri davranışsal görüşme, kendini rapor ölçümleri, davranışsal gözlem ve diğer teknikler olmak üzere dört kategoride incelemiştir.

- Davranışsal görüşme: Bireysel görüşme yoluyla kişinin geçmişi hakkında bilgi edinilmesidir.
- Kendini rapor ölçümleri: Kişinin kendi özelliklerini rapor ettiği yöntemleri ifade eder.
- Davranışsal gözlem: Bu yöntem uzman, öğretmen, ana baba gibi değerlendirilecek olan kişiyi çeşitli ortam ve durumlarda gözleyebilen kişilerin birey hakkındaki rapor ve yargılarını ifade eder (Bacanlı, 1999)
- Diğer teknikler: Etkileşim kayıtları ve sosyometri bu kategoriye girer. Sosyometri, kişinin grup içinde ve grubunda yalnız onu meydana getiren kişiler vasıtasıyla anlaşılabilmesi hipotezine dayanan bir tekniktir. Sosyometri grubun içinde mevcut

olan ve yapılışında etki gösteren çekme ve itme olayını ölçerek kişilerarasındaki ilişkileri anlama yoludur (Cole & Morgan, 2001)

Avcıoğlu (2003) ise sosyal becerilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntem ve teknikleri; görüşme, kendi kendini değerlendirme, gözlem, davranış derecelendirme ölçekleri, sosyometri olmak üzere beş kategoride incelemiştir.

2.3. İlgili Araştırmalar

Ayvacı (2010) çalışmasında okul öncesi çağı çocuğuna uygun etkinlikler planlayarak çocukların bilimsel süreç becerilerinin gelişip gelişmediğini incelemiş sonuç olarak, okul öncesi dönemde çocuklar bilimsel temel süreçleri (gözleme, sınıflandırma, karşılaştırma, ölçme ve iletişim kurma yeteneklerini) uygun deneyimler ve programlar sayesinde geliştirir sonucuna ulaşmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında nitelikli bir şekilde verilen akademik eğitim çocuğun bilişsel gelişimini ve fen kavramlarını kazanma becerilerini olumlu yönde etkilemiştir.

Walden (1998) çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarında bilişsel beceriler ile dil becerilerinin duyguları anlama üzerindeki etkisini incelemişler ve araştırma sonucunda, bilişsel ve dil becerilerinin çocukların duyguları anlama becerisi üzerinde etkili olduğu sonucunu elde etmişlerdir(Akt: Ogelman, Seçer & ark.,2012)

Kol (2011) erken çocuklukta bilişsel ve dil gelişimi araştırmasında, bilişsel gelişim sürecinde çevresini tanıma, anlama ve öğrenme çabasında olan çocuğun, içinde bulunduğu ortam ne kadar zengin olursa o derece bilişsel gelişiminin hızlandığı söylenebilir. Bilişsel gelişimi için katkı sağlayacak materyalle zenginleştirilmiş ortam dil gelişimine de katkı sağlayacaktır sonucuna ulaşılmıştır.

Demir (2010) yaptığı çalışmasında, Okul Öncesi Eğitim Programında öngörülen bilişsel gelişim özelliklerinin gerçeği yansıtıp yansıtmadığını değerlendirmiş, 36-60 aylık çocukların bilişsel gelişim özelliklerini ne derecede taşıdıklarını incelenmiştir.. Sonuç olarak, okul öncesi eğitim ve 2006 yılı okul öncesi eğitim programının 36–60 aylık çocukların bilişsel gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Çapri ve Çelikkaleli (2005) ilköğretim birinci kademedeki 7-11 yaş grubu çocukların korunum gelişim düzeylerinin cinsiyet ve sınıf değişkeni açısından incelenmesi çalışması sonucunda eğitim süreci ve sınıf atmosferinin bilişsel gelişimi yaş değişkeninden daha çok etkilediğini ve eğitim sürecinde sunulan uyarıcı ortamın bilişsel gelişim açısından çok önemli olduğunu belirtmiştir.

Ramazan ve Demir (2011) MEB 2006 Okul Öncesi Eğitim Programında ön görülen bilişsel gelişim özelliklerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi sonucunda, cinsiyet,

gidilen okul türü, okul öncesi eğitim kurumuna gitme süresi, annenin yaşı ve çalışma durumu, babanın yaşı ve öğrenim durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuğu olduğu ve ailenin ekonomik durumu üzerinde anlamlı fark elde edilmemiştir. Çocukların bilişsel gelişim özellikleri annenin öğrenim durumuna göre farklılaşmıştır.

Arı ve ark. (2000) araştırmalarında anaokula giden ve gitmeyen 4–6 yaş çocuklarının bilişsel gelişim alanındaki kavram gelişimleri incelenmiş, anaokuluna giden ve gitmeyen çocukların yön/konum, büyüklük ve nicelik kavramları arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların kavram gelişimleri arasında okul öncesi eğitimi alanların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Doğan, Tüfekçioğlu ve Er (2013) yaş ve zekanın da kontrol edildiği araştırmasında, okul öncesi eğitim alanın normal çocuklar üzerinde bilişsel performans(çalışma belleği ve kısa süreli bellek) açısından fark yaratmadığı, fakat hem okul öncesi eğitim hem de erken aile eğitiminin alınmasının işitme kayıplı çocukların bilişsel performansları üzerinde anlamlı bir artışa yol açtığı gözlemlenmiştir.

Erdoğan ve ark. (2005) çalışmasında alt sosyo ekonomik bölgelerde anaokuluna devam eden 5-6 yaş gruplarının dil gelişim düzeylerinin cinsiyet, anasınıfına devam etme süresi, anne eğitim düzeyi, anne mesleği, kardeş sayısı ve doğum sırasının etkisini araştırmışlardır. Sonuçlara göre çocukların Dil Testi, Resim Kelime Testi puanlarının cinsiyet, anne eğitim, anne mesleği, doğum sırası ve kardeş sayısında etkili olmadığı, anasınıfına devam etme süresinin ise etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üstün ve ark. (2004) farklı sosyo ekonomik düzeydeki çocukların bilişsel gelişimlerinin değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları araştırmalarında sosyo ekonomik düzeyin çocukların bilişsel gelişimleri açısından oldukça önemli yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Sosyo ekonomik düzey arttıkça çocukların bilişsel gelişimlerinde de artış olduğunu öne sürmüşlerdir. Nitelikli bir şekilde verilen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında akademik eğitim çocuğun bilişsel gelişimini ve kavram kazanımı ile ilgili becerilerini olumlu yönde etkilemiştir

Mussen ve ark.(1969) Orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların, alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklardan daha yüksek zeka puanı almalarının nedenin farklı çevrelerde

yetişmelerinden dolayı, bilişsel beceriler hakkındaki değer yargıları ve beklentilerinin farklı olmasından kaynaklandığını ileri sürmüştür.

Vural-Ekinci (2006) araştırmasında aile katılımlı sosyal beceri eğitiminin çocukların temel sosyal becerilerinin gelişimine etkisi ve aileden destek alan yaklaşıma dayanan programın, ailelerin okuldaki eğitime katılım düzeylerine etkisini incelenmiştir. Sonuçta programa katılan çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin; kişiler arası beceriler, sözel açıklama becerileri, dinleme becerileri ve kendini kontrol etme becerileri, alt ölçeklerinden aldıkları son test puanları ile programa katılmayan çocukların puanları arasında program lehinde anlamlı fark bulunmuştur.

Gülay (2011) araştırmasına göre 5-6 yaş gruplarında çocukların sosyal becerileri ile okula uyum düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulmuş, çocukların sosyal uyum düzeyleri ile genel okula uyum düzeylerinin olumlu yönde ve ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Seven (2008) çalışmasında 7-8 yaş grubunun sosyal beceriler ile ailesel faktörlerin ilişkisini incelemiş ve sosyal becerilerini cinsiyet, kardeş sayısı, annenin öğrenim durumu ve ailenin sosyo-ekonomik durumu faktörlerine göre anlamlı farklılıklar göstermiştir.

Wentzel (2003) olumlu sosyal davranışların okula uyum için gerekli olduğunu ifade etmiş ve çocukların akranları ve öğretmenleriyle kurdukları sosyal ilişkilerin okula uyum ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

Yukay (2004) çalışmasında araştırmacı tarafından kişilerarası ilişki kurma becerilerini geliştirmeye yönelik tasarlanmış etkinliklerin, okul öncesi altı yaş grubu çocukların akran ilişkilerini geliştirmede etkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu tarz etkinliklerin okul öncesi programlarına dahil edilmesiyle sınıf içi dinamiklerinde olumlu yönde etkileneceği ifade edilebilir.

Mcclelland, Morrison ve Holmes (2004), anaokuluna devam eden 540 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmada sosyal beceri düzeylerinin sosyo demografik özelliklere göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür(Akt: Pekdoğan, 2011).

Mize ve Ladd (1990) sosyal statüsü düşük olan çocuklara bilişsel sosyal öğrenme yaklaşımına dayalı sosyal beceri programını deney ve kontrol grubu olacak şekilde uygulanmışlardır. Araştırma sonucu bulgulara göre ön test ve son test sonuçlarında

anlamli bir farklılık bulunmamış, fakat akran kabulünün çocuğun sosyal becerileri ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Az arkadaşı olan çocuklara kıyasla, daha çok arkadaşı olan ve bunları sürdürebilen çocukların okulun birkaç ayında, okula yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdiklerini gözlemlenmiştir.

Jamyang-Tshering (2004) çocukların sosyal becerisi ile ilgili çalışmasına göre kızların erkeklerden farklı olarak sosyal becerileri daha sık gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Erkeklerin ise kızlara göre daha sık problem davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi puanlarına bakıldığında kızların puanlarının erkeklerin puanlarından daha yüksek, erkeklerin de problem davranışlarının kızlardan yüksek olduğu görülmüştür (Akt: Seven, 2008).

Vural-Ekinci ve Gürşimşek (2009) aile destekli sosyal beceri eğitim programı uygulamak için deney ve kontrol grubu oluşturmuştur. Deney grubundaki çocuklar ve ailelerine sekiz hafta süresince “Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi” uygulanmış, kontrol grubunda ise eğitim-öğretim aktivitelerine müdahalede bulunulmamıştır. Deney grubunda yer alan aileler ve çocukların sosyal beceri değerlendirme ölçeğinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Çocuklarla ailenin de eğitim süreci içinde yer alması çocukların sosyal becerilerin gelişimine destek olur.

Gresham ve Nagle (1980) sosyal yönden akranları arasında az kabul gören çocuklara sosyal beceri eğitimi vermişler. Çalışmanın sonunda çocukların akranları tarafından kabul görmelerinde sosyal beceri eğitiminin etkili olduğunu bulmuşlardır.

Ogelman ve ark. (2012) çalışmasında bilişsel gelişim ile sosyal becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle çocukların bilişsel gelişim puanları arttıkça sosyal beceri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, sonuçları kabul etme becerileri ve dinleme becerileri) puanları da artmaktadır.

Bell ve Wolfe (2007) bebeklik ve erken çocukluk dönemi bilişsel ve sosyal ilişkinin ilişkili işlemler ile çalışma belleği arasındaki gelişimi araştırması yapmıştır. Sonuçlara göre çocukluk ve bebeklik mizacının, çalışan bellek performansı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocuğun karakteristik özellikleri dikkat gelişimi ve erken öğrenme becerilerine etkisini ortaya koymuştur.

Walker (2005) araştırmasında, okul öncesi dönem 3-5 yaş çocuklarının akran ilişkili sosyal yeterlik ile bilişsel gelişimleri arasında ilişki olup olmadığı belirlemeye çalışmıştır. Sonucunda kız çocuklarında bilişsel yetenekler ile uyumlu davranışlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin bulunmuş, erkek çocuklarında ise bilişsel yetenek ile utangaçlık ve çekingen davranışlar arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pekdoğan (2011) araştırmasında 5-6 yaş çocukların sahip olduğu sosyal becerileri etkileyen bazı değişkenlerle olan ilişkilerini incelemiş, analizler sonucunda, çocuklar içerisinde öncesinde kreş veya anaokulu eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin, kreş veya anaokulu eğitimi almayan çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmış, ayrıca baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların sosyal becerilerinin arttığı belirtilmiştir. Ailelerin sosyoekonomik düzeyi ve çocukların cinsiyetleri de sosyal becerileri etkilemektedir.

Baker (2013) araştırmasında ailede okuryazarlık katılımının artmasının erken çocukluk dönemi çocuklar üzerinde gelişimsel, bilişsel ve sosyal beceriler açısından olumlu katkıların olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Williams, Sheridan ve Sandberg (2014) araştırması sonucu etkili 2 tema bulmuşlardır. Okul öncesi dönemde öğretmenler temel öğrenme yöntemi olarak çocuğun sosyal öğrenmesinin sosyal ve bilişsel bilginin entegre olmasıyla olacağını söylemektedir. Bazı okul öncesi öğretmenlerine göre sosyal öğrenmenin, çocukların öğrenme temelidir sonucuna ulaşmışlardır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren örnekleme, veri toplama araçları, uygulama süreci, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma erken çocukluk dönemi (48-95 Ay) çocukların bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal becerilerin ilişkisinin incelenmesi amacıyla tarama modeli ile gerçekleştirilmiş betimsel bir çalışmadır.

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim öğretim yılı İstanbul Kadıköy İlçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve resmi bağımsız anaokulları, ilkokul bünyesinde bulunan anasınıfları, ilkokul birinci sınıfa devam eden öğrenciler (48-95 ay) oluşturmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Araştırma bu genel evren içinden tesadüfi yöntemle seçilen örneklem üzerinden sınılanmıştır. Örnekleme İstanbul Kadıköy İlçesinde bulunan özel ve resmi okullarda eğitim almakta olan toplam 420 öğrenci (bağımsız anaokulları, anasınıfları, 1. sınıf öğrencileri) oluşturmaktadır.

Çalışmaya katılan çocukların devam ettikleri kurumların isimleri ve çocuk sayıları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Çocukların Devam Ettikleri Kurumların İsimleri, Yaş Aralıkları ve Sayıları

Kurum İsimleri	Yaş Grubu- Çocuk sayısı
Perihan Aktürk Anaokulu	4 yaş- 30 çocuk 5 yaş - 30 çocuk
Özel Okyanus Anaokulu	4 yaş- 20 çocuk 5 yaş - 25 çocuk
Acıbadem Anaokulu	4 yaş -20 çocuk 5 yaş-15 çocuk
Mustafa Aykın İlkokulu	6 yaş- 23 çocuk 7 yaş- 20 çocuk
Zühtü Paşa İlkokulu	6 yaş-17 çocuk 7 yaş-20 çocuk
Sait Darga İlkokulu	6 yaş- 30 çocuk 7 yaş- 30 çocuk
Kaptan Hasan Paşa İlkokulu	4 yaş- 15 çocuk 5 yaş-15 çocuk 6 yaş- 17 çocuk 7 yaş-18 çocuk
Münevver Şefik İlkokulu	4 yaş- 15 çocuk 5 yaş- 15 çocuk 6 yaş-13 çocuk 7 yaş-12 çocuk
İnönü İlkokulu	4 yaş-5 çocuk 5 yaş-5 çocuk 6 yaş-5 çocuk 7 yaş-5 çocuk
TOPLAM	9 Okul 420 çocuk

3.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması bölümünde veri toplama araçları ve bu araçları kullanarak uygulamanın nasıl yapıldığı hakkında bilgi verilmiştir.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada çocukların bilişsel becerilerinin belirlenmesi için Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III' nin (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-III - WPPSI-III) alt ölçeklerinden “Kelime Bilgisi (Vocabulary) ” ve “Sözel Akıl Yürütme

(Word Reasoning) ” kullanılmıştır. Çocukların sosyal ve duygusal uyum beceri düzeyleri ise “Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU) ” ölçeği ile belirlenmiştir. Çocukların demografik bilgilerini tespit etmek için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.3.1.1. Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-III - WPPSI-III)

WPPSI-III, yedi sözel, beş performans ve iki işlem hızı alt testleri olmak üzere toplamda on dört alt testten oluşmaktadır. Sözel alt testler; Bilgi Düzeyi (Information), Kelime Bilgisi (Vocabulary), Sözel Akıl Yürütme (Word Reasoning), Kavrama (Comprehension), Benzerlikler (Similarities), Algısal Kelime Bilgisi (Receptive Vocabulary) ve Resim Adlandırma (Picture Naming). Performans alt testleri; Küplerle Düzen (Block Design), Mantık Yürütme Kareleri (Matrix Reasoning), Resim Kavramları (Picture Concepts), Resim Tamamlama (Picture Completion) ve Nesne Dizimi (Object Assembly)’dir. Simgeler Arama (Symbol Search) ve Kodlama (Coding) ise işlem hızını ölçmeye yarayan alt testlerdir.

3.3.1.1.1. Kelime Bilgisi

Kelime Bilgisi alt Testi, 4:0-7:3 yaş arasındaki çocuklar için temel bir sözel alt testtir. Bir çocuğun, kelime bilgisini ve sözel kavram gelişimini değerlendirmek üzere tasarlanmıştır. Aynı zamanda çocuğun bilgi birikimini, öğrenme becerisini, uzun süreli belleğini ve dil gelişimi derecesini ölçer. Bu görev sırasında çocuğun kullanabileceği diğer beceriler, işitsel algılama ve kavrama, sözel kavramlaştırma, soyut düşünme ve sözel ifadedir (Bannatyne, 1974; Cooper, 1995; Kaufman, 1994; Sattler, 2001, akt: Wechsler, 2002).

Kelime Bilgisi alt Testi, beş tanesi resimli, yirmi tanesi sözel maddeler olmak üzere yirmi beş maddeden oluşmaktadır. Resimli maddeler alt Testin zeminini genişletmek amacıyla tasarlanmış ve yeni Resim Adlandırma alt Ölçeğinden seçilmiştir. Resimli maddelerde çocuk, Uygulama Kitapçığı gösterilen resimleri adlandırır. Sözel maddelerde çocuk, Testi yürüten kişinin yüksek sesle okuduğu sözcüklerin tanımını yapar. Madde zorluk derecesini geliştirmek amacıyla dört yeni sözel madde eklenmiş ve

WPSSI-R'den on altı sözel madde alınmıştır. Tüm sözel maddeler için puanlama ölçütü revize edilmiştir (Wechsler, 2002).

Kelime Bilgi Testi Örnek Maddeler:

Madde 8: Bisiklet nedir?

Madde 9: Köpek nedir?

Madde 16: Kale nedir?

Kelime Bilgisi Ölçeğin orijinal formunun Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayıları; 4:0-4:05 ay yaş grubu için .89, 4:6-4:11 ay yaş grubu için .88, 5:00-5:5 ay yaş grubu için .89, 5:6-5:11 ay yaş grubu için .86, 6:00-6:11 ay yaş grubu için .88 ve 7:00-7:3 ay yaş için .92 olarak belirtilmektedir. Ayrıca aynı ölçeğin orijinal formunun test-tekrar test güvenilirlik katsayısı tüm yaş grupları için .84 olduğu ifade edilmiştir (Wechsler, 2002).

3.3.1.1.2. Sözel Akıl Yürütme

Sözel Akıl Yürütme alt Testi, 4:0-7:3 yaş arasındaki çocuklar için temel bir Sözel alt testtir. WPSSI-III için yeni bir alt test olup, Delis-Kaplan Executive Function System'in (D-KEFS; Delis, Kaplan & Kramer, 2001, akt: Wechsler, 2002,s.26). Sözcük Bağlamı alt Testi, K-ABC'nin Bilmeceler alt Testi ve cümle tamamlama (bir paragrafın eksik kısımlarının, çocuk tarafından tamamlanmasının beklendiği testler) görevleri gibi sözcük bulma becerisini ölçmeye yönelik görevler içerir. Bu testlerin, sözel kavrama, genel ve benzeşim yoluyla akıl yürütme, farklı bilgileri birleştirme ve sentezleme, sözel soyutlama ve alternatif kavramlar üretme becerileri ile ilgi alan bilgisini değerlendirdiği gösterilmiştir (Ackerman, Beier & Bowen, 2000; Alexander & Kulikowich, 1991; Delis et al., 2001; DeSanti, 1989; McKenna & Layton, 1990; Newstead, Thompson & Handley, 2002; Ridgeway, 1995,akt: Wechsler, 2002).

Sözel Akıl Yürütme Alt Testi toplam yirmi sekiz maddeden oluşmaktadır. Çocuktan, gittikçe belirginleşen bir dizi ipucu ile ifade edilen bir kavramı bulması istenir (Wechsler, 2002).

Sözel Akıl Yürütme Testi Örnek Maddeler:

Madde 1: Gökyüzünden düşer, nesnelere ıslatır.

Madde 10: I. Komik bir kişidir

II. Onları sırkte görürüz.

Madde 25: I. Başı ve sonu vardır.

II. Kısa ve uzundur.

III. Anlatılır ya da okunur.

Sözel Akıl Yürütme Ölçeği'nin orijinal formunun Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayıları 4:0-4:05 ay yaş grubu için .92, 4:6-4:11 ay yaş grubu için .93, 5:00-5:5 ay yaş grubu için .93, 5:6-5:11 ay yaş grubu için .90, 6:00-6:11 ay yaş grubu için .89 ve 7:00-7:3 ay yaş grubu için .91 olarak belirtilmektedir. Ayrıca aynı ölçeğinin orijinal formunun test-tekrar test güvenilirlik katsayısı tüm yaş grupları için .82 olduğu ifade edilmiştir (Wechsler, 2002).

3.3.1.2. Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği, (MASDU)

Ölçek, Marmara Üniversitesi öğretim elemanları arasından 9 kişilik bir uzman grubu tarafından, yaşları 6-6.11 ay olan çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini ölçmeyi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek çocuğun öğretmeninin “Hiçbir zaman”, “Bazen” ve “Her zaman” seçeneklerini dikkate alarak çocuğun sosyal-duygusal uyumunu değerlendirmesini gerektiren maddelerden oluşmuştur. MASDU 'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına 270 kız ve 297 erkek çocuk olmak üzere toplam 567 öğrenci katılmıştır. Uzmanlar tarafından 47 maddelik olarak tasarlanan ölçek, madde analizi sonucunda 36 maddeye indirgenmiştir.

Madde analizi sonucunda tüm maddeler. 01 düzeyinde anlamlılık düzeyinde ilişkili bulunmuştur. Ölçeğin Cronach Alfa katsayısı 0,83, test- tekrar test güvenirligi korelasyon değeri ise $r=,89$ bulunmuştur (Güven & Işık, 2006).

Bu çalışmada ölçeğin Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayısı .923 olarak tespit edilmiştir.

Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği Örnek Maddeler:

- Madde 1. Sınıftaki araç gereçleri arkadaşları ile paylaşır.*
- Madde 2. Akranları ile kolay iletişim kurar.*
- Madde 10. Yetişkinlerle olumlu ilişkiler kurar.*
- Madde 15. Yaşına uygun sorumlulukları yerine getirir.*
- Madde 28. Mutlu bir çocuktur.*
- Madde 29. Genelde olumlu bir yüz ifadesi vardır.*
- Madde 36. İsteklerini erteler.*

3.3.1.3. Kişisel Bilgi Formu

Bu form çocuklar ve ailenin demografik özellikleri hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan, araştırmacı tarafından hazırlanmış bir formdur. Çocuğun cinsiyeti, doğum tarihi, ailenin (anne-baba) eğitim durumu, çocuğun devam ettiği okul, okulun sosyo ekonomik düzeyi, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, okul öncesine devam etme süresi, anne ve babanın eğitim durumu bu formda yer almaktadır. Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla çocukların öğretmenlerinden çocuklar hakkında bilgiler alınmıştır.

3.3.2. Uygulama

Araştırmanın uygulanması için örneklem belirlendikten ve gerekli izinler alındıktan sonra, belirlenen okul öncesi eğitim ve ilkökul kurumlarına gidilerek okul müdürleriyle konuşulmuş, kendilerine çalışmanın nasıl yapılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Ölçeklerin bire bir araştırmacı ve çocuk ile uygulanacağı, MASDU ile Kişisel Bilgi Formunun çocukların öğretmenler tarafından doldurulması gerekliliği belirtilmiştir.

Araştırma çalışma grubuna dâhil edilen her çocuk için devam ettiği eğitim kurumunda, bire bir araştırmacı tarafından uygulanmıştır Tüm araştırma boyunca toplamda 420 öğrenci ile çalışılmış olup araştırmacı, çocuklarla bire bir uygulamayı yaparak cevaplar alınmış, formların üzerine tek tek cevaplar kaydedilmiştir. Erken çocukluk dönemi bilişsel beceri ölçeğinin uygulanmasından sonra çocukların öğretmenlerine “Öğrenci Kişisel Bilgi Formu” ile çocukların sosyal becerilerini ölçecek olan “Marmara Sosyal

Duygusal Uyum Ölçeği” verilmiştir. Öğretmenlerin sosyal duygusal uyum ölçeğini dikkat ve samimiyetle cevaplamaları üzerinde önemle durulmuş olup ölçekler bir süre sonra tüm öğretmenlerden toplanmıştır. Çocukların Kişisel Bilgi Formları da ailelere gönderilmiş ya da öğretmenlerinin evraklarından alınan bilgilerle doldurulmuş olacak şekilde uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 17.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Türkçeye uyarlama çalışmaları ardından, Geçerlik ve güvenirlik analizleri için, 4 yaş - 5 yaş - 6 yaş - 7 yaş için Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek Puanları arasındaki İlişki Analizi, Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. İç tutarlık katsayıları, madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde Cronbach Alfa değerleri bulunmuş, ölçeklerin ayırt edicilik hesaplamaları yapılmıştır. İç tutarlık analizi için Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Ölçeklerinin yaş gruplarına göre Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır. İki Ölçeğin de yine yaş gruplarına göre madde kalan madde toplam ve madde elendiğinde Cronbach Alfa değerleri hesaplanmıştır. Maddelerde. 05 düzeyinde anlamlılık içerenler çıkarılıp güvenirlik katsayı değerleri hesaplanmıştır. İki ölçeğinde madde ayırt edicilik hesaplamaları her bir madde için yapılmıştır.

İkinci aşamada ise 4-7 yaş Kelime Bilgisi Ölçeği, 4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının çocukların demografik özelliklerine ilişkin analizler yapılmıştır. Demografik özellikler açısından Kelime Bilgisi Ölçeği, 4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden elde edilen puanların cinsiyete göre t testi sonuçları, yaş gruplarına, sosyo ekonomik düzeye, anne-baba eğitim düzeyine, kardeş sayısı ve ailede kaçınıcı çocuk olduğuna ve okul öncesi eğitim alma durumuna göre Anova sonuçları ve gruplar arası farklılaşmalar için LSD Testi hesaplamaları yapılmıştır.

Üçüncü aşamada Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeğinden elde edilen sosyal beceri puanlarının cinsiyete göre t Testi sonuçları, yaş gruplarına, sosyo ekonomik düzeye, anne-baba eğitim düzeyine, kardeş sayısı ve ailede kaçınıcı çocuk olduğuna ve okul

öncesi eğitim alma durumuna göre Anova sonuçları ve gruplar arası farklılaşmalar için LSD Testi hesaplamaları yapılmıştır.

Son aşama olarak, 4-5 yaş Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek puanları ile Sosyal Beceri Ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki ilişki, 6-7 yaş Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek puanları ile Sosyal Beceri Ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizleri yapılarak bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri incelenmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın amaçları doğrultusunda uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerin istatistiksel olarak incelenme sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Erken çocukluk dönemi Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Ölçeklerinin geçerlik-güvenirlilik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerde testlerin Eşdeğerlik katsayısı, İç tutarlık katsayısı, Madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde Cronbach Alfa değerleri ve her bir maddenin ve ölçeğin genel toplam puanının ayırt edicilik değerleri hesaplanmıştır. Bu bölümde ayrıca Kelime Bilgisi, Sözel Akıl Yürütme ve Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçek puanlarının çocukların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, anne-baba eğitim durumu, kardeş sayısı, ailenin kaçıncı çocuğu, okul öncesi eğitim alma süresi) göre karşılaştırması sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

Çalışmada son olarak çocukların Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme puanlarının Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçek puanları ilişkisine yönelik Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır

4.1. Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III (WPPSI-III) Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinin Türkçeye Adaptasyon ve Geçerlik-Güvenirlilik Çalışmaları

Bu kısımda Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III alt testleri olan Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçekleri Türkçeye adaptasyon çalışmasına ilişkin açıklamalara ve ölçeklerin korelasyon değerlerine, iç tutarlılık değerlerine, ölçek maddelerinin madde-kalan, madde- toplam ve madde elendiğinde Croanbach Alfa değerlerine ve ayırtedicilik hesaplamalarına ait bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III (WPPSI-III) Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinin Türkçeye Adaptasyon Çalışmaları

Öncelikle, Wechsler Erken Çocukluk Dönemi Zeka Testi-III (WPPSI-III)'nin dilsel eşdeğerliliği kapsamında, test maddeleri 1 dil uzmanı, 1 eğitim psikoloğu, 1 okul öncesi eğitimi öğretmeni olmak üzere üç kişi tarafından ayrı ayrı Türkçeye çevrildi. Bu

çeviriler karşılaştırıldı ve araştırmacı ile danışman tarafından maddelerin Türkçeleri oluşturuldu. İki Türkçe uzmanı maddelerin anlatım ve dil bilgisi, yönünden uygunluğuna baktı. Uzmanın görüşleri doğrultusunda ölçeğin Türkçe formu hazırlandı. Bu form daha sonra ölçekler iki dil bilimci ve dil bilen okul öncesi eğitimi öğretmeni tarafından tekrar İngilizceye çevrildi. Yapılan çeviri metin ile orijinal İngilizcesi karşılaştırıldı ve maddelere gerekli düzeltmeler yapıldı.

Türkçeleştirilen testin 10 çocuk ile ön uygulama çalışması yapılmıştır. Bu uygulamanın sonucunda, gerekli düzeltmeler tekrar gerçekleştirilmiştir. Böylece teste son şekli verilmiştir. Bu çalışmalar esnasında testte yer alan İngilizce özel isimler, Türk kültürü yansıtacak ve kültürel öğeleri içeren özel isim ve kavramlar ile değiştirilmiştir. Örneğin; Kelime Bilgisi alt ölçeğinde yer alan 21. soruda *“tatil nedir”* sorusuna verilen 1 puan sayılan cevap *“Noel Tatili”* Türkiye’de tatil olmadığından *“23 Nisan Çocuk Bayramı”* gibi farklı bir resmi bayram olarak değiştirilmiştir.

4.1.2. Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçekleri Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Geçerlik güvenirlik çalışması için İstanbul ili Kadıköy ilçesinde 8 okul olmak üzere sosyo- ekonomik düzeyi alt, orta ve üst sosyo ekonomik düzey okullardan olmak üzere (48-59 ay) 25’er çocuk toplam 75 çocuk, (60-71 ay) 25’er çocuk olmak üzere toplam 75 çocuk, (72-83 ay) 25’er çocuk olmak üzere toplam 75 çocuk, (84-95 ay) 25’er çocuk olmak üzere toplam 75 çocuk ile toplamda 300 çocuk ile geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır.

Ölçeklerin geçerlik-güvenirlik çalışmalarına dahil edilen çocukların devam ettikleri kurumların isimleri, yaş aralıkları ve sayıları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 4.1. Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinin Geçerlik-Güvenirlik Çalışmalarına Katılan Çocukların Devam Ettikleri Kurum İsimleri, Yaş Aralıkları ve Sayıları

Kurum İsimleri	Yaş Grupları -Çocuk sayısı	
Perihan Aktürk Anaokulu	4 yaş- 25 çocuk	5 yaş - 25 çocuk
Özel Okyanus Anaokulu	4 yaş- 10 çocuk	5 yaş - 15 çocuk
Acıbadem Anaokulu	4 yaş -15 çocuk	5 yaş-10 çocuk
Mustafa Aykın İlkokulu	6 yaş- 15 çocuk	7 yaş- 15 çocuk
Zühtü Paşa İlkokulu	6 yaş-10 çocuk	7 yaş- 10 çocuk
Sait Darga İlkokulu	6 yaş- 25 çocuk	7 yaş- 25 çocuk
Kaptan Hasan Paşa İlkokulu	4 yaş- 10 çocuk	5 yaş-12 çocuk 6 yaş- 15 çocuk 7 yaş-16 çocuk
Münevver Şefik İlkokulu	4 yaş- 15 çocuk	5 yaş- 13 çocuk 6 yaş-10 çocuk 7 yaş-9 çocuk
TOPLAM	8 Okul	300 çocuk

Tablo 4.2. 4 Yaş (48-59 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Ortalama ve Standart Sapma Değerler

48-59 Ay Sözel Akıl Yürütme Ölçeği toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin minimum maksimum puan aralığı 0-28'dir. Her bir madde için puanlama değeri 0-1'dir.

48-59 Ay Kelime Bilgisi Ölçeği toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Minimum maksimum puan aralığı 0-38'dir. Puanlama değeri 1 ve 2. Maddeler için 0-1 puan, 3-25 arası maddeler için 0-1-2 puan olacak şekilde puanlanır.

	$\bar{X}$	Ss	N	Min	Max	Toplam Madde Sayısı
Sözel Akıl Yürütme	11,88	5,924	75	0	22	28
Kelime Bilgisi	12,39	7,448	75	1	32	20

Tablo 4.2'de görüldüğü gibi 4 Yaş (48-59 Ay) Grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanı ortalama değeri $\bar{X}=11,88$ ve standart sapma değeri $Ss=5,924$ 'tür. 48-59 Ay (4 Yaş) Grubu çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanı ortalama değeri, standart sapma değeri $\bar{X}=12,39$ $Ss=7,448$ 'dir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden en yüksek toplam 22 puan, Kelime Bilgisi ölçeğinden ise 32 puan alınmıştır.

Tablo 4.3. 4 Yaş (48-59 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değeri)

	Sözel Akıl Yürütme	
	R	,563 (**)
Kelime Bilgisi	P	,000
	N	75

** p<.01

Tablo 4.3'de görüldüğü gibi . 48-59 Ay (4 Yaş) grubu çocuklar için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasında ,563, $p<.000$ pearson korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak 0.70-1.00 arasında olması yüksek; 0.70-0.30 arasında olması orta, 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2012, s.32). Bu bilgiler

doğrultusunda 48-59 (6 yaş) grubu için Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Ölçekleri arasında orta düzey anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.4. 5 Yaş (60-71 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Ölçekleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

60-71 Ay Sözel Akıl Yürütme Ölçeği toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin minimum maksimum puan aralığı 0-28'dir. Her bir madde için puanlama değeri 0-1'dir.

60-71 Ay Kelime Bilgisi Ölçeği toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Minimum maksimum puan aralığı 0-38'dir. Puanlama değeri 1 ve 2. Maddeler için 0-1 puan, 3-25 arası maddeler için 0-1-2 puan olacak şekilde puanlanır.

	$\bar{X}$	SS	N	Min	Max	Toplam Madde Sayısı
Sözel Akıl Yürütme	15,17	5,650	90	1	25	28
Kelime Bilgisi	18,94	7,048	90	2	32	20

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi 60-71 Ay (5 Yaş) Grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanı ortalama değeri $\bar{X}=15,17$ ve standart sapma değeri $Ss=5,650$. 60-71 Ay (5 Yaş) Grubu çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanı ortalama değeri $\bar{X}=18,94$, standart sapma değeri $Ss=7,048$ 'dir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden en yüksek toplam 28 puan, Kelime Bilgisi ölçeğinden ise 20 puan alınmıştır.

Tablo 4.5. 5 Yaş (60-71 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değeri)

	Sözel Akıl Yürütme	
	R	,612 (**)
Kelime Bilgisi	P	,000
	N	75

** p<.01

Tablo 4.5'de görüldüğü gibi 60-71 Ay (5 Yaş) grubu çocuklar için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasında ,612, p<.000 pearson

korelasyon katsayısı elde edilmiştir. 60-71 (5 yaş) grubu için Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Ölçekleri arasında orta düzey anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.6. 6 Yaş (72-83 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

72-83 Ay Sözel Akıl Yürütme Ölçeği toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin minimum maksimum puan aralığı 0-23'dür. Her bir madde için puanlama değeri 0-1'dir.

72-83 Ay Kelime Bilgisi Ölçeği toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Minimum maksimum puan aralığı 0-38'dir. Puanlama değeri 1 ve 2. Maddeler için 0-1 puan, 3-25 arası maddeler için 0-1-2 puan olacak şekilde puanlanır.

	$\bar{X}$	Ss	N	Min	Max	Toplam Madde Sayısı
Sözel Akıl Yürütme	12,80	4,001	75	1	21	23
Kelime Bilgisi	20,69	7,538	75	3	35	20

Tablo 4.6'da görüldüğü gibi 72-83 Ay (6 Yaş) Grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanı ortalama değeri $\bar{X}=12,80$ ve standart sapma değeri $Ss=4,001$, 72-83 Ay (6 Yaş) Grubu çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanı ortalama değeri $\bar{X}=20,69$, standart sapma değeri $Ss=7,538$ 'dir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden en yüksek toplam 21 puan, Kelime Bilgisi ölçeğinden ise 35 puan alınmıştır.

Tablo 4.7. 6 Yaş (72-83 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değeri)

	Sözel Akıl Yürütme	
	R	,651 (**)
Kelime Bilgisi	P	,000
	N	75

** p<.01

Tablo 4.7'de görüldüğü gibi 72-83 Ay (6 yaş) grubu çocuklar için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasında ,651, p<.000 pearson

korelasyon katsayısı elde edilmiştir. 72-83 (6 yaş) grubu için Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Ölçekleri arasında orta düzey anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.8. 7 Yaş (84-95 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Testleri Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

84-95 Ay Sözel Akıl Yürütme Ölçeği toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin minimum maksimum puan aralığı 0-23'dür. Her bir madde için puanlama değeri 0-1'dir.

84-95 Ay Kelime Bilgisi Ölçeği toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Minimum maksimum puan aralığı 0-38'dir. Puanlama değeri 1 ve 2. Maddeler için 0-1 puan, 3-25 arası maddeler için 0-1-2 puan olacak şekilde puanlanır.

	$\bar{X}$	Ss	N	Min	Max	Toplam
Sözel Akıl Yürütme	14,39	4,434	75	0	22	23
Kelime Bilgisi	23,58	7,885	75	2	35	20

Tablo 4.8'de görüldüğü gibi 84-95 Ay (7 Yaş) Grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanı ortalama değeri $\bar{X}=14,39$ ve standart sapma değeri $Ss=4,434$, 84-95 Ay (7 Yaş) Grubu çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanı ortalama değeri $\bar{X}=23,58$, standart sapma değeri $Ss=7,885$ 'dir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden en yüksek toplam 22 puan, Kelime Bilgisi ölçeğinden ise 35 puan alınmıştır.

Tablo 4.9. 7 Yaş (84-95) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme, Kelime Bilgisi Testleri Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri)

	Sözel Akıl Yürütme	
	R	,713 (**)
Kelime Bilgisi	P	,000
	N	75

** p<.01

Tablo 4.9'da görüldüğü gibi, 84-95 (7 Yaş) grubu çocuklar için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasında ,713, p<.000 pearson

korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak 0.70-1.00 arasında olması yüksek; 0.70-0.30 arasında olması orta, 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2012, s.32). Bu bilgiler doğrultusunda 84-95 (7 yaş) grubu için Sözel akıl yürütme, Kelime bilgisi Ölçekleri arasında yüksek düzey anlamlı bir ilişki vardır.

4.1.3. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin İç Tutarlık Katsayıları, Madde-Kalan, Madde Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach Alfa Değerleri

Tablo 4.10. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Cronbach Alfa Değerleri

Yaş Grupları	N	Cronbach Alpha
48-59 Ay	75	,874
60-71 Ay	75	,874
72-83 Ay	75	,749
84-95 Ay	75	,826

Tablo 4.10'da görüldüğü gibi Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin iç-tutarlılık analizi için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri oldukça yüksektir. 48-59 ay grubu için .874, 60-71 ay grubu için .874, 72-83 ay grubu için ise .749 ve 84-95 ay grubu için ,826 Cronbach Alfa değerleri olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.11. 4 Yaş (48-59 Ay) Grubu İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeği'nin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				R	p	r	P	
s1	75	,72	,450	,275	.05	,248 (*)	.05	,872
s2	75	,88	,329	,419	.01	,464 (**)	.01	,870
s3	75	,52	,502	,253	.05	,331 (**)	.01	,874
s4	75	,64	,481	,306	.01	,379 (**)	.01	,873
s5	75	,68	,470	,383	.01	,450 (**)	.01	,870
s6	75	,87	,342	,440	.01	,486 (**)	.01	,869
s7	75	,37	,485	,386	.01	,454 (**)	.01	,870
s8	75	,39	,490	,261	.05	,241 (*)	.05	,873
s9	75	,50	,503	,351	.01	,424 (**)	.01	,871
s10	75	,43	,498	,484	.01	,547 (**)	.01	,868
s11	75	,52	,502	,491	.01	,554 (**)	.01	,867
s12	75	,57	,498	,797	.01	,827 (**)	.01	,858
s13	75	,70	,461	,720	.01	,756 (**)	.01	,861
s14	75	,28	,450	,500	.01	,556 (**)	.01	,867
s15	75	,34	,478	,499	.01	,559 (**)	.01	,867
s16	75	,41	,495	,421	.01	,489 (**)	.01	,869
s17	75	,41	,495	,555	.01	,611 (**)	.01	,866
s18	75	,43	,498	,398	.01	,467 (**)	.01	,870
s19	75	,31	,466	,401	.01	,466 (**)	.01	,870
s20	75	,30	,461	,460	.01	,520 (**)	.01	,868
s21	75	,51	,503	,628	.01	,678 (**)	.01	,863
s22	75	,12	,329	,297	.05	,347 (**)	.01	,872
s23	75	,11	,316	,233	.05	,283 (**)	.01	,873
s24	75	,24	,432	,493	.01	,547 (**)	.01	,868
s25	75	,30	,461	,509	.01	,565 (**)	.01	,867
s26	75	,24	,432	,418	.01	,477 (**)	.01	,869
s27	75	,07	,251	,246	.01	,285 (**)	.01	,873
s28	75	,06	,211	,324	.01	,344	.01	,874

Tablo 4.11'de görüldüğü gibi 48-59 ay (4 yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 1., 3., 8., 22. ve 23. maddelerinin madde-kalan değerleri .05 düzeyinde, diğer tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerine bakıldığında 1. ve 8. Maddeler haricindeki tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde çıkarıldığında ölçeğin güvenirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Cronbach's Alpha değeri .70'in üzerinde olmalıdır, .90 mükemmeldir (Turan, 2012, s.8). Bu sonuçlar 48-59 Ay (4 Yaş) grubu için Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.12. 4 Yaş (48-59 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Ayırt Edicilik Hesaplamaları

	N	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları		
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	p
s1	25	,17	,379	1,00	,000	-12,042	58	,000
s2	25	,70	,466	1,00	,000	-3,525	58	,001
s3	25	,43	,504	1,00	,000	-6,158	58	,000
s4	25	,53	,507	,83	,379	-2,594	58	,012
s5	25	,63	,490	,73	,450	-2,823	58	,031
s6	25	,73	,450	,97	,183	-2,633	58	,011
s7	25	,33	,479	,43	,504	-3,787	58	,004
s8	25	,27	,450	,47	,507	-4,616	58	,011
s9	25	,40	,498	,60	,498	-5,555	58	,001
s10	25	,33	,479	,43	,504	-2,787	58	,043
s11	25	,30	,466	,73	,450	-3,664	58	,001
s12	25	,40	,498	,83	,379	-3,791	58	,000
s13	25	,57	,504	,87	,346	-2,688	58	,009
s14	25	,23	,430	,40	,498	-3,387	58	,001
s15	25	,37	,490	,40	,498	-3,261	58	,007
s16	25	,33	,479	,53	,507	-2,569	58	,022
s17	25	,37	,490	,50	,509	-2,034	58	,030
s18	25	,30	,466	,53	,507	-2,855	58	,049
s19	25	,20	,407	,37	,490	-2,433	58	,050
s20	25	,17	,379	,40	,498	-2,041	58	,046
s21	25	,33	,479	,73	,450	-3,333	58	,002
s22	25	,03	,183	,13	,346	-2,401	58	,016
s23	25	,07	,254	,13	,346	-2,851	58	,003
s24	25	,13	,346	,40	,498	-2,408	58	,019
s25	25	,20	,407	,43	,504	-2,973	58	,053
s26	25	,20	,407	,33	,479	-3,161	58	,002
s27	25	,07	,305	,27	,254	-2,460	58	,006
s28	25	,05	,232	,16	,348	-2,598	58	,033
Toplam	25	8,83	6,550	15,27	4,168	-4,539	58	,000

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 48-59 ay (4 yaş) grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 5, 10,16, 17,19. 20, 22, 24, 25, 28. maddelerin. 05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.13. 5 Yaş (60-71 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				R	p	r	p	
s1	75	,83	,375	,364	.01	,419 (**)	.01	,872
s2	75	,97	,181	,396	.01	,422 (**)	.01	,872
s3	75	,72	,450	,482	.01	,540 (**)	.01	,869
s4	75	,73	,445	,608	.01	,655 (**)	.01	,865
s5	75	,76	,432	,340	.01	,405 (**)	.01	,872
s6	75	,90	,302	,251	.05	,201 (*)	.05	,874
s7	75	,50	,503	,448	.01	,516 (**)	.01	,870
s8	75	,46	,501	,200	.05	,282 (**)	.01	,867
s9	75	,56	,500	,345	.01	,419 (**)	.01	,863
s10	75	,64	,481	,599	.01	,650 (**)	.01	,865
s11	75	,74	,439	,479	.01	,536 (**)	.01	,869
s12	75	,74	,439	,579	.01	,628 (**)	.01	,866
s13	75	,90	,302	,672	.01	,700 (**)	.01	,866
s14	75	,40	,493	,451	.01	,517 (**)	.01	,870
s15	75	,41	,495	,363	.01	,436 (**)	.01	,872
s16	75	,68	,470	,476	.01	,537 (**)	.01	,869
s17	75	,68	,470	,656	.01	,701 (**)	.01	,864
s18	75	,51	,503	,456	.01	,523 (**)	.01	,869
s19	75	,52	,502	,312	.01	,388 (**)	.01	,854
s20	75	,42	,497	,444	.01	,511 (**)	.01	,870
s21	75	,62	,488	,559	.01	,616 (**)	.01	,866
s22	75	,24	,432	,249	.05	,318 (**)	.01	,865
s23	75	,21	,410	,307	.01	,370 (**)	.01	,873
s24	75	,23	,425	,400	.01	,460 (**)	.01	,871
s25	75	,41	,495	,601	.01	,654 (**)	.01	,865
s26	75	,14	,354	,282	.05	,337 (**)	.01	,873
s27	75	,19	,394	,364	.01	,422 (**)	.01	,872
s28	75	,03	,181	,292	.05	,223 (*)	.05	,826
Toplam	75	15,17	5,828					

* p< 0.05 level ** p< 0.01 level

Tablo 4.13'de görüldüğü gibi 60-71 ay (5 yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 6., 8., 22., 26., 28. maddelerinin .05 düzeyinde diğer maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerinde ise 6. ve 8. Maddeler dışındaki tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin maddelerinin madde çıkarıldığında Ölçeğin güvenirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Bu sonuçlar 60-71 Ay (6 Yaş) grubu için Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.14. 5 Yaş (60-71 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Ayırt Edicilik Hesaplamaları

	N	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları		
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	p
s1	25	,50	,509	1,00	,000	-5,385	58	,000
s2	25	,90	,305	1,00	,000	-2,795	58	,048
s3	25	,23	,430	1,00	,000	-9,761	58	,000
s4	25	,50	,509	1,00	,000	-5,385	58	,000
s5	25	,70	,466	1,00	,000	-3,525	58	,001
s6	25	,83	,379	1,00	,000	-2,408	58	,019
s7	25	,33	,479	,83	,379	-4,481	58	,000
s8	25	,57	,504	,53	,507	-3,255	58	,019
s9	25	,43	,504	,67	,479	-3,837	58	,041
s10	25	,47	,507	,83	,379	-3,171	58	,002
s11	25	,63	,490	,80	,407	-2,433	58	,050
s12	25	,60	,498	,90	,305	-2,812	58	,007
s13	25	,77	,430	,88	,209	-2,971	58	,004
s14	25	,20	,407	,67	,479	-4,065	58	,000
s15	25	,27	,450	,57	,504	-2,432	58	,018
s16	25	,57	,504	,80	,407	-2,973	58	,053
s17	25	,53	,507	,93	,254	-3,862	58	,000
s18	25	,37	,490	,63	,490	-2,107	58	,039
s19	25	,30	,466	,73	,450	-3,664	58	,001
s20	25	,37	,490	,53	,507	-2,294	58	,041
s21	25	,33	,479	,83	,379	-4,481	58	,000
s22	25	,17	,379	,30	,466	-2,216	58	,039
s23	25	,03	,183	,37	,490	-3,491	58	,001
s24	25	,07	,254	,37	,490	-2,977	58	,004
s25	25	,13	,346	,60	,498	-4,215	58	,000
s26	25	,10	,305	,17	,379	-2,750	58	,043
s27	25	,10	,305	,27	,450	-2,680	58	,048
s28	25	,03	,183	,07	,254	-2,584	58	,035
Toplam	25	11,03	5,720	19,40	3,223	-6,980	58	,000

* p< 0.05 level ** p< 0.01 level

Tablo 4.14'te görüldüğü gibi Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 60-71 ay (5 yaş) grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 2, 6, 8, 9, 11, 16, 18, 20, 22, 26, 27 ve 28. maddelerin .05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.15. 6 Yaş (72-83 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				r	p	r	p	
s6	75	,92	,269	,481	.01	,511 (*)	.01	,731
s7	75	,62	,488	,352	.01	,445 (**)	.01	,736
s8	75	,61	,490	,243	.05	,264 (*)	.05	,712
s9	75	,52	,502	,233	.05	,248 (*)	.05	,723
s10	75	,71	,456	,320	.01	,418 (**)	.01	,738
s11	75	,74	,439	,432	.01	,502 (**)	.01	,731
s12	75	,86	,354	,367	.01	,448 (**)	.01	,737
s13	75	,96	,207	,325	.01	,479 (**)	.01	,741
s14	75	,41	,495	,292	.05	,400 (**)	.01	,740
s15	75	,56	,500	,414	.01	,528 (**)	.01	,731
s16	75	,66	,478	,285	.05	,310 (**)	.01	,748
s17	75	,83	,375	,228	.05	,307 (**)	.01	,744
s18	75	,74	,439	,244	.05	,355 (**)	.01	,744
s19	75	,44	,500	,273	.01	,405 (**)	.01	,742
s20	75	,46	,501	,448	.01	,539 (**)	.01	,728
s21	75	,60	,493	,463	.01	,558 (**)	.01	,727
s22	75	,48	,502	,330	.01	,434 (**)	.05	,737
s23	75	,44	,354	,349	.01	,227 (*)	.05	,748
s24	75	,32	,470	,400	.01	,495 (**)	.01	,732
s25	75	,49	,503	,425	.01	,541 (**)	.01	,730
s26	75	,36	,481	,383	.01	,481 (**)	.05	,734
s27	75	,19	,394	,474	.01	,260 (*)	.05	,748
s28	75	,11	,316	,244	.01	,311 (**)	.05	,743
Toplam	75	12,80	4,001					

* p< 0.05 level ** p< 0.01 level

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi 72-83 Ay (6 Yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 8., 9., 14., 16., 17., 18. maddelerinin .05 düzeyinde diğer maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerinde ise 8., 9., 22., 23., 26., 27., 28. Maddeler dışındaki tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin maddelerinin madde çıkarıldığında Ölçeğin güvenilirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenilirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Cronbach’s Alpha değeri .70’in üzerinde olmalıdır, .90 mükemmeldir. (Turan,2012,s.8). Analizler 72-83 Ay (6 Yaş) grubu için Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.16. 6 Yaş (72-83 Ay) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Ayırt Edicilik Hesaplamaları

	N	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları		
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	p
s6	25	,83	,379	,93	,254	-1,201	58	,005
s7	25	,17	,379	,93	,254	-9,206	58	,000
s8	25	,43	,504	,97	,183	-5,449	58	,000
s9	25	,37	,490	,83	,379	-4,125	58	,000
s10	25	,60	,498	,83	,379	-2,041	58	,046
s11	25	,60	,498	,83	,379	-2,041	58	,046
s12	25	,70	,466	,93	,254	-2,408	58	,019
s13	25	,93	,254	,97	,183	-,2584	58	,031
s14	25	,20	,407	,60	,498	-3,406	58	,001
s15	25	,43	,504	,80	,407	-3,101	58	,003
s16	25	,57	,504	,77	,430	-2,653	58	,004
s17	25	,73	,450	,80	,407	-1,602	58	,029
s18	25	,67	,479	,80	,407	-2,161	58	,025
s19	25	,20	,407	,53	,507	-2,807	58	,007
s20	25	,23	,430	,57	,504	-2,755	58	,008
s21	25	,47	,507	,77	,430	-2,470	58	,016
s22	25	,37	,490	,53	,507	-2,294	58	,020
s23	25	,17	,379	,20	,407	-3,328	58	,014
s24	25	,20	,407	,37	,490	-2,433	58	,037
s25	25	,27	,450	,60	,498	-2,720	58	,009
s26	25	,23	,430	,43	,504	-2,653	58	,010
s27	25	,13	,346	,20	,407	-2,684	58	,027
s28	25	,10	,305	,13	,346	-2,396	58	,034
Toplam	25	9,60	3,829	15,53	2,240	-7,326	58	,000

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi 72-83 Ay (6 Yaş) Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 6 yaş grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 6., 10., 11, 12., 13., 17., 18., 21., 22, 24, 27 ve 28. maddelerin .05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.17. 7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				r	p	r	p	
s6	75	,92	,269	,320	.01	,365	.01	,821
s7	75	,57	,498	,380	.01	,387	.01	,819
s8	75	,84	,364	,276	.05	,283	.01	,823
s9	75	,57	,498	,330	.01	,332	.01	,822
s10	75	,74	,439	,577	.01	,564	.01	,811
s11	75	,89	,316	,465	.01	,465	.01	,818
s12	75	,91	,286	,522	.01	,541	.01	,816
s13	75	,97	,181	,521	.01	,534	.01	,820
s14	75	,53	,502	,354	.01	,360	.01	,821
s15	75	,44	,500	,313	.01	,322	.01	,823
s16	75	,78	,418	,328	.01	,336	.01	,821
s17	75	,88	,329	,628	.01	,647	.01	,811
s18	75	,68	,470	,248	.01	,258	.01	,825
s19	75	,46	,501	,326	.01	,325	.01	,823
s20	75	,64	,481	,368	.01	,362	.01	,821
s21	75	,78	,418	,393	.01	,393	.01	,819
s22	75	,44	,500	,275	.05	,285	.05	,825
s23	75	,21	,410	,245	.05	,236	.05	,825
s24	75	,50	,503	,299	.01	,300	.01	,824
s25	75	,61	,490	,478	.01	,479	.01	,815
s26	75	,42	,497	,455	.01	,450	.01	,816
s27	75	,33	,474	,459	.01	,462	.01	,816
s28	75	,19	,394	,399	.01	,385	.01	,819
Toplam	75	14,39	4,434					

* p< 0.05 level ** p<0.01 level

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi 84-95 Aylık (7 Yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 8., 22., 23., maddelerinin .05 düzeyinde diğer maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerinde ise 22., 23. Maddeler dışındaki tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin maddelerinin madde çıkarıldığında Ölçeğin güvenilirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenilirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Analizler 84-95 Ay (7 Yaş) grubu için Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.18. 7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Sözel Akıl Yürütme Ölçeği'nin Ayırt Edicilik Hesaplamaları

	N	$\bar{X}$	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları	
			Ss	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
s6	25	,87	,346	,90	,305	-2,396	58	,034
s7	25	,10	,305	,90	,305	-10,154	58	,000
s8	25	,73	,450	,93	,254	-2,121	58	,038
s9	25	,37	,490	,90	,305	-5,060	58	,000
s10	25	,53	,507	,97	,183	-4,401	58	,000
s11	25	,73	,450	,93	,254	-2,121	58	,038
s12	25	,83	,379	,90	,305	-4,750	58	,006
s13	25	,54	,93	,97	,183	-2,584	58	,026
s14	25	,37	,490	,63	,490	-2,107	58	,039
s15	25	,30	,466	,53	,507	-2,855	58	,049
s16	25	,67	,479	,90	,305	-2,249	58	,028
s17	25	,83	,379	,90	,305	-5,750	58	,004
s18	25	,57	,504	,70	,466	-2,064	58	,029
s19	25	,40	,498	,60	,498	-2,555	58	,025
s20	25	,50	,509	,77	,430	-2,193	58	,032
s21	25	,67	,479	,83	,379	-5,494	58	,001
s22	25	,37	,490	,47	,507	-2,776	58	,044
s23	25	,17	,379	,33	,479	-3,494	58	,014
s24	25	,40	,498	,57	,504	-2,288	58	,013
s25	25	,53	,507	,70	,466	-2,325	58	,019
s26	25	,27	,450	,60	,498	-2,720	58	,009
s27	25	,17	,379	,43	,504	-2,316	58	,024
s28	25	,03	,183	,40	,498	-3,785	58	,000
Toplam	25	11,33	4,262	17,00	4,102	-5,247	58	,000

Tablo 4.18'de görüldüğü gibi 84-95 Aylık (7 Yaş) Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 7 yaş grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 6., 8., 11, 12., 13., 14., 15., 16., 18, 19., 20., 25, 27. maddelerin .05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

4.1.4. Kelime Bilgisi Ölçeğinin İç Tutarlık Katsayıları, Madde Kalan-Madde Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach Alfa Değerleri ve Ayırt Edicilik Bulguları

Tablo 4.19. Kelime Bilgisi Ölçeği İçin Cronbach Alfa Değerleri

Yaş Grupları	N	Cronbach Alpha
48-59 Ay	75	,878
60-71 Ay	75	,819
72-83 Ay	75	,833
84-95 Ay	75	,859

Kelime Bilgisi Ölçeğinin iç-tutarlılık analizi için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri oldukça yüksek olduğu görülmektedir. 4 yaş grubu için .874, 5 yaş grubu için .874, 6 yaş grubu için ise .749 ve 7 yaş grubu için ,826 Cronbach Alfa değerleri olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.20. 4 Yaş (48-59 Ay) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				r	p	r	p	
kb6	75	,58	,497	,387	.01	,444 (**)	.01	,875
kb7	75	,79	,410	,329	.01	,376 (**)	.01	,871
kb8	75	,93	,731	,554	.01	,612 (**)	.01	,870
kb9	75	,88	,776	,485	.01	,551 (**)	.01	,872
kb10	75	1,68	,684	,445	.01	,500 (**)	.01	,873
kb11	75	,79	,757	,439	.01	,503 (**)	.01	,874
kb12	75	,72	,750	,606	.01	,656 (**)	.01	,868
kb13	75	,69	,713	,418	.01	,482 (**)	.01	,874
kb14	75	,53	,706	,589	.01	,628 (**)	.01	,868
kb15	75	,87	,864	,589	.01	,656 (**)	.01	,868
kb16	75	,57	,875	,469	.01	,537 (**)	.01	,872
kb17	75	,53	,864	,353	.01	,437 (**)	.01	,878
kb18	75	,30	,589	,486	.01	,583 (**)	.01	,872
kb19	75	,44	,781	,538	.01	,599 (**)	.01	,870
kb20	75	,23	,637	,434	.01	,511 (**)	.01	,874
kb21	75	,54	,639	,661	.01	,699 (**)	.01	,867
kb22	75	,18	,510	,500	.05	,560 (**)	.05	,872
kb23	75	,41	,733	,545	.05	,624 (**)	.05	,870
kb24	75	,32	,732	,542	.01	,654 (**)	.01	,870
kb25	75	,13	,502	,293	.05	,347 (**)	.01	,877
Toplam	75	12,74	8,466					

* p< 0.05 level ** p< 0.01 level

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi 48-59 Ay (4 Yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Kelime Bilgisi Ölçeğinin 22., 23. ve 25. maddelerinin .05 düzeyinde diğer maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Madde-toplam korelasyon değerlerinde ise 22., 23. Maddeler dışındaki tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin maddelerinin madde çıkarıldığında Ölçeğin güvenirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Analizler 48-59 Ay (4Yaş) grubu için Kelime Bilgisi Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.21. 4 Yaş (48-59 Ay) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Ayırt Edicilik Hesaplamaları

	N	$\bar{X}$	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları	
			Ss	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p
kb6	25	,00	,000 (a)	1,00	,000 (a)			
kb7	25	,60	,498	1,00	,000	-4,397	58	,000
kb8	25	,50	,572	1,53	,507	-7,399	58	,000
kb9	25	,47	,507	1,43	,626	-6,570	58	,000
kb10	25	1,37	,850	1,97	,183	-3,779	58	,000
kb11	25	,63	,850	1,03	,669	-2,025	58	,047
kb12	25	,47	,571	,93	,740	-2,735	58	,008
kb13	25	,37	,615	,93	,691	-3,354	58	,001
kb14	25	,33	,661	,90	,712	-3,195	58	,002
kb15	25	,50	,731	1,37	,765	-4,486	58	,000
kb16	25	,40	,770	,97	,964	-2,515	58	,015
kb17	25	,33	,758	,90	,995	-2,482	58	,016
kb18	25	,07	,254	,60	,770	-3,603	58	,001
kb19	25	,27	,640	,73	,907	-2,303	58	,025
kb20	25	,07	,365	,43	,817	-2,244	58	,029
kb21	25	,23	,504	,90	,548	-4,906	58	,000
kb22	25	,00	,000	,37	,718	-2,796	58	,007
kb23	25	,17	,461	,80	,887	-3,471	58	,001
kb24	25	,00	,000	,70	,952	-4,026	58	,000
kb25	25	,00	,000	,20	,610	-1,795	58	,038
Toplam	25	6,83	4,609	20,00	7,423	-8,253	58	,000

Tablo 4.21'de görüldüğü gibi 48-59 aylık (4 Yaş) Kelime Bilgisi Ölçeğinin 4 yaş grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 16., 17., 19., 20., 25. maddelerin .05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.22. 5 Yaş (60-71 Ay) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				r	p	r	p	
kb6	75	,78	,418	,348	.01	,398 (**)	.01	,814
kb7	75	,90	,302	,562	.01	,590 (**)	.01	,812
kb8	75	1,33	,764	,452	.01	,534 (**)	.01	,808
kb9	75	1,17	,738	,293	.05	,385 (**)	.01	,816
kb10	75	1,83	,503	,303	.01	,365 (**)	.01	,815
kb11	75	1,27	,747	,438	.01	,519 (**)	.01	,809
kb12	75	1,22	,804	,497	.01	,578 (**)	.01	,805
kb13	75	1,23	,735	,336	.01	,425 (**)	.01	,814
kb14	75	,70	,678	,276	.05	,361 (**)	.01	,816
kb15	75	1,12	,832	,424	.01	,516 (**)	.01	,809
kb16	75	,78	,957	,491	.01	,588 (**)	.01	,805
kb17	75	,97	,867	,243	.05	,354 (**)	.01	,810
kb18	75	,56	,736	,387	.01	,471 (**)	.01	,811
kb19	75	1,07	,884	,504	.01	,592 (**)	.01	,804
kb20	75	,66	,914	,421	.01	,522 (**)	.01	,810
kb21	75	,83	,675	,546	.01	,610 (**)	.01	,804
kb22	75	,58	,834	,429	.01	,521 (**)	.01	,809
kb23	75	,83	,903	,400	.01	,502 (**)	.01	,811
kb24	75	,63	,905	,489	.01	,581 (**)	.01	,805
kb25	75	,32	,732	,214	.05	,213 (*)	.05	,814
Toplam	75	18,78	7,257					

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi 60-71 Ay (5 Yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Kelime Bilgisi Ölçeğinin 9., 14., 17. ve 25. maddelerinin .05 düzeyinde diğer maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerinde ise 25. Madde dışındaki tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin maddelerinin madde çıkarıldığında Ölçeğin güvenirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Analizler 60-71 Ay (5 Yaş) grubu için Kelime Bilgisi Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.23. 5 Yaş (60-71 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Ayırt Edicilik Hesaplamaları

	N	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları		
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	p
kb6	25	,33	,479	1,00	,000	-7,616	58	,000
kb7	25	,70	,466	1,00	,000	-3,525	58	,001
kb8	25	,70	,794	2,00	,000	-8,963	58	,000
kb9	25	,83	,747	1,70	,466	-5,393	58	,000
kb10	25	1,80	,551	1,93	,365	-2,105	58	,027
kb11	25	,93	,868	1,53	,507	-3,268	58	,002
kb12	25	,90	,845	1,53	,629	-3,294	58	,002
kb13	25	1,10	,712	1,50	,731	-2,147	58	,036
kb14	25	,60	,675	,87	,681	-2,523	58	,013
kb15	25	,80	,887	1,43	,679	-3,106	58	,003
kb16	25	,37	,765	1,00	,983	-2,786	58	,007
kb17	25	,70	,750	,93	,907	-2,086	58	,028
kb18	25	,50	,777	,90	,675	-3,532	58	,005
kb19	25	,70	,877	1,33	,884	-2,786	58	,007
kb20	25	,27	,691	,93	,980	-3,044	58	,004
kb21	25	,50	,572	1,07	,691	-3,458	58	,001
kb22	25	,23	,568	,73	,907	-2,558	58	,013
kb23	25	,60	,894	,97	,850	-2,627	58	,010
kb24	25	,37	,765	,83	,986	-2,049	58	,045
kb25	25	,27	,691	,97	,531	-3,628	58	,005
Toplam	25	13,20	6,895	23,07	4,283	-6,658	58	,000

Tablo 4.23'de görüldüğü gibi 60-71 Aylık (5 Yaş) Kelime Bilgisi Ölçeğinin 5 yaş grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 10., 13., 17., 24. maddelerin .05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.24. 6 Yaş (72-83 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				r	p	r	p	
kb6	75	,84	,364	,339	.01	,381 (**)	.01	,830
kb7	75	,96	,207	,220	.05	,247 (*)	.05	,831
kb8	75	1,23	,720	,515	.01	,583 (**)	.01	,820
kb9	75	1,22	,700	,409	.01	,484 (**)	.01	,825
kb10	75	1,94	,313	,278	.05	,219 (*)	.05	,830
kb11	75	1,02	,807	,534	.01	,608 (**)	.01	,819
kb12	75	1,36	,769	,579	.01	,644 (**)	.01	,817
kb13	75	1,20	,767	,499	.01	,573 (**)	.01	,821
kb14	75	,71	,768	,448	.01	,527 (**)	.01	,823
kb15	75	1,22	,921	,232	.05	,345 (**)	.01	,831
kb16	75	1,14	,955	,465	.01	,560 (**)	.01	,822
kb17	75	,72	,936	,256	.05	,370 (**)	.01	,832
kb18	75	,80	,690	,377	.01	,454 (**)	.01	,827
kb19	75	1,12	,910	,479	.01	,569 (**)	.01	,821
kb20	75	,90	,972	,501	.01	,594 (**)	.01	,820
kb21	75	,94	,676	,551	.01	,612 (**)	.01	,819
kb22	75	,71	,902	,426	.01	,521 (**)	.01	,824
kb23	75	1,16	,873	,541	.01	,620 (**)	.01	,818
kb24	75	1,11	,953	,495	.01	,587 (**)	.01	,821
kb25	75	,30	,694	,288	.05	,276 (*)	.05	,824
Toplam	90	20,62	7,580					

Tablo 4.24'te görüldüğü gibi 72-83 Aylık (6 Yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Kelime Bilgisi Ölçeğinin 7., 10., 15., 17. ve 25. maddelerinin .05 düzeyinde diğer maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerinde ise 7., 10. ve 25. Maddeler dışındaki tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin maddelerinin madde çıkarıldığında Ölçeğin güvenirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Analizler 72-83 Ay (6Yaş) grubu için Kelime Bilgisi Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.25. 6 Yaş (72-83 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeği'nin Ayırtedicilik Hesaplamaları

	N	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları		
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	p
kb6	25	,53	,507	1,00	,000	-5,037	58	,000
kb7	25	,87	,346	1,00	,000	-2,112	58	,039
kb8	25	,60	,675	2,00	,000	-11,366	58	,000
kb9	25	,90	,662	1,40	,675	-2,898	58	,005
kb10	25	,93	,365	1,93	,365	-3,450	58	,000
kb11	25	,67	,758	1,40	,770	-3,717	58	,000
kb12	25	,93	,828	1,67	,547	-4,049	58	,000
kb13	25	,93	,828	1,60	,675	-3,776	58	,000
kb14	25	,30	,535	1,00	,788	-4,026	58	,000
kb15	25	,93	,980	1,37	,890	-2,793	58	,038
kb16	25	1,00	,947	1,40	,932	-2,649	58	,025
kb17	25	,47	,860	,87	,973	-3,687	58	,017
kb18	25	,43	,568	,97	,718	-3,189	58	,002
kb19	25	,77	,971	1,30	,837	-2,279	58	,026
kb20	25	,57	,898	1,03	,999	-3,903	58	,002
kb21	25	,63	,669	1,13	,629	-2,984	58	,004
kb22	25	,33	,661	,90	,995	-2,599	58	,012
kb23	25	,77	,935	1,47	,819	-3,084	58	,003
kb24	25	,70	,952	1,33	,922	-2,617	58	,011
kb25	25	,07	,254	,40	,814	-2,142	58	,036
Toplam	25	14,30	6,320	25,17	6,075	-6,790	58	,000

Tablo 4.25'de görüldüğü gibi 72-83 Aylık (6 Yaş) Kelime Bilgisi Ölçeğinin 6 yaş grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 7., 15., 16., 17., 19., ve 25. maddelerin .05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.26. 7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Madde-Kalan, Madde-Toplam ve Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri

	N	$\bar{X}$	Ss	Madde-Kalan		Madde-Toplam		Madde Elendiğinde Cronbach-Alfa Değerleri
				r	p	r	p	
kb6	75	,90	,302	,406	.01	,437 (**)	.01	,856
kb7	75	,96	,207	,369	.01	,391 (**)	.01	,857
kb8	75	1,26	,712	,458	.01	,527 (**)	.01	,851
kb9	75	1,42	,670	,584	.01	,638 (**)	.01	,847
kb10	75	1,92	,374	,423	.01	,461 (**)	.01	,855
kb11	75	1,08	,753	,441	.01	,516 (**)	.01	,852
kb12	75	1,52	,674	,604	.01	,657 (**)	.01	,846
kb13	75	1,37	,661	,566	.01	,621 (**)	.01	,848
kb14	75	,83	,675	,442	.01	,509 (**)	.01	,852
kb15	75	1,48	,838	,432	.01	,516 (**)	.01	,852
kb16	75	1,06	,976	,520	.01	,607 (**)	.01	,849
kb17	75	,78	,969	,241	.05	,259 (*)	.01	,857
kb18	75	1,03	,661	,572	.01	,627 (**)	.01	,848
kb19	75	1,02	,960	,441	.01	,536 (**)	.01	,853
kb20	75	1,39	,831	,631	.01	,692 (**)	.01	,844
kb21	75	1,16	,598	,623	.01	,668 (**)	.01	,847
kb22	75	1,14	,943	,475	.01	,564 (**)	.01	,851
kb23	75	1,16	,923	,375	.01	,473 (**)	.01	,855
kb24	75	1,34	,914	,492	.01	,577 (**)	.01	,850
kb25	75	,78	,980	,412	.01	,511 (**)	.01	,854
Toplam	75	23,59	7,949					

Tablo 4.26'da görüldüğü gibi 84-95 Aylık (7 Yaş) grubu çocuklar için gerçekleştirilen madde-toplam ve madde kalan değerleri incelendiğinde Kelime Bilgisi Ölçeğinin 17. Madde dışındaki tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyon değerlerinde ise tüm maddelerin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin maddelerinin madde çıkarıldığında Ölçeğin güvenilirlik katsayı değerlerine bakıldığında hiçbir madde için bu güvenilirlik katsayısının yükselmediği görülmektedir. Analizler 84-95 Ay (7 Yaş) grubu için Kelime Bilgisi Ölçeğinin her bir maddesinin yüksek düzey güvenilir olduğunu gösterir.

Tablo 4.27. 7 Yaş (84-95 Aylık) Çocuklar İçin Kelime Bilgisi Ölçeğinin Ayırt edicilik Hesaplamaları

	N	Alt Çeyrek		Üst Çeyrek		Karşılaştırma Sonuçları		
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	p
kb6	25	,70	,466	1,00	,000	-3,525	58	,001
kb7	25	,87	,346	1,00	,000	-2,112	58	,039
kb8	25	,53	,507	2,00	,000	-15,832	58	,000
kb9	25	,97	,669	1,83	,379	-6,176	58	,000
kb10	25	1,80	,610	2,00	,000	-3,795	58	,008
kb11	25	,63	,669	1,30	,702	-3,766	58	,000
kb12	25	1,13	,819	1,73	,521	-3,385	58	,001
kb13	25	,93	,583	1,60	,621	-4,284	58	,000
kb14	25	,40	,563	1,17	,592	-5,139	58	,000
kb15	25	1,23	,971	1,60	,724	-4,658	58	,001
kb16	25	,73	,944	1,37	,928	-2,620	58	,011
kb17	25	,60	,932	,90	,995	-3,205	58	,023
kb18	25	,73	,691	1,20	,610	-2,771	58	,007
kb19	25	,33	,711	1,57	,774	-6,427	58	,000
kb20	25	,93	,907	1,70	,651	-3,760	58	,000
kb21	25	,93	,691	1,30	,535	-2,297	58	,025
kb22	25	,87	,973	1,17	,913	-3,231	58	,022
kb23	25	,87	,900	1,27	,944	-2,680	58	,039
kb24	25	1,00	,983	1,67	,711	-3,010	58	,004
kb25	25	,47	,860	1,00	1,017	-2,193	58	,032
Toplam	25	16,67	8,483	28,37	5,027	-6,499	58	,000

Tablo 4.27’de görüldüğü gibi 84-95 (7 Yaş) Kelime Bilgisi Ölçeğinin 7 yaş grubu çocuklar için geçerlilik analizleri çerçevesinde gerçekleştirilen ayırt edicilik hesaplamalarına bakıldığında alt ve üst çeyrek grupları arasındaki t-testi analizlerinde; 7., 17., 21., 22., 23., ve 25. maddelerin .05 düzeyinde diğer tüm maddelerin ise .01 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda testte yer alan tüm maddelerin ayırt etme gücüne sahip oldukları söylenebilir.

4.2. Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçekleri puanların cinsiyet, yaş grupları, sosyo ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, okul öncesi eğitim durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.28. Kelime Bilgisi Puanlarının Cinsiyet Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	T	p
Kız	225	18,85	8,714		
Erkek	194	18,81	8,593	,047	,963

Tablo 4.28’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; kız çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının ($X=18,85$) erkeklere ($X=18,81$) göre çok az yüksek olduğu görülmektedir. Bu puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ilişkin gerçekleştirilen t-testi analizi sonucunda anlamlı fark elde edilememiştir ($t= -047$, $p<.01$). Bu durumda kız ve erkek öğrencilerin Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 4.29. Kelime Bilgisi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
4	105	12,43	7,500		
5	105	18,88	7,577		
6	105	20,43	7,716	39,705	,000
7	105	23,63	7,807		
Toplam	420	18,83	8,648		

Tablo 4.29’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,417)} = 39,705$, $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Kelime Bilgisi puanların yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır; 32-59 aylık çocuklar ($X=12,43$) ; 60-71 aylık çocuklar ($X=18,88$) ; 72-83 aylık çocuklar ($X=20,43$) ; 84-95 aylık çocuklar ($X=23,63$).

Tablo 4.30. Kelime Bilgisi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Ölçeği Sonuçları

(I) yas	(J) yas	Mean Difference (I-J)	p
	5	-6,448 (*)	,000
4	6	-8,000 (*)	,000
	7	-11,206 (*)	,000
	6	-1,552	,540
5	7	-4,758 (*)	,000
6	7	-3,206 (*)	,011

Tablo 4.30’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşmasının hangi yaş gruplarından kaynaklandığını tespit etmek için gerçekleştirilen LSD Ölçeği sonuçlarına göre 4 yaş grubu çocukların 5 yaş grubu (-6,448), $p < .01$), 6 yaş grubu çocuklardan (-8,000, $p < .01$), ve 7 yaş grubu çocuklardan (-11,206, $p < .01$) istatistiksel olarak anlamlı biçimde düşük puan aldığı görülmektedir. Benzer şekilde 5 yaş çocukların 7 yaş grubu çocuklarından (-4,758, $p < .01$) ve altı yaş grubu çocukların da 7 yaş çocuklardan (-3,206, $p < .05$) anlamlı biçimde düşük puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 4.31. Kelime Bilgisi Puanlarının Sosyo-ekonomik Düzeylerine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Alt	140	14,81	8,207		
Orta	140	18,91	8,334	33,955	,000
Üst	140	22,74	7,552		
Toplam	420	18,83	8,648		

Tablo 4.31’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi puanlarının SES düzey gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,318)} = 33,955$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanların çocukların SES düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: alt düzey SES grubundaki çocuklar ($X=14,81$), orta düzey SES grubundaki çocuklar ($X=18,91$), ve üst düzey SES grubundaki çocuklar ($X=22,74$).

Tablo 4.32. Kelime Bilgisi Puanlarının SES Gruplarına Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Ölçeği Sonuçları

(I) ses	(J) ses	Ortalama Farkı (I-J)	p
Alt	Orta	-4,094 (*)	,000
	Üst	-7,930 (*)	,000
Orta	Alt	4,208 (*)	,000
	Üst	-3,836 (*)	,000

Tablo 4.32’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının SES düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Ölçeğinin sonuçlarına göre; alt düzey SES grubundaki çocukların, orta (-4,094, $p<.01$) ve üst düzey SES grubundaki çocuklardan (-7,930, $p<.01$) daha düşük puan aldıkları görülmektedir. Benzer şekilde orta düzey SES grubundaki çocukların; üst düzey SES grubundaki çocuklardan (-3,836, $p<.01$) daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.33. Kelime Bilgisi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
İlkokul	68	14,21	7,751		
Ortaokul	57	16,86	8,727		
Lise	126	18,36	8,217	15,175	,000
Üniversite	169	21,70	8,281		
Toplam	420	18,83	8,648		

Çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,416)} = 15,175$, $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Kelime Bilgisi puanların annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: ilkokul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=14,21$), ortaokul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=16,86$), lise mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=18,36$) ve üniversite mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=21,70$).

Tablo 4.34. Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) Annegt	(J) Annegt	Ortalama Farkı (I-J)	P
İlkokul	Lise	-4,151 (*)	,001
	Üniversite	-7,492 (*)	,000
Ortaokul	Üniversite	-4,841 (*)	,002
Lise	Üniversite	-3,341 (*)	,001

Çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Ölçeğinin sonuçlarına göre; ilkokul mezunu annelerin çocuklarının, anneleri lise mezunu çocuklardan (-4,151), $p < .01$ ve üniversite mezunu annelerin çocuklarından (-7,492, $p < .01$) istatistiksel olarak anlamlı biçimde düşük puan aldığı görülmektedir. Benzer şekilde anneleri ortaokul mezunu çocuklarının, anneleri üniversite mezunu annelerin çocuklarından (-4,841, $p < .01$) ve lise mezunu annelerin çocuklarının anneleri üniversite mezunu çocuklarından (-3,341, $p < .05$) daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.35. Kelime Bilgisi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
İlkokul	38	17,24	7,621		
Ortaokul	61	16,27	9,156		
Lise	133	16,46	8,165	13,249	,000
Üniversite	188	21,65	8,220		
Toplam	420	18,83	8,648		

Tablo 4.35’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,419)} = 13,249$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: ilkokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X} = 12,74$), ortaokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X} = 16,27$), lise mezunu babaların çocukları ($\bar{X} = 16,46$) ve üniversite mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 21,65$).

Tablo 4.36. Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmalarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) Babeğt.	(J) Babeğt	Grup Farkı (I-J)	P
Üniversite	İlkokul	4,412 (*)	,003
	Ortaokul	5,382 (*)	,000
	Lise	5,190 (*)	,000

Tablo 4.36’da görüldüğü gibi çalışmaya çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Ölçeği sonuçlarına göre; üniversite mezunu babaların çocuklarının, ilkokul mezunu babaların çocuklarından (4,412, $p<.01$) daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Benzer şekilde, üniversite mezunu babaların çocuklarının, ortaokul mezunu babaların çocuklarından (5,382, $p<.01$) ve lise mezunu babaların çocuklarından (5,190, $p<.01$) daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.37. Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Tek çocuk	136	20,03	8,617	1,994	,114
1 kardeş	157	18,24	8,831		
2 kardeş	114	17,89	8,527		
3 kardeş	13	21,54	6,359		
Toplam	420	18,83	8,648		

Tablo 4.37’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(4,419)} = 1,994$; $p>.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanları sahip oldukları kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: hiç kardeşi olmayan çocuklar ($\bar{X}=20,03$), bir kardeşi olan çocuklar ($\bar{X}=18,24$), iki kardeşi olan çocuklar ($\bar{X}=17,39$), üç kardeşi olanlar ($\bar{X}=21,54$).

Tablo 4.38. Kelime Bilgisi Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	255	19,34	8,749		
2	143	18,31	8,531	1,669	,190
3	22	16,27	7,893		
Toplam	420	18,83	8,648		

Tablo 4.38’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının çocuk sırasına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilememiştir ($f_{(2,419)} = 1,669$; $p > .05$). Diğer bir ifadeyle çocukların Kelime Bilgisi puanlarının çocuk sırasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır: birinci sırada olan çocuklar ($\bar{X} = 19,34$), ikinci sıradaki çocuklar ($\bar{X} = 18,31$), üçüncü sıradaki ikinci çocuklar ($\bar{X} = 16,27$).

Tablo 4.39. Kelime Bilgisi Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	232	16,51	8,707		
2	155	21,61	7,890		
3	33	22,22	6,603		
Toplam	420	18,83	8,648	20,562	,000

Tablo 4.39’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitim alma sürelerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,419)} = 20,562$, $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitimi alma sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: bir yıl okul öncesi eğitimi almış çocuklar ($\bar{X} = 16,51$), iki yıl bu eğitimi alan çocuklar ($\bar{X} = 21,61$), üç yıl alan çocuklar ($\bar{X} = 22,22$)’dir.

Tablo 4.40. Kelime Bilgisi Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) Okeğt.	(J) Okeğt	Ortalama Farkı (I-J)	P
1	2	-5,098 (*)	,000
	3	-5,710 (*)	,000

Tablo 4.40’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının aldıkları okul öncesi eğitim sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Testi sonuçlarına göre; bir yıl okul öncesi eğitim alan çocukların, iki yıl (-5,098, $p<.01$) ve üç yıl (-5,710, $p<.01$) bu eğitimi alan çocuklardan daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.41. 4-5 Yaş (48 -71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Cinsiyet t-testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
Kız	100	14,43	6,026	2,076	,039
Erkek	110	12,71	5,974		

Tablo 4.41’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların 4-5 yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; kız çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının ($X=14,43$) erkeklere ($X=12,71$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ilişkin gerçekleştirilen t-testi analizi sonucunda anlamlı sonuç elde edilmiştir ($t= 2,076$, $p<.05$). Bu durumda kız çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının erkek öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4.42. 4-5 Yaş (48-59/60-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre t-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
48-59	105	11,79	5,894	-4,340	,000
60-71	105	15,27	5,711		

Tablo 4.42’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-59/60-71 Ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen t-Testi analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir

($t=-4,340$, $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır; 48-59 aylık çocuklar ($\bar{X}=11,79$), 60-71 aylık çocuklar ($\bar{X}=15,27$).

Tablo 4.43. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Çocukların SES Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Alt	70	10,93	6,080		
Orta	70	14,11	6,551	11,788	,000
Üst	70	15,54	4,419		
Toplam	210	13,53	6,046		

Tablo 4.43'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının SES düzey gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde istatistiksel olarak anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,207)}=11,788$; $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları SES düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: alt düzey SES grubundaki çocuklar ($\bar{X}=10,93$), orta düzey SES grubundaki çocuklar ($\bar{X}=14,11$), ve üst düzey SES grubundaki çocuklar ($\bar{X}=15,54$).

Tablo 4.44. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının SES Grup Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) ses	(J) ses	Ortalama Farkı (I-J)	P
Alt	Orta	-3,186 (*)	,001
	Ust	-4,614 (*)	,000

Tablo 4.44'te görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği SES düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LDS testi sonuçlarına göre; alt düzey SES grubundaki çocukların, orta (-3,186, $p<.01$) ve üst düzey (-4614, $p<.01$) SES grubundaki çocuklardan daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.45. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
İlkokul	30	9,17	6,035		
Ortaokul	24	11,67	5,354		
Lise	66	13,38	5,958	10,790	,000
Üniversite	90	15,59	5,384		
Toplam	210	13,53	6,046		

Tablo 4.45’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,209)} = 10,790$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: ilkokul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 9,17$), ortaokul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 11,67$), lise mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 13,38$) ve üniversite mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 15,59$).

Tablo 4.46. 4-5 Yaş (48 -71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Anne Eğitim Düzeyleri Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) Annegt.	(J) Annegt	Mean Difference (I-J)	P
İlkokul	Lise	-4,212 (*)	,001
	Üniversite	-6,422 (*)	,000
Ortaokul	Üniversite	-3,922 (*)	,003
Lise	Üniversite	-2,210 (*)	,017

Tablo 4.46’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LDS testinin sonuçlarına göre; ilkokul mezunu annelerin çocuklarının, anneleri lise mezunu (-4,212, $p < .01$) ve üniversite mezunu çocuklardan (-6,422, $p < .01$) ; anneleri ortaokul mezunu çocuklarının, anneleri üniversite mezunu çocuklardan (-3,922, $p < .01$), ve lise mezunu annelerin çocuklarının, anneleri üniversite mezunu çocuklarından (-2,210, $p < .05$) daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.47. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
İlkokul	12	9,67	5,789		
Ortaokul	21	12,14	6,027		
Lise	84	12,48	6,171	5,862	,001
Üniversite	93	15,29	5,500		
Toplam	210	13,53	6,046		

Tablo 4.47’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,209)}=5,862$, $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: ilkokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=9,67$), ortaokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=12,14$), lise mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=12,48$) ve üniversite mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=15,29$).

Tablo 4.48. 4-5 Yaş (48-59/60-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) babegt	(J) babegt	Ortalama Farkı (I-J)	P
	İlkokul	5,624 (*)	,000
Üniversite	Ortaokul	3,147 (*)	,027
	Lise	2,814 (*)	,001

Tablo 4.48’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testinin sonuçlarına göre; üniversite mezunu babaların çocuklarının, babaları ilkokul (5,624, $p<.01$), ortaokul (3,147, $p<.05$) ve lise (2,184, $p<.01$) mezunu çocuklardan istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.49. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Tek çocuk	81	14,56	6,060		
1 kardeş	81	12,41	6,440	2,618	,075
2 kardeş	48	13,69	5,045		
Toplam	210	13,53	6,046		

Tablo 4.49’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilememiştir ($f_{(2,207)}=2,618$; $p>.05$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları sahip oldukları kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır: hiç kardeşi olmayan çocuklar ($\bar{X}=14,56$), bir kardeşi olan çocuklar ($\bar{X}=12,41$), iki kardeşi olan çocuklar ($\bar{X}=13,69$).

Tablo 4.50. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	129	14,15	6,071		
2	68	12,26	5,947	2,226	,110
3	13	14,00	5,715		
Toplam	210	13,53	6,046		

Tablo 4.50’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) aylık çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının çocuk sırasına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilememiştir ($f_{(2,207)}=2,226$; $p>.05$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları çocuk sırasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır: birinci çocukların ($\bar{X}=14,15$), ikinci çocuklar ($\bar{X}=12,26$), üçüncü çocuklar ($\bar{X}=14,00$).

Tablo 4.51. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	109	11,82	6,186		
2	78	14,74	5,518	12,128	,000
3	23	17,52	4,055		
Toplam	210	13,53	6,046		

Tablo 4.51’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitimim alma sürelerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,207)} = 12,128$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitimi alma sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: bir yıl bu eğitimi alan çocuklar ($\bar{X} = 11,82$), iki yıl alan çocuklar ($\bar{X} = 14,74$), üç yıl alan çocuklar ($\bar{X} = 17,52$).

Tablo 4.52. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Sözel Akıl Yürütme Testi Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Farklılaşmalara Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) Oknegt.	(J) Oknegt.	Ortalama Farkı (I-J)	P
1	2	-2,927 (*)	,001
	3	-5,705 (*)	,000
2	3	-2,778 (*)	,043

Tablo 4.52’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 aylık) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının aldıkları okul öncesi eğitim sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testinin sonuçlarına göre: bir yıl okul öncesi eğitim alan çocukların, iki (-2,927, $p < .01$) ve üç yıl (-5,705, $p < .01$) bu eğitimi alan çocuklardan anlamlı biçimde düşük puan aldığı görülmektedir. Benzer şekilde iki yıl okul öncesi eğitimi alan çocukların (-2,778, $p < .05$), üç yıl bu eğitimi alan çocuklardan daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir

Tablo 4.53. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Çocukların Sözel Akıl Yürütme Puanlarının Cinsiyete göre t-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
Kız	125	13,50	4,788		
Erkek	85	13,47	3,750	-,041	,967

Tablo 4.53’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; kız çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının ($X=13,50$), erkeklere ($X=13,47$) göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ilişkin gerçekleştirilen t-testi analizi sonucunda anlamlı fark elde edilememiştir ($t= -,041$, $p>.05$). Bu durumda kız ve erkek öğrencilerin Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 4.54. 6 -7 Yaş (72-83/84-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre t-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
72-83 Ay	105	12,53	4,128		
84-95 Ay	105	14,44	4,453	-3,215	,002

Tablo 4.54’te görüldüğü gibi, çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-83/84-95 ay) grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen t-Testi analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($t=-3,215$, $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır; 6 yaş grubu çocuklar ($\bar{X}=12,53$), 7 Yaş grubu çocuklar ($\bar{X}=14,44$).

Tablo 4.55. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Sosyo Ekonomik Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Alt	70	11,27	4,690		
Orta	70	14,11	4,165	16,276	,000
Üst	70	15,07	3,325		
Toplam	210	13,49	4,388		

Tablo 4.55’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının Sosyo-ekonomik düzey gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,207)} = 16,276$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları SES düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: alt sosyo ekonomik düzey grubundaki çocuklar ($\bar{X} = 11,27$), orta Sosyo ekonomik düzey grubundaki çocuklar ($\bar{X} = 14,11$), ve üst düzey sosyo ekonomik düzey grubundaki çocuklar ($\bar{X} = 15,07$).

Tablo 4.56. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının SES Grupları Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) ses	(J) ses	Ortalama Farkı (I-J)	P
Alt	Orta	-2,843 (*)	,000
	Üst	-3,800 (*)	,000

Tablo 4.56’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının SES düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Testinin sonuçlarına göre; alt düzey SES grubundaki çocukların, orta (-2843, $p < .01$) ve üst düzey (-3,800, $p < .01$) SES grubundaki çocuklardan; daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.57. 6-7 yaş (72-95 Ay) Çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
İlkokul	38	10,87	4,800		
Ortaokul	33	11,12	4,442		
Lise	60	13,55	3,811	17,751	,000
Üniversite	79	15,68	3,315		
Toplam	210	13,49	4,388		

Tablo 4.57’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,206)} = 17,751$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: ilkokul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 10,87$), orta okul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 11,12$), lise mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 13,55$) ve üniversite mezunu annelerin çocukları ($\bar{X} = 15,68$).

Tablo 4.58. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyleri Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) Anegt.	(J) Anegt.	Mean Difference (I-J)	P
İlkokul	Lise	-2,682 (*)	,001
	Üniversite	-4,815 (*)	,000
Ortaokul	Lise	-2,429 (*)	,005
	Üniversite	-4,562 (*)	,000
Lise	Üniversite	-2,134 (*)	,002

Tablo 4.58’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) grubu çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Testinin sonuçlarına göre; ilkokul mezunu annelerin çocuklarının, anneleri lise mezunu çocuklardan (-2,682, $p < .01$) ve anneleri üniversite mezunu çocuklardan (-4,815, $p < .01$) daha düşük puanlar aldığı tespit edilmiştir. Anneleri ortaokul mezunu çocukların, anneleri lise mezunu çocuklardan (-2429, $p < .01$) ve anneleri mezunu çocuklardan (-

4,562, $p<.01$) daha yüksek puan aldığı, anneleri lise mezunu çocukların anneleri üniversite mezunu çocuklardan (-2,134, $p<.01$) daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.59. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
İlkokul	26	11,50	5,495		
Ortaokul	40	10,85	4,751		
Lise	49	12,90	3,580	16,011	,000
Üniversite	95	15,44	3,144		
Toplam	210	13,49	4,352		

Tablo 4.59’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,206)} = 16,011$; $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: ilkokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=11,50$), ortaokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=10,85$), lise mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=12,90$) ve üniversite mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=15,44$).

Tablo 4.60. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) Babegt.	(J) Babegt.	Ortalama Farkı (I-J)	P
İlkokul	Üniversite	-3,942 (*)	,000
Ortaokul	Üniversite	-4,592 (*)	,000
	Lise	-2,048 (*)	,017
Lise	Üniversite	-2,544 (*)	,002

Tablo 4.60’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Testinin sonuçlarına göre; ilkokul mezunu babaların çocuklarının, üniversite mezunu babaların çocuklarından (-3,942, $p<.01$) daha düşük puan aldıkları görülmektedir.

Ortaokul mezunu babaların çocuklarının, babaları üniversite (-4,592, $p<.01$) ve lise mezunu çocuklardan (-2,048, $p<.01$) daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde lise mezunu babaların çocuklarının üniversite mezunu babaların çocuklarından (-2,544, $p<.01$) daha düşük puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 4.61. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Tek çocuk	55	14,96	3,712		
1 kardeş	77	13,74	3,847		
2 kardeş	68	12,47	5,638	5,465	,001
3 kardeş	10	10,30	4,388		
Toplam	210	13,49			

Tablo 4.61’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan (72-83/84-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,206)}=5,465$; $p<.01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları sahip oldukları kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: hiç kardeşi olmayan çocuklar ($\bar{X}=14,96$), bir kardeşi olan çocuklar ($\bar{X}=13,74$), iki kardeşi olan çocuklar ($\bar{X}=12,47$), üç kardeşi olanlar ($\bar{X}=10,30$).

Tablo 4.62. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) kardeş sayısı	(J) kardeş sayısı	Ortalama Farkı (I J)	P
Tek çocuk	2 kardeş	2,493 (*)	,001
	3 kardeş	4,664 (*)	,002
1 kardeş	3 kardeş	3,440 (**)	,017

Tablo 4.62’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan (72-83/84-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının kardeş sayıları arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Ölçeğinin sonuçlarına göre; hiç kardeşi olmayan çocuklarının, 2 kardeşi olan çocuklarından (2,493, $p<.01$) ve 3 kardeşi olan çocuklardan (4,664, $p<.01$) daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Benzer şekilde bir kardeşi olan çocukların, 3 kardeşi olan çocuklardan (3,440, $p < .05$) daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 4.63. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	126	13,65	4,446		
2	75	13,28	4,311		
3	9	12,89	4,595	,253	,777
Toplam	210	13,49	4,388		

Tablo 4.63'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının çocuk sırasına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmemiştir ($f_{(2,207)} = .253$; $p > .05$). Diğer bir ifadeyle çocukların Resim Bilgisi puanlarının çocuk sırasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır: birinci çocuklar ($\bar{X}=13,65$), ikinci çocuklar ($\bar{X}=13,28$) ve üçüncü çocuklar ($\bar{X}=12,89$).

Tablo 4.64. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	124	12,18	4,628		
2	77	15,49	2,981		
3	9	14,33	4,822	16,677	,000
Toplam	210	13,41	4,388		

Tablo 4.64'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitimim alma sürelerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,207)} = 16,677$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitimi alma sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: bir yıl okul öncesi eğitimi alan çocuklar ($\bar{X}=12,18$), iki yıl alan çocuklar ($\bar{X}=15,49$), üç yıl alan çocuklar ($\bar{X}=14,33$).

Tablo 4.65. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Farklılaşmalara Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) Okegt.	(J) Okegt.	Ortalama Farkı (I-J)	P
1	2	-3,316 (*)	,000

Tablo 4.65’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının aldıkları okul öncesi eğitim sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD Testinin sonuçlarına göre; bir yıl okul öncesi eğitimi alan çocukların, iki yıl bu eğitimi alan çocuklardan daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir (-3,316, $p < .01$).

4.3. Sosyal Beceri Puanlarının Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda MASDU Ölçeğinden elde edilen puanların çocukların sosyal beceri düzeyinin cinsiyet, yaş grupları, sosyo ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, okul öncesi eğitim duruma ilişkin bulgulara yer verilmiştir

Tablo 4.66. MASDU Ölçeği Puanlarının Cinsiyet t-testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
Kız	225	57,75	9,742	3,617	,000
Erkek	195	53,86	8,199		

Tablo 4.66’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; kız çocukların MASDU puanlarının ($X=57,75$), erkeklere ($X=53,86$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ilişkin gerçekleştirilen t-testi analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı sonuç elde edilmiştir ($t= 3,617$, $p < .01$). Bu durumda kız çocukların erkek çocuklara göre daha fazla sosyal beceriye sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4.67. MASDU Ölçeği Testi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
4	105	53,63	8,692		
5	105	56,16	7,974		
6	105	56,84	8,574		
7	105	57,16	9,874	12,276	,000
Toplam	420	55,94	8,060		

Tablo 4.67'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU ölçeği puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,416)} = 12,276$; $p < .01$). Diğer bir ifadeyle çocukların MASDU ölçeği puanları yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: yaş gruplarına göre çocukların sosyal beceri puan ortalamaları: 4 yaş ($\bar{X} = 53,63$), 5 yaş grubu ($\bar{X} = 56,16$), 6 yaş grubu ($\bar{X} = 56,84$) ve 7 yaş grubu ($\bar{X} = 57,14$).

Tablo 4.68. MASDU Ölçeği Puanlarının Yaş Grupları Farklılıklarına Yönelik LSD Testi Sonuçları

(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Farkı (I-J)	P
4	6	-3,210 (*)	,043
	7	-3,530 (*)	,037
5	7	-1,000 (*)	,039

Tablo 4.68'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının yaş grupları arasındaki farkın anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testinin sonuçlarına göre; 4 yaş grubu çocuklar, 6 yaş grubu çocuklardan (-3,210) ve 7 yaş grubu çocuklardan (-3,530) daha düşük puan aldıkları görülmektedir. Benzer şekilde 5 yaş grubu çocukların, 7 yaş grubu çocuklardan (-1,000) daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.69. MASDU Ölçeği Puanlarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Alt	140	52,99	9,242		
Orta	140	54,61	7,032		
Üst	140	58,82	9,788	3,276	,047
Toplam	420	55.94	8,060		

Tablo 4.69’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının SES düzey gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,417)} = 3,276$, $p < .05$). Diğer bir ifadeyle çocukların MASDU Ölçeği puanları SES düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: alt düzey SES grubundaki çocuklar ($\bar{X}=52,99$), orta düzey SES grubundaki çocuklar ($\bar{X}=54,61$), ve üst düzey SES grubundaki çocuklar ($\bar{X}=58,82$).

Tablo 4.70. MASDU Ölçeği Puanlarının Sosyo-ekonomik Düzey Grupları Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) ses	(J) ses	Ortalama Farkı (I-J)	P
Alt	Üst	-5,830 (**)	,000
Orta	Üst	-4,210 (**)	,000

Tablo 4.70’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının SES düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testinin sonuçlarına göre; alt düzey SES grubundaki çocukların (-5,830) ve orta SES grubundaki çocukların (-4,210, $p < .01$) üst SES grubundaki çocuklardan daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.71. MASDU Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss		P
İlkokul	68	55,26	8,800		
Ortaokul	57	54,19	9,442		
Lise	126	55,66	7,811	1,112	,344
Üniversite	169	57,02	9,315		
Toplam	420	55,94	8,060		

Tablo 4.71’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde istatistiksel olarak anlamsız sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,416)}=1,112$; $p>05$). Diğer bir ifadeyle çocukların MASDU Ölçeği puanları annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır: ilkokul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=55,26$), ortaokul mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=54,19$), lise mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=55,66$) ve üniversite mezunu annelerin çocukları ($\bar{X}=57,02$).

Tablo 4.72. MASDU Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
İlkokul	38	56,66	9,872		
Ortaokul	61	56,23	8,314		
Lise	133	53,68	7,110	2,896	,035
Üniversite	188	57,31	9,332		
Toplam	420	55,94	8,060		

Tablo 4.72’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(3,416)}=2,896$; $p<.05$). Diğer bir ifadeyle çocukların MASDU Ölçeği puanları babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: ilkokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=55,66$), ortaokul mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=56,23$), lise mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=53,68$) ve üniversite mezunu babaların çocukları ($\bar{X}=57,31$).

Tablo 4.73. MASDU Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) Babegt.	(J) Babegt.	Ortalama Farkı (I-J)	P
Lise	Üniversite	-3,362 (**)	,004

Tablo 4.73’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testinin sonuçlarına göre; babaları lise mezunu çocukların (-3,362, $p < .01$) üniversite mezunu babaların çocuklarından daha düşük puan aldıkları belirtilmiştir.

Tablo 4.74. MASDU Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Tek çocuk	158	55,66	8,079		
1 kardeş	126	55,27	7,260	7,535	,031
2 ve üstü	420	57,09	9,508		
Toplam	420	55,94	8,060		

Tablo 4.74’te görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,417)} = 7,535$; $p < .05$). Diğer bir ifadeyle çocukların MASDU Ölçeği puanları sahip oldukları kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: hiç kardeşi olmayan çocuklar ($\bar{X} = 55,66$), bir kardeşi olan çocuklar ($\bar{X} = 55,27$), iki ve üzeri kardeşi olan çocuklar ($\bar{X} = 57,09$).

Tablo 4.75. MASDU Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Farklılıklarına Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) kardeşsay	(J) kardeşsay	Ortalama Farkı (I-J)	P
Tek çocuk	2 ve Üstü	-1,430 (*)	,031
1 kardeş	2 ve Üstü	-1,820 (*)	,042

Tablo 4.75’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının kardeş sayıları arasında anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testinin sonuçlarına göre; hiç kardeşi olmayan

çocukların (-1,430, $p<.05$) ve 1 kardeşi olan çocukların (-1,820) 2 ve üstü kardeşi olan çocuklarından daha düşük puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 4.76. MASDU Ölçeği Puanlarının Çocuk Sırasına Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	255	55,43	8,167		
2	143	56,99	9,016	,963	,383
3	22	55,14	7,495		
Toplam	420	55,94	8,060		

Tablo 4.76’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının çocuk sırasına göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmemiştir ($f_{(2,417)} = ,963$; $p>.05$). Diğer bir ifadeyle çocukların MASDU Ölçeği puanlarının çocuk sırasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır: birinci çocuklar ($\bar{X}=55,43$), ikinci çocuklar ($\bar{X}=56,99$) ve üçüncü çocuklar ($\bar{X}=55,14$).

Tablo 4.77. MASDU Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
1	124	54,60	8,438		
2	77	57,39	7,521	4,091	,017
3	9	58,72	7,562		
Toplam	210	55,94	8,060		

Tablo 4.77’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitimim alma sürelerine göre anlamlı biçimde farklılaşıp, farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA analizinde anlamlı sonuç elde edilmiştir ($f_{(2,317)} = 4,091$; $p<.05$). Diğer bir ifadeyle çocukların MASDU Ölçeği puanlarının okul öncesi eğitimi alma sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır: bir yıl okul öncesi eğitimi alan çocuklar ($\bar{X}=54,60$), iki yıl alan çocuklar ($\bar{X}=57,39$), üç yıl alan çocuklar ($\bar{X}=58,72$).

Tablo 4.78. MASDU Ölçeği Puanlarının Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Farklılaşmalara Yönelik LSD testi Sonuçları

(I) Okegt.	(J) Okegt.	Ortalama Farkı (I-J)	P
1	2	-2,797 (*)	,015
	3	-4,122 (*)	,048

Tablo 4.78’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeği puanlarının aldıkları okul öncesi eğitim sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaşmasının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testinin sonuçlarına göre; bir yıl okul öncesi eğitimi alan çocukların, iki yıl (-2,797) ve 3 yıl bu eğitimi (-4,122) alan çocuklardan daha düşük puan aldıkları tespit edilmiştir.

4.4. Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek Puanları ile Sosyal Beceri Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Bu kısımda Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinden elde edilen bilişsel beceri ile sosyal beceri puanları arasındaki korelasyon değerlerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.79. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Test Puanları Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	$\bar{X}$	Ss	N
Sosyal Beceri Ölçeği	56,67	11,843	210
Sözel Akıl Yürütme	13,53	6,046	210
Kelime Bilgisi	15,65	8,186	210

Tablo 4.79’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 4-5 yaş (48-71 ay) grubu çocukların sosyal beceri puanlarına bakıldığında Sosyal Beceri Ölçeği ortalama değeri 56.67 ve Standart Sapma değeri ise 11.843 olduğu görülmektedir. Aynı çocukların bilişsel beceri düzeylerine bakıldığında ise Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ortalama değerinin 13,53, Standart Sapma değerinin ise 6,046 olduğu görülmektedir. Çocukların bilişsel becerilerinin tespiti için kullanılan Kelime Bilgisi Ölçeğinden ise 15.65 ortalama değeri ve 8,186 Standart Sapma aldıkları görülmektedir.

Çocukların bilişsel beceri ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda elde edilen pearson korelasyon katsayı değerleri aşağıdaki Tablo 4.79’da verilmektedir.

Tablo 4.80. 4-5 Yaş (48-71 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayı Değerleri

	Sözel Akıl Yürütme Ölçeği	Kelime Bilgisi Ölçeği
r	,471 (**)	,436 (**)
Sosyal Beceri Ölçeği	p	,000
	N	210

** p<.01

Tablo 4.80’de görüldüğü gibi 4-5 yaş (48-71ay) çocukların Sosyal Beceri Ölçeği puanları ile Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları arasında kuvvetli bir ilişki tespit edilmiştir (r=,471, p<.01).Benzer şekilde aynı yaş grubu çocukların Sosyal Beceri Ölçeği Puanları ile Kelime Bilgisi Ölçeği puanları arasında kuvvetli ilişki tespit edilmiştir (r=,436,p<.01).

Tablo 4.81. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Test Puanları Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	$\bar{X}$	Ss	N
Sosyal Beceri Ölçeği	55,23	10,332	210
Sözel Akıl Yürütme	13,49	4,388	210
Kelime Bilgisi	22,02	7,908	210

Tablo 4.81’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 6-7 yaş (72-95 ay) grubu çocukların sosyal beceri puanlarına bakıldığında Sosyal Beceri Ölçeği ortalama değeri 55.23 ve Standart Sapma değeri ise 10.332 olduğu görülmektedir. Aynı çocukların bilişsel beceri düzeylerine bakıldığında ise Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ortalama değerinin 13,49, Standart Sapma değerinin ise 4,388 olduğu görülmektedir. Çocukların bilişsel becerilerinin tespiti için kullanılan Kelime Bilgisi Ölçeğinden ise 22,02 ortalama değeri ve 7,908 Standart Sapma aldıkları görülmektedir.

(72-95 ay) 6-7 yaş grubu çocukların bilişsel beceri ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda elde edilen pearson korelasyon katsayı değerleri aşağıdaki Tablo 4.81’de verilmektedir.

Tablo 4.82. 6-7 Yaş (72-95 Ay) Grubu Çocukların Sosyal Beceri, Sözel Akıl Yürütme ve Kelime Bilgisi Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayı Değerleri

		Sözel Akıl Yürütme Ölçeği	Kelime Bilgisi Ölçeği
Sosyal Beceri Ölçeği	r	,481 (**)	,425 (**)
Sözel Akıl Yürütme	p	,000	,001
Kelime Bilgisi	N	210	210

p<.01**

Tablo 4.82’de görüldüğü gibi 6-7 yaş (72-95 ay) çocukların Sosyal Beceri Ölçeği puanları ile Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları arasında kuvvetli bir ilişki tespit edilmiştir (r=,481, p<.01). Benzer şekilde aynı yaş grubu çocukların Sosyal Beceri Ölçeği Puanları ile Kelime Bilgisi Ölçeği puanları arasında kuvvetli ilişki tespit edilmiştir (r=,425, p<.01).

BÖLÜM V : SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Erken çocukluk dönemi eğitim önemi ve bu dönemin tüm gelişim alanları için bir bütün olduğu bilinmektedir. Gelişim bilişsel, sosyal, dil, fiziksel tüm alanlarda bir bütün olarak ilerleme göstermekte ve bu dönemde gelişim alanları birbiriyle paralel bir ilişki halindedir ve birbirlerini etkilemektedir. Bu bağlamda çalışmada erken çocukluk dönemi (48-95 ay) çocukların bilişsel beceri düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir

Öncelikle ölçeğin iki alt ölçekleri olan Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme ölçeklerinin Türkçeye uyarlama çalışmaları yapılmış olup, geçerlik-güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Eşdeğerlik katsayıları, iç tutarlık katsayıları, madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde Cronbach Alfa değerleri hesaplanmıştır. Çalışmada ikinci aşamada ise Kelime Bilgisi Ölçeği ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının çocukların demografik özelliklerine ilişkin analizleri yapılmıştır. Üçüncü aşamada Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeğinden elde edilen sosyal beceri puanlarının demografik özelliklerine ilişkin (cinsiyete, yaş gruplarına, sosyo ekonomik düzeye, anne-baba eğitim düzeyine, kardeş sayısı ve ailede kaçınıcı çocuk olduğuna ve okul öncesi eğitim alma durumuna) analiz çalışmaları yapılmıştır. Son aşama olarak, Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçek puanları ve Sosyal Beceri Ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki ilişkiye ait bulgular hesaplanmıştır.

5.2. Sonuçlar

Yapılan analizlere göre, 4 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinde 75 kişi içinden hiçbir soruya cevap veremeyen çocuk bulunmaktadır. Kelime Bilgisi Ölçeğinde ise en az bir soruya doğru cevap vermiş çocuk bulunmaktadır. 5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinde 75 kişi içinden en az bir soruya doğru cevap vermiş çocuk bulunmakta, Kelime Bilgisi Ölçeğinde en az iki soruya doğru cevap vermiş çocuk bulunmaktadır. 6 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinde 75 kişi içinden az bir soruya doğru cevap vermiş, Kelime Bilgisi Ölçeğinde ise en az üç soruya doğru cevap vermiş çocuk bulunmaktadır. 7 yaş Sözel

Akıl Yürütme Ölçeğinde 75 kişi içinden hiçbir soruya cevap veremeyen çocuk bulunmaktadır. Kelime Bilgisi Ölçeğinde ise en az iki soruya doğru cevap vermiş çocuk bulunmaktadır. Kelime Bilgisi Ölçeği puanları yaşa göre artış göstermektedir.

4 yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucu ölçekler orta düzey istatistiksel anlamlılık içermektedir ($r=,563, p<.000$). O halde bu sonuçlar Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 4 yaş çocukların bilişsel becerilerini geçerli bir şekilde ölçtüğünü gösterir. 5 yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucu ölçekler orta düzey istatistiksel anlamlılık içermektedir ($r=,612, p<.000$). O halde bu sonuçlar Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 5 yaş çocukların bilişsel becerilerini geçerli bir şekilde ölçtüğünü gösterir. 6 yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucu ölçekler orta düzey istatistiksel anlamlılık içermektedir ($r=,651, p<.000$). Bu sonuçlar için de Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 6 yaş çocuklarının bilişsel becerilerini geçerli bir şekilde ölçtüğünü söyleyebiliriz. 7 yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve Kelime Bilgisi Ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucu ölçekler yüksek düzey istatistiksel anlamlılık içermektedir ($r=,713, p<.000$). Sonuçlar Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin 7 yaş çocukların bilişsel becerilerini geçerli bir şekilde ölçtüğünü gösterir. Tüm yaş grupları için sözel akıl yürütme becerileri ile kelime bilgisi ölçekleri arasında anlamlı ilişki vardır. Ölçekler yaş gruplarına göre çocukların bilişsel becerilerini geçerli şekilde ölçmektedir. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak 0.70-1.00 arasında olması yüksek; 0.70-0.30 arasında olması orta, 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2012).

Sözel Akıl Yürütme Ölçeği iç tutarlılık analizine baktığımızda Croanbach alfa değerlerinin 4, 5, 7 ay için yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğunu, 6 yaş için ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu söyleyebiliriz. 4 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach

Alfa Güvenirlilik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu da sözel akıl yürütme testinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. 4 yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği tüm maddelerinin sözel akıl yürütme becerilerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların Sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 28 maddeden oluşan 4 yaş grupları için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 17 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu, 11 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 4 yaş çocukların sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir. Büyüköztürk (2005) 'da belirttiği gibi madde toplam korelasyonu ,30 ve daha yüksek olan maddeler bireyleri iyi derecede ayırt etmektedir. Ölçekte yer alan madde toplam korelasyon değerleri hiçbirisi ,30'un altında değildir.

5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlilik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu da sözel akıl yürütme testinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. 5 Yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği tüm maddelerinin sözel akıl yürütme becerilerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların Sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 28 maddeden oluşan 5 yaş grupları için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 15 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu 13 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 5 yaş çocukların sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir.

6 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam

değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu da sözel akıl yürütme testinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için oldukça güvenilir derecede olduğunu göstermektedir. 6 yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği tüm maddelerinin sözel akıl yürütme becerilerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların Sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 23 maddeden oluşan 6 yaş grupları için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 12 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu, 11 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 6 yaş çocukların sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir.

7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu da sözel akıl yürütme ölçeğinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. 7 yaş çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği tüm maddelerinin sözel akıl yürütme becerilerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların Sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 23 maddeden oluşan 84-95 ay grupları için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 13 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu, 10 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 84-95 ay çocukların sözel akıl yürütme becerilerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir.

Kelime Bilgisi Ölçeği iç tutarlılık analizine baktığımızda Croanbach alfa değerlerinin 4, 5, 6, 7 yaş için yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz.

4 yaş Kelime Bilgisi Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu da Kelime Bilgisi Ölçeğinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. 4 yaş çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği tüm maddelerinin sözel akıl yürütme becerilerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 20 maddeden oluşan 4 yaş grupları için Kelime Bilgisi Ölçeği maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 12 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu, 8 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 4 yaş çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir.

5 yaş Kelime Bilgisi Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu Kelime Bilgisi Ölçeğinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. 5 yaş çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği tüm maddelerinin sözel akıl yürütme becerilerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 20 maddeden oluşan 5 yaş grupları için Kelime Bilgisi Ölçeği maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 13 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu, 7 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 5 yaş çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir.

6 yaş Kelime Bilgisi Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam

değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu da Kelime Bilgisi Ölçeğinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. 6 yaş çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği tüm maddelerinin sözel akıl yürütme becerilerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 20 maddeden oluşan 6 yaş grupları için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği Maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 14 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu, 6 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 6 yaş çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir.

7 yaş Kelime Bilgisi Ölçeği madde kalan, madde toplam ve madde elendiğinde korelasyon değerlerine bakıldığında hiçbir maddenin madde kalan ve madde toplam değerleriyle anlamsız korelasyon sergilemediği görülmüştür. Benzer şekilde maddeler elendiğinde Ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısının hiçbir madde için yükselmediği görülmektedir. Bu da Kelime Bilgisi Ölçeğinin Türkçe versiyonunun tüm maddeler için yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. 7 yaş çocukların Kelime Bilgisi Ölçeği tüm maddelerinin kelime bilgisi beceri düzeylerini iyi düzeyde ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam puanı çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerini güvenilir ve geçerli şekilde ayırt ettiğini göstermektedir. 20 maddeden oluşan 7 yaş grupları için Sözel Akıl Yürütme Ölçeği maddelerin anlamlılık derecelerine baktığımızda 14 maddenin .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu, 6 maddenin ise .05 düzeyinde istatistiksel anlamlılığa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Toplamda tüm maddelerin anlamlılık derecesi .00 düzeyinde çok yüksek istatistiksel anlamlılığa sahiptir. O halde ölçeklerin maddeleri 7 yaş çocukların güvenilir ve geçerli bir şekilde ayırt etmektedir.

Kelime Bilgisi Ölçeğinin cinsiyete göre dağılımında yapılan analizler sonucunda erkek ve kız öğrencilerin benzer puanları aldıkları gözlemlenmiştir. Alınan sonuçlar doğrultusunda kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha başarılıdır ya da erkek öğrenciler kızlardan daha başarılıdır şeklinde bir yorum yapılamaz.

Literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekleyen araştırma örneklerine rastlamak mümkündür. Örneğin, Walker (2005) yaptığı araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkili sosyal yeterlik ile bilişsel gelişimleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda kız çocuklarında bilişsel yetenekler ile uyumlu davranışlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğunu, erkek çocuklarında ise bilişsel yetenek ile utangaç ve çekingen davranışlar arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Seçer ve Ark.'nın(2009) çalışmasında araştırmanın sonucunu cinsiyetle ilişkisini değerlendirmelerinde cinsiyetleri farklı olan okul öncesi dönemdeki çocukların düşünme süreleri arasında anlamlı bir fark bulunmamış, hata sayılarının ise cinsiyete göre değiştiği gözlenmiştir. Bu sonuca göre diyebiliriz ki okul öncesi dönemdeki kızlar erkeklere oranla daha az hata yapmaktadır.

48-95 ay Kelime Bilgisi Ölçeğinden cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma elde edilememişse de yaş gruplarına göre alınan puanlarda anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda Kelime Bilgisi Ölçeğinden elde edilen puanlar yaşlara göre artmaktadır. Kelime Bilgisi Ölçeğinin yaş gruplarına göre puan farklılaşmasına baktığımızda 4 yaş grubunun 5 yaş, 6 yaş ve 7 yaş grubundan, 5 yaş grubunun da 7 yaş grubundan, 6 yaş grubunun da 7 yaş grubundan anlamlı düzeyde düşük puan aldığını görmekteyiz. Bu sonuçlar doğrultusunda çocukların yaşı arttıkça kelime bilgisi beceri düzeyleri de artıyor denebilir. Yaş seviyesinin arttıkça puanın da artması ölçeğin geçerliliğinin de arttığını gösterir. Benzer şekilde Seçer, Sarı, ve Ark.'nın(2009) çalışmasında yaş değişkeni açısından sonuçlar incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının düşünme sürelerinde yaşa göre anlamlı farklılık bulunmazken, hata yapma sayılarında farklılık tespit edilmiştir. Çocukların yaşları ilerledikçe hata sayılarında bir azalma görülür. Bu azalma sadece 6-7 yaş çocuklarında anlamlı bulunmamıştır. Diğer yaş gruplarında da yaşla doğru orantılı olacak şekilde hata sayılarında azalma vardır. Düşünme süreleri açısından ise 4 yaş çocukların da düşünme süreleri 5, 6 ve 7 yaş çocuklara göre daha uzundur, fakat bu anlamlı bir sonuç değildir. 4 yaş çocuklarının daha uzun süre düşünmelerinin sebebinin testi anlamakta zorluk çekmeleri olduğu düşünülmektedir.

Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının sosyo ekonomik düzeye göre farklılaşmasında alt sosyo ekonomik düzeyde bulunan çocuklar orta ve üst düzey gruplardan daha az puan almıştır. Benzer şekilde orta ekonomik düzeyde bulunan çocuklar üst sosyo ekonomik düzeyde bulunan çocuklardan daha az puan almışlardır. En yüksek puan ortalamasını üst sosyo ekonomik düzey grubu elde etmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda da sosyo ekonomik düzey arttıkça çocukların kelime bilgisi beceri düzeylerinin arttığını ve başarı puanlarının yükseldiği sonucuna ulaşabiliriz. Üstün ve ark.(2004) farklı sosyo ekonomik düzeydeki çocukların bilişsel gelişimlerini değerlendirme araştırmasında sosyo ekonomik düzeyin çocukların bilişsel gelişimleri açısından önemli bir yere sahip olduğunu ifade ederek, Sosyo ekonomik düzey arttıkça çocukların bilişsel gelişimlerinde de bir artış olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu bulgu araştırmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Çünkü araştırmamız da çocukların bilişsel gelişimleri ile ailelerinin ekonomik durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık elde edilmiştir. Kelime Bilgisi Ölçeğinden en yüksek puanı üniversite mezunu annelerin çocukları almıştır. İlkokul mezunu annelerin çocukları, anneleri lise mezunu çocuklarından ve üniversite mezunu annelerin çocuklarından daha düşük puan almışlardır. Benzer olarak da anneleri ortaokul mezunu çocukların, anneleri üniversite mezunu olan çocuklardan ve anneleri lise mezunu olan çocukların, anneleri üniversite mezunu olan çocuklardan daha düşük puan aldıkları gözlemlenmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda diyebiliriz ki çocuğun anne eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların Kelime Bilgi Beceri Ölçeğinden aldığı puan da artmaktadır. Anne eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklara daha bilinçli, zengin uyarıcı bir ev ortamı sunabilen, çocuğuyla kaliteli zaman geçiren bir ebeveynin etkisi anlaşılabilir. Demirel ve Ark.'na(2001) göre annenin eğitimsizliği, annenin çocuğa ayırdığı süreyi ve ilgiyi azaltmaktadır. Kiefer (1980) çalışmasında bir yıl boyunca çocuklar ve ailelere bilişsel gelişim konulu bir eğitim programı uygulamış, sonuç olarak deney grubunda yer alan annelerinin çocuklarının kontrol grubuna göre daha az hata yaptıkları gözlemlenmiştir. Bu eğitilmiş annelerin çocukların bilişsel gelişim durumlarını etkilediğini göstermektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin ebeveyn yeterlilik algısının da yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Kelime Bilgisi Ölçeği puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşmasında anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda üniversite mezunu babanın çocuklarının ilkökul mezunu babanın çocuklarından daha yüksek puan aldıkları gözlemlenmiştir. Benzer olarak üniversite mezunu babalarının çocuklarının ortaokul mezunu babaların çocuklarından ve lise mezunu babaların çocuklarından daha yüksek puan almışlardır. Bu sonuçlar doğrultusunda diyebiliriz ki çocuğun baba eğitim yükseldikçe çocukların Kelime Bilgi Beceri Ölçeğinden aldığı puan da artmaktadır. Seçer ve ark. (2009) çalışmasında Kansas Okul Öncesi Çocuklar İçin Düşünsellik-İçtepissellik ölçeğini kullanmışlar, hata sayısı ve düşünme süreleri ilişkisinde baba eğitim düzeyi açısından çocuğun düşünme süresinde anlamlı bir farklılık bulunmamış, fakat hata sayısında anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Uzmanlara göre baba, erken çocukluk döneminde çocukların zihinsel işlevlerini, zeka puanlarını, zihinsel gelişimlerini, sözel becerilerini ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilemektedir. Bu bulgular araştırmamız sonuçlarını destekler niteliktedir.

4 yaş Kelime Bilgisi Ölçeği kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. Kelime Bilgisi Ölçeğinden alınan puanlar kardeş sayısına göre farklılaşmaktadır. Hiç kardeşi olmayan çocuğun 1 ve 2 kardeşi olan çocuğa oranla daha yüksek kelime bilgisi beceri puanı aldığını söyleyebiliriz. Kelime Bilgisi Ölçeğinden alınan puanlar ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre farklılaşmamıştır. İlk, orta ya da son çocuk olmanın çocukların Kelime Bilgisi Beceri Ölçeği puanının daha yüksek ya da daha düşük olması üzerinde etkili olmadığını söyleyebiliriz. Demir (2010) okul öncesi eğitim kurumuna giden 36-60 aylık çocukların bilişsel gelişim özellikleri açısından karşılaştırılması çalışmasında bilişsel gelişim değerlendirme formu kullanılmıştır. 1. ve 2. uygulamalar yapılmış, uygulamaların toplam sonuçları karşılaştırılmıştır. Sonuca göre, 49-60 aylık çocukların bilişsel gelişim değerlendirme formundan aldıkları puanlarla değişkenlerin karşılaştırılması için yapılan istatistiksel işlemler sonucu hem 1. hem de 2. uygulama sonuçlarında anlamlı kardeş sayısı değişkenine göre farklılık bulunmuştur. Buna göre kardeş sayısının çocukların bilişsel gelişimi üzerinde etkilidir diyebiliriz. Bu sonuç, Eska ve Black'in (1971) araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Eska ve Black aile büyüklüğünün yani, çok sayıda kardeşe sahip olma durumunun çocukların impulsif olma özelliğini artırdığını ileri sürmektedir. kardeş sayısının artması ile annenin çocukları ile beraber kaliteli zaman geçirmesinin azalacağı

ve bu durumun da çocuğun bilişsel gelişimini olumsuz etkileyeceği söylenebilir (Akt: Demir, 2010) Demirel ve Ark.'na (2001) göre annenin fazla sayıda çocuğunun olması, çocuğuna ayırdığı süre ve ilgiyi azaltmaktadır. Kardeş sayısının artması ile annenin çocukları ile beraber nitelikli zaman geçirmesinin azalacağı ve çocuğun bilişsel gelişimini olumsuz etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

4 yaş Kelime Bilgisi Ölçeği okul öncesi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. 1 yıl okul öncesi eğitim alan 2 ve 3 yıl okul öncesi eğitim alan çocuklardan daha düşük kelime bilgisi beceri düzey puanı almıştır. Buradan anlaşılacağı üzere okul öncesi eğitime erken yaşlarda başlayan çocukların kelime bilgisi becerileri ve dolayısıyla bilişsel becerileri daha fazla gelişmiştir diyebiliriz. Bu durum erken çocukluk gelişiminin önemini ortaya koymaktadır. Okul öncesi eğitimin erken yaşlardan itibaren verildiğinde çocukların bilişsel, duyuşsal, psiko-motor, dil gelişimlerini önemli derecede etkilediği ve kritik bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu doğrultuda okul öncesi eğitimi alma yaşının düştükçe çocukların kelime bilgisi puanlarının yükselmesi beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Erdemir (2001) 12-30 Aylar Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının Anlamsal Yönden İncelenmesi çalışmasında çocukların erken okula başlama yaşı ve erken öğrenme becerileri arasındaki ilişkiye bakıldığında bu bağlamda daha erken yaşlarda kurumlarda okulöncesi eğitim alan çocukların erken öğrenme beceri puanlarının arttığı söylenebilir. Okul öncesi eğitimin erken yaşlardan itibaren verildiğinde çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerini önemli derecede etkilediği ve yaşamları süresince kritik bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu doğrultuda yer alan okul öncesi eğitimi alma süresi arttıkça çocukların bilişsel beceri gelişimlerinin arttığını söyleyebiliriz.

4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin cinsiyete göre dağılımına baktığımızda, yapılan analizler sonucunda kız çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kızlar ile erkekler arasında sözel akıl yürütme becerileri puanları istatistiksel olarak anlamlılık içermektedir. Araştırma sonucuna göre diyebiliriz ki kız çocuklarının sözel akıl yürütme beceri düzeyleri buna bağlı olarak bilişsel gelişim düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin cinsiyete göre dağılımına baktığımızda, yapılan analizler sonucunda kız çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının erkeklere göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Kızlar ile erkeklerin sözel akıl yürütme becerileri puanları

arasında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilememiştir. Kandır ve Orçan'ın (2009) çalışmasında beş-altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerilerini bazı değişkenlere göre inceleyerek cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeye göre fark olup olmadığına bakılmıştır. Sonuçlar dahilinde alt sosyo-ekonomik düzey ailelerin anasınıfına devam eden kız çocuklarının Düşünme Becerileri puanlarının, anasınıfına devam eden erkek çocuklarının Düşünme Becerileri puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Özsevgeç (2004) çalışmasında öğrencilerin somut ve soyut işlem dönemleri arasındaki geçişlerin kültürden kültüre, bölgeden bölgeye hatta aynı sınıftaki öğrenciler arasında bile farklılık gösterdiğini vurgulamış, fakat öğrencilerin zihinsel gelişimleri üzerinde cinsiyet değişkeninin etkisi bulunmadığını, anne-babanın eğitim düzeyleri ile yakından ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin yaş gruplarına göre farklılaşmasına baktığımızda anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. 4 yaş çocukların sözel akıl yürütme beceri düzeyleri 5 yaş çocukların sözel akıl yürütme becerilerinden daha düşüktür. Diyebiliriz ki erken çocukluk döneminde yaş arttıkça çocukların bilişsel beceri düzeyleri de artmaktadır. Bu durumu da erken çocukluk döneminin hızlı bir gelişim süreci olmasıyla açıklayabiliriz. 6 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği, 7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinin yaş gruplarına göre farklılaşmasına baktığımızda anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. 6 yaş çocukların sözel akıl yürütme beceri düzeyleri 7 yaş çocukların sözel akıl yürütme becerilerinden daha düşüktür. Diyebiliriz ki erken çocukluk döneminde yaş arttıkça çocukların bilişsel beceri düzeyleri de artmaktadır. Kasuto (2005) Aile Etkileşiminin çocuğun sosyal ve bilişsel gelişimi üzerindeki etkisi çalışmasında çocuğun yaşının bilişsel gelişimini belirleyici başlıca değişkenlerden biri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaş gruplarının Marmara Gelişim Ölçeği Bilişsel Gelişim Alt Ölçeğinden aldıkları puanların yaş değişkenine göre anlamlı farklılık elde edilmiştir. Yaşı büyük olan çocuklar küçük çocuklara oranla daha yüksek puan almışlardır. Bu çalışma araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının sosyo ekonomik düzeye göre farklılaşmasında alt sosyo ekonomik düzeyde bulunan çocuklar orta ve üst düzey gruplardan daha az puan almıştır. En yüksek puan ortalamasını üst sosyo ekonomik

düzyer grubu elde etmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda da sosyo ekonomik düzey arttıkça çocukların sözel akıl yürütme beceri düzeylerinin arttığını ve başarı puanlarının yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının sosyo ekonomik düzyere göre farklılaşmasında alt sosyo ekonomik düzeyde bulunan çocuklar orta ve üst düzey gruplardan daha az puan almıştır. En yüksek puan ortalamasını üst sosyo ekonomik düzey grubu elde etmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda da sosyo ekonomik düzey arttıkça çocukların sözel akıl yürütme beceri düzeylerinin arttığını ve başarı puanlarının yükseldiği sonucuna ulaşabiliriz. Üstün ve ark. (2004) anaokluna giden farklı sosyo ekonomik düzeydeki 4 yaş çocuklarının bilişsel gelişimlerini değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada, çocukların sosyo-ekonomik düzeyleri ile uygulanan testlerden aldıkları puanların pozitif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Sonuçlara göre sosyo-ekonomik düzey bilişsel gelişiminde etkilidir.

4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmada anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden en yüksek puanı üniversite mezunu annelerin çocukları almıştır. İlkokul mezunu annelerin çocukları, anneleri lise ve üniversite mezunu çocuklardan ve anneleri ortaokul mezunu çocukların anneleri üniversite mezunu çocuklardan ve lise mezunu annelerin çocuklarının, anneleri üniversite mezunu çocuklardan daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda diyebiliriz ki çocuğun anne eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden aldığı puan da artmaktadır. 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmada anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden en yüksek puanı üniversite mezunu annelerin çocukları almıştır. İlkokul mezunu annelerin çocukları, anneleri lise ve üniversite mezunu çocuklardan ve anneleri ortaokul mezunu çocukların anneleri üniversite mezunu çocuklardan ve lise mezunu annelerin çocuklarının, anneleri üniversite mezunu çocuklardan daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda anne eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğun eğitimi hakkında daha bilinçli olan ebeveynin, çocuğun bilişsel gelişimine katkısı önemlidir. Çetinsoylu (1998) araştırmasına katılan ebeveynlerin % 40 gibi çoğunluğu üniversite mezunu annelerden oluşmuştur. Bu ebeveynlerin okul öncesi eğitim hakkında bilgi düzeyleri oldukça yüksektir. Bu aileler eğitim programları konusunda oldukça bilinçli olup, ailelerin %84'ü uygulanan programlar konusunda kurum tarafından bilgilendirilmek

istemektedirler. Bu sonuçlar da anne eğitim düzeyinin önemi ile paralellik göstermektedir.

4-5yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşmaya baktığımızda anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Babası üniversite mezunu olan çocukların 4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz. Elde edilen veriler doğrultusunda üniversite mezunu babanın çocuklarının babaları ilkökul, ortaokul ve lise mezunu çocuklardan daha yüksek puan almışlardır. Bu sonuçlar doğrultusunda diyebiliriz ki çocuğun baba eğitim yükseldikçe çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden aldığı puan da artmaktadır. 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşmaya baktığımızda anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Babası üniversite mezunu olan çocukların 6-7yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu görmekteyiz. Elde edilen veriler doğrultusunda ilkökul mezunu babaların çocuklarının üniversite mezunu babaların çocuklarından daha düşük puan aldıklarını görmekteyiz. Ortaokul mezunu babaların çocuklarının da babaları üniversite ve lise mezunu babaların çocuklarından daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir. Benzer olarak lise mezunu babaların çocukları da üniversite mezunu babaların çocuklarından daha düşük puan almışlardır. Bu sonuçlar doğrultusunda diyebiliriz ki çocuğun baba eğitim seviyesi yükseldikçe çocukların Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden aldığı puan da artmaktadır. Zembat ve Tokol (1996) araştırmasına göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların genel ve dil gelişimleri, devam etmeyen çocuklara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Anne, baba eğitim düzeyi ile okul öncesi eğitim kurumlarına devam etme arasında anlamlı ilişki olduğu sonucu elde edilmiş olup bu sonuçlar doğrultusunda anne-baba eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına gönderme olasılıkları artar sonucuna ulaşabiliriz. Kasuto (2005) Aile Etkileşiminin Çocuğun Sosyal ve Bilişsel Gelişimi Üzerindeki Etkisi Çalışmasında çocukların bilişsel gelişimi ile babanın eğitim düzeyi arasındaki farklılaşmaya bakıldığında çocuğun bilişsel gelişiminin babanın eğitim düzeyinden etkilendiği bulgusuna varılmıştır. Bu çalışma da araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

4-5yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir. 4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden alınan puanların ailenin kaçınıcı çocuğu olmasına göre farklılaşmadığını ve anlamlı sonuçlar elde edilmediğini

söyleyebiliriz. İlk, orta ya da son çocuk olmanın çocukların 4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanının daha yüksek ya da daha düşük olması üzerinde etkili olmadığı söylenebilir. 6-7yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğine baktığımızda ise kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden alınan puanların tek çocuk, bir kardeş, iki kardeş ve üç kardeş olmak üzerinde anlamlı farklılık bulunmaktadır. Tek çocuklar 2 kardeş ve 3 kardeşi olan çocuklardan daha yüksek puan almışlardır. Benzer olarak 1 kardeşi olan çocuklar 3 kardeşi olan çocuklardan daha yüksek puan almışlardır. Bu durum sonucunda diyebiliriz ki ailede tek çocuk olmanın anne babanın sadece bir çocuk üzerinde ilgisinin yoğunlaşması çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlayabilir. 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeğinden alınan puanların ailenin kaçınıcı çocuğu olmasına göre farklılaşmadığını ve anlamlı sonuçlar elde edilmediğini söyleyebiliriz. İlk, orta ya da son çocuk olmanın çocukların 6-7 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanının daha yüksek ya da daha düşük olmasının etkili değildir denebilir. 4-5 yaş gruplarında bilişsel beceri düzeyleri ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken 6-7 yaş gruplarında kardeş sayısına göre bilişsel beceri puanlarının farklılaştığı gözlemlenmiştir. Demirel ve Ark.'na (2001) göre annenin fazla sayıda çocuk sahibi olması, çocuğa ayırdığı süre ve ilgiyi azaltmaktadır. Bu çalışmadan da kardeş sayısının artması ile annenin çocukları ile beraber verimli zaman geçirmesinin azalacağı ve bu durumun da çocuğun bilişsel gelişimini olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

4-5 yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği okul öncesi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. 1 yıl okul öncesi eğitim alan çocukların 2 ve 3 yıl okul öncesi eğitim alan çocuklardan daha düşük, benzer şekilde 2 yıl okul öncesi eğitim alan çocukların 3 yıl okul öncesi eğitim alan çocuklardan daha düşük sözel akıl yürütme beceri düzeyine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Buradan anlaşılacağı üzere Okul Öncesi Eğitime erken yaşlarda başlayan ve daha uzun süre eğitime katılan çocukların sözel akıl yürütme becerileri ve dolayısıyla bilişsel becerileri daha iyi düzeydedir diyebiliriz. 6-7yaş Sözel Akıl Yürütme Ölçeği okul öncesi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. Okul Öncesi eğitimi daha fazla alan çocukların sözel akıl yürütme becerileri anlamlı olarak farklılaşmaktadır. 1 yıl okul öncesi eğitim alan çocukların 2 yıl bu eğitimi alan çocuklardan daha düşük sözel akıl yürütme beceri düzeyine sahip olduğunu

söyleyebiliriz. Buradan anlaşılacağı üzere Okul Öncesi Eğitime erken yaşlarda başlayan ve daha uzun süre eğitime katılan çocukların sözel akıl yürütme becerileri ve dolayısıyla bilişsel becerileri daha iyi düzeydedir diyebiliriz. Bu durum yine erken çocukluk eğitimine erken yaşlarda başlamanın önemini ortaya koymaktadır. Okul öncesi eğitime devam etme süresi arttıkça çocuğun bilişsel gelişim seviyesi yükselmektedir sonucuna ulaşabiliriz. Kasuto (2005) Aile Etkileşiminin Çocuğun Sosyal ve Bilişsel Gelişimi Üzerindeki Etkisi çalışmasında çocukların bilişsel gelişimi ile okul öncesi eğitim alma süresi arasında anlamlı ilişki elde edilmiştir. Marmara Bilişsel Gelişim Alt Ölçeğinden 1 yıl okul öncesine devam eden çocukların 2 veya 3 yıl okul öncesi eğitime devam eden çocuklardan daha az puan aldıkları sonucu elde edilmiştir. Bu çalışma sonuçları araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

MASDU Ölçeği puanlarının cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında, alınan sosyal beceri puanları erkeklere oranla kızlarda daha fazladır. Seven (2008) yedi sekiz yaş çocukların sosyal becerilerin incelenmesi çalışmasında sosyal beceriler ile cinsiyet değişkenine göre erkek çocukların kızlara göre daha düşük sosyal beceri gösterdiği görülmüştür. Bu durumun aile ve toplumun erkeklik rolü ile ilgili beklentilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

MASDU sosyal beceri puanları yaş gruplarına göre farklılaşmaktadır. Bulgular sonucunda yaş seviyesi arttıkça çocukların sosyal beceri puanlarının da arttığı sonucuna ulaşabiliriz. Anlizler sonrası çalışmaya katılan çocuklar MASDU Ölçeği sosyal beceri puanlarının sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuçlara göre alt düzey sosyo ekonomik grupta yer alan çocukların orta ve üst düzey gruba göre daha az sosyal beceri puanına sahip olduğu belirtilmiştir. Mcclelland, Morrison ve Holmes (2004), anaokuluna devam eden 540 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada sosyal beceri düzeylerinin sosyo demografik özelliklere göre anlamlı farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (Akt: Senemoğlu, 2008). Seven (2006) tarafından altı yaş grubu için yapılan araştırmada sosyo-ekonomik düzeyle sosyal beceri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kağıtçıbaşı (1981) çocuğun değeri çalışmasında toplumda insanların bulunduğu sosyo-ekonomik koşulların, bireyin bakış açısı, değer ve tutumlarını belli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur (Akt: Aydın, 1997).

Çalışmaya katılan çocukların MASDU Ölçeğinden elde ettikleri sosyal beceri puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Anne eğitim düzeyinin çocukların sosyal beceri puanları üzerinde etkili olmamıştır. Sosyal beceri puanlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Babası lise mezunu çocukların puanlarının babası üniversite mezunu çocuklardan daha düşük olduğu belirtilmiştir. Literatür incelendiğinde anne-babanın öğrenim düzeyleri, pek çok araştırmaya göre sosyal beceri veya sosyal davranış değerlendirmesine etki etmektedir. Bu araştırmaların sonuçları, eğitim düzeyinin yüksekliğiyle sosyal becerilerin değerlendirilmesi arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda eğitim düzeyi daha yüksek olan babaların çocuklarının da eğitimine önem verdikleri sonucuna ulaşılabilir. Arslan ve Durmaz-Kandaz (2004) babaların 3-6 yaş çocukların eğitimi ve bakımına katılım durumlarının çocuğun psikososyal davranışlara etkisini incelemişler ve babanın çocuğuna aktif olarak zaman ayırmasının çocuğun problemlerle baş etme becerisinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

MASDU ölçeği sosyal beceri puanların kardeş sayısına göre farklılaştığı belirtilmiştir. Hiç kardeşi olmayan çocukların 1 ve 2 üstü kardeşi olan çocuklardan daha az puan aldıkları görülmüştür. Analizler sonucunda kardeş sayısı arttıkça çocuğun paylaşımları da artacağından sosyal yönden daha fazla gelişebileceği sonucuna ulaşabiliriz. Ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

MASDU Ölçeği sosyal beceri puanlarının okul öncesi eğitim alma süresi değişkenine göre anlamlı farklılık elde edilmiştir. 1 yıl okul öncesi eğitim alan çocukların 2 ve 3 yıl bu eğitimi alan çocuklara oranla daha düşük sosyal beceri puanı aldıkları gözlemlenmiştir. Bu durum okul öncesi eğitime daha erken devam eden çocukların evdekine nazaran daha çok sosyalleşme imkanı bulmasıyla açıklanabilir. Okul öncesi eğitimin en büyük ve önemli amaçlarından biri de çocukların birbiriyle ve başkalarıyla ilişki içinde bulunarak sosyalleşmelerine katkıda bulunmalarıdır. Analizlere göre MASDU Ölçeği okul öncesi eğitim alma sürelerine göre sosyal beceri puanlarının farklılaştığı görülmektedir. 1 yıl okul öncesi eğitim alan çocukların 2 ve 3 yıl okul öncesi eğitim alan çocuklardan daha düşük puan aldıkları gözlemlenmiştir. Palut (2009) 1980 yıllarında Amerika'da birçok araştırmacı tarafından yapılan araştırmalarda

çocukların okullarında sergiledikleri bireyler arası ilişkilerin niteliksel yapısının, onların gelecekteki bireysel uyumluluğunun belirleyicilerinden olduğu kanıtlanmıştır. Kasuto (2005) Aile Etkileşiminin Çocuğun Sosyal ve Bilişsel Gelişimi Üzerindeki Etkisi çalışmasında çocukların bilişsel gelişimi ile okul öncesi eğitim alma süresi arasında anlamlı ilişki elde edilmiştir. Marmara Sosyal Gelişim Alt Ölçeğinden 1 yıl okul öncesine devam eden çocukların 2 veya 3 yıl okul öncesi eğitime devam eden çocuklardan daha az puan aldıkları sonucu elde edilmiştir.

Çocukların sosyal becerileri ile bilişsel becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda, Sosyal Beceri Ölçeği puanları ile Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları arasında ve benzer olarak aynı yaş grupları arasında Sosyal Beceri Ölçeği puanları ile Kelime Bilgisi Ölçeği puanları arasında kuvvetli ilişki tespit edilmiştir. Aynı yaş grupları içinde sosyal beceri düzeyi iyi olan çocukların bilişsel beceri düzeyleri de iyidir. Benzer şekilde sosyal beceri düzeyi düşük çocukların bilişsel beceri düzeylerinin de düşük olabileceği söylenebilir. Ogelman ve ark. (2001) yaptıkları çalışmasında okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeye araştırmasında, birinci alt probleminde çocukların bilişsel gelişimleri ile çocukların sosyal becerileri arasında ilişki var mıdır? sorusu sorulmuştur. Yapılan analiz sonucunda çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle çocukların bilişsel gelişim puanları arttıkça sosyal beceriler puanları da artmaktadır. Bu araştırma bilişsel gelişim ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki anlamlı ilişkiyi destekler ve açıklar niteliktedir. Rudolph, Hammen ve Burge (1995) çocukların ilişkilerinde bilişsel ifadelerini, çevrelerindeki diğer kişilerle olan kişilerarası ilişkilerini ve bunların sosyal beceri ile olan ilişkilerini araştırması sonucunda, sosyal algılamalar, kişilerarası beklentiler, şematik örgütlenme, sosyal bilgi süreci gibi bilişsel ifadelerin boyutları arasında önemli bağlantılar bulunmuştur.

Erken Çocukluk Dönemi (4-7 yaş) çocukların sosyal becerileri ile bilişsel becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda, Sosyal Beceri Ölçeği puanları ile Sözel Akıl Yürütme Ölçeği puanları arasında ve benzer olarak Sosyal Beceri Ölçeği puanları ile Kelime Bilgisi Ölçeği puanları arasında kuvvetli ilişki tespit edilmiştir. Walker (2005) yaptığı çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkili sosyal yeterlik ile bilişsel gelişimleri arasında bir ilişkinin

olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda kız çocuklarında bilişsel yetenekler ile uyumlu davranışlar arasında pozitif, anlamlı bir ilişki olduğunu, erkek çocuklarında ise bilişsel yetenek ile utangaç ve çekingen davranışlar arasında ise negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Smith ve Walden (1998) çalışmasında da okul öncesi dönem çocuklarında bilişsel beceriler ile dil becerilerinin duyguları anlama üzerindeki etkisi sonucunda bilişsel ve dil becerilerinin, çocukların duyguları anlama becerisi üzerinde etkisi olduğu sonucunu elde etmişlerdir (Ogelman & ark., 2012).

5.3. Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre Kelime Bilgisi Ölçeği ile Sözel Akıl Yürütme Ölçeklerinin geçerli ve güvenilir olduğunu, 4-7 yaş arası grupların bilişsel becerilerini iyi ve yeterli derecede ölçtüğünü söyleyebiliriz. 4-7 yaş arası çocukların bilişsel beceri düzeylerini belirleyen Kelime Bilgisi ve Sözel Akıl Yürütme Ölçekleri puanlarının demografik özellikler olan yaş, cinsiyet, anne- baba eğitim düzeyi, sosyo ekonomik düzey, okul öncesi eğitim alma süresi ile ilişkilerin anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu becerilerin kardeş sayısı ve ailelerin kaçınıcı çocuğu olduğuna ilişkin anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. MASDU Ölçeğinden elde edilen sosyal beceri puanlarının yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik düzey, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, okul öncesi eğitim alma süresi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Sosyal beceri puanlarının ise anne eğitim düzeyi ve ailenin kaçınıcı çocuk olduğuna göre farklılaşmadığı, sosyal beceri puanlarının bu değişkenler açısından etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular doğrultusunda Kelime Bilgisi, Sözel Akıl Yürütme Ölçeği ve MASDU Ölçeği arasında yaş gruplarına göre anlamlı farklılık elde edildiği, erken çocukluk döneminde bilişsel ve sosyal beceriler arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan erken çocukluk döneminde bilişsel becerilerin sosyal beceri düzeyini olumlu yönde etkilediği ve yine aynı şekilde sosyal beceri gelişiminin bilişsel beceri düzeyini olumlu etkilediği sonucuna ulaşabiliriz.

Araştırmamızın bulgu ve sonuçlarından da yol çıkarak şu şekilde önerilerde bulunulabilir.

- Literatür incelemeleri ve yapılan araştırmalardan, bilişsel becerileri yüksek çocukların akran ilişkilerinin de kuvvetli olduğu, yine aynı şekilde akranları ile

anlaşan ve uyum içinde olan çocukların bilişsel beceri düzeylerinin de iyi olduğu sonucundan ve gelişimin diğer alanlar ile ilişki içinde, bir bütün olmasından yola çıkılarak, araştırmada çocukların bilişsel becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Benzer çalışma psikomotor, dil, öz bakım beceri alanları için de uygulanabilir.

- Bilişsel beceri düzeyleri ve buna bağlı olarak çocukların dil gelişim düzeyi yaşa göre artış göstermiştir. 4-7 yaş arası çocuklar çok hızlı ve kritik bir gelişim dönemi içinde olduklarından öğretmenler okulda, anne-babalar evde, çocukların dil gelişimi gibi bilişsel beceri düzeyini artıracak etkinlikleri çocukların yaş seviyesine uygun olacak şekilde vermelidirler. Aynı şekilde sınıf içinde etkinlikler çocukların bilişsel gelişim özelliklerine uygun hazırlanırsa çocukta başarabilme ve güven duygusu oluşacaktır. Bu sonuçlar çocukların sosyal gelişimine de katkı sağlar. Bunu yanında yaş gruplarına göre hazırlanmayan ölçekler geçerli güvenilir sonuçlar vermeyecektir. Örneğin, küçük yaş grupları soruları anlayamadığı için yanlış cevap verebilir.
- Üst sosyo ekonomik düzeyde yer alan çocukların alt sosyo ekonomik çevrelere göre bilişsel ve sosyal becerilerinin daha iyi olmasından ötürü, alt sosyo ekonomik düzeyde yer alan okullarda ebeveynlere aile eğitimleri, uzmanlar yardımıyla aile destek çalışmaları ve erken çocukluk dönemi gelişim alanları önemi ile ilgili seminer ve çalışmalara daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir.
- Alt sosyo ekonomik çevrede yer alan çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyici ve artırıcı kitap, eğitici oyuncak ve zengin materyaller gibi araç gereçler sosyal yardım kampanyaları düzenlenerek, alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan okul ve aileler için temin edilebilir.
- Anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyinin yüksek olması çocuğun gelişimi hakkında bilgi sahibi olan, okuyup araştıran, çocuğuyla kaliteli vakit geçiren, okul öncesi eğitime önem veren ebeveynlerin oluşmasını sağlar. Ailenin eğitim düzeyi çocuklarının bilişsel beceri ve sosyal beceri düzeylerini etkilemektedir. Bu sebepten örneğin, okuma yazma bilmeyen ailelere halk eğitim merkezleri, çevre okullar ve üniversiteler yardımıyla okuma yazma kursları açılabilir. Eğitim düzeyi daha düşük aileler için erken çocukluk eğitimi konusunda daha fazla bilinçlenmeyi sağlayacak

seminer ve eğitimler düzenlenebilir. Eğitim düzeyi düşük anne ve babaların aile eğitim programları ile desteklenmesi gerekmektedir.

- Erken yaşta okul öncesi eğitim alan çocukların bilişsel ve sosyal becerileri üzerinde olumlu etkilerinin olmasından dolayı, okul öncesi eğitime altı yaşında başlanmamalı, önceki yaş dönemleri de dikkate alınarak, çocuğun tam gelişimi sağlanmalıdır. Araştırma bulgularına göre de erken yaşlarda eğitim öğretim sürecine dahil olan çocukların sosyal ve bilişsel beceri düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Bu durum göz önünde bulundurularak, çocuklar erken yaşta okul öncesi eğitim kurumlarına yönlendirilmelidir.
- Okul öncesi eğitim kurumuna katılan çocukların daha fazla zengin uyarıcı ortam ve eğitici materyallerle erken tanışması bilişsel gelişimin artmasına, okul ortamında arkadaşlarıyla paylaşımlarda bulunması, oyunlara katılması, iletişim kurması vb. fırsatlar da çocukların sosyal yönden gelişimini sağlayacaktır. Toplumun her kesimine erken çocukluk eğitimi önemi anlatılmalı ve teşvik edilmelidir.
- Okul öncesi dönemde verilen eğitim çocukların sosyal becerilerin gelişmesi ve artmasında önemlidir. Okullarda sık sık sosyalleşmeye yönelik aktivitelere yer verilmeli, çocukların arkadaşlarıyla daha çok vakit geçirmesini sağlayacak ortamlar oluşturulmalıdır.
- Gelişimin bir bütün olduğundan yola çıkarak etkinliklerin Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve İlkokul 1. sınıflarda tüm gelişim alanlarını destekleyecek şekilde uygulanması çok önemlidir.
- Çocuklara düşünme, yaparak yaşayarak öğrenme, bildiklerini anlatma vb. bilişsel ve zihinsel süreçlerini kullanabilecek fırsatlar verilmelidir. Bu çalışmalar sosyal becerileri de destekleyici etkinliklerle tamamlanmalıdır.

İleride bu konu ile ilgili araştırma yapacak araştırmacılara öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırmanın örneklemini Kadıköy İlçesine bağlı ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden toplam 420 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma köy, kasaba gibi daha farklı ve kırsal bölgelerde ya da farklı şehirlerde uygulanabilir.
- Çocukların bilişsel ve sosyal becerilerine etkili olabilecek diğer değişkenler de dahil edilerek yeni araştırmalar yapılabilir.

- Benzer bir araştırma ile ilkokul çağı çocukların direkt okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre sosyal ve bilişsel beceri düzeyleri incelenebilir. Bu çocukların var olan bilişsel beceri düzeyleri ile ilkokul 1. sınıf akademik başarılarına ve okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Altuğ, D. (2004). *Çocukluktan Yaşlılığa Kendi'lik Değeri*. Ankara: Matus Baskı.
- Arslan, Ü. & Durmaz-Kandaz, U.(2004). Babaların 3-6 yaş Grubundaki Çocukların Eğitimine ve Bakı-mına Katılım Durumlarının Psikososyal Davranışlarına Etkisi. *I. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Kongre Kitabı* (2006). Cilt:3. 371–379.
- Arı, M., Üstün, E., Akman, B. ve Etikan, İ. (2000). 4–6 yaş grubu çocuklarda kavram gelişimi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*.8 (8), 1–9.
- Atay, Z.(2009). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerinin yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumlarına göre incelenmesi. *Ereğli örneği: (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ataç, F. (1991). *İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişim*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Aydın, B. (1996). *Çocuk Psikolojisinin Temelleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfi yayınları, No: 1.
- Aydın, B.(2003). Gelişimin Doğası. Edt: Binnur Yeşilyaprak. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 4. Baskı.
- Aydın, B. (2010). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yay. 3. Baskı.
- Aydın, B., Şirin, A., Yayıcı, M., Otrar, M., Yayıcı, L. (2002). *Gelişim Psikolojisi-İnsan Gelişiminin Temelleri*. Ankara: SFN Yayıncılık(Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı).
- Ayvacı, H. (2010). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilimsel Süreç Becerilerini Kullanma Yeterliliklerini Geliştirmeye Yönelik Pilot Bir Çalışma. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)* Cilt 4, Sayı 2, Aralık 2010, sayfa 1-24.
- Avcıoğlu, H. (2003). *Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 yas) Geçerlilik, Güvenirlilik Çalışması*. Yayınlanmamış araştırma.
- Bacanlı H. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 5. Baskı.
- Bacanlı, H.(Ed.) (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Baker C. (2013). Father's and Mother's Home Literacy Involvement and Children's Cognitive and Social Emotional Development: Implications for Family Literacy Programs. *University of North Carolina at Chapel Hill, Applied developmental science*. 17(4), 184–197.

- Bell, M., Wolfe, C. (2007). The integration of cognition and emotion during infancy and early childhood: Regulatory processes associated with the development of working memory. *Elsevier, Brain and Cognition*. 65 (2007) 3–13.
- Bertan, M, Haznedaroğlu, D. Koln, P., Yurdakök, K., Güçiz, B. (2009). Ülkemizde Erken Çocukluk Gelişimine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlenmesi (2000-2007). Ankara: *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 52: 1-8.
- Bigge M., Hunt M. (1962). *Psychological Foundations Of Education*. USA: Harper and Row Publishers.
- Binbaşıoğlu C., (1975). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Boyd, D., G., Bee, H., L. (2014). *Pearson New International Edition-The Developing Child Thirteenth Edition*. United States of America: Pearson Educaion Limited.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık. 5. Baskı.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara:Pegem Akademi 16. Baskı.
- Cartledge, G. and Milburn, J.F. (1980). *Teaching social skills to children*. New York: Pergamon Press.
- Cole, L., Morgan, J. (2001). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*. Çev: Belkıs Halim Vassaf. İstanbul: MEB Basımevi.
- Çapri, B., ve Çelikkaleli, Ö. (2005). İlköğretim Birinci Kademedeki (7-11 yaş grubu) Çocukların Korunum Gelişim Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Değişkeni Açısından İncelenmesi. *Mersin Üni. Eğt. Fak. Dergisi*, cilt 1, sayı ss.48-65.
- Çetin, F., Bilbay, A. ve Kaymak, D. (2002). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler Grup Eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık. 2. Baskı.
- Çetinsoylu, N.A. (1998). *İki farklı sosyal çevrede okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların anne-babalarının okul öncesi eğitimden beklentilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, S.(2010). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Giden 36-60 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim Özellikleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmış yüksek Lisans Tezi. İstanbul:Marmara Üniversitesi İlköğretim Ana Bilim Dalı.
- Demirel, F., Üner, A. ve Kırımı E. (2001). Van İli Kırsalındaki Annelerin Çocuk Beslemesindeki Alışkanlıkları ve Uygulamaları. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Dergisi*, 8(1):18-22.
- Develi, H. ve Orbay, K. (2002). *İşlem Öncesi Dönem Çocuklarında Sayı Kavramının Gelişimi*. Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi, Amasya Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Matematik.
- Doğan, M., Tüfekçioğlu, A. ve Er, N. (2013) . Normal Gelişim Gösteren ve İşitme Kayıplı Çocuklarda Erken Müdahalenin Bilişsel Performanstaki rolü:Çalışma Belleği ve Kısa Süreli Bellek. *International Journal of Early Childhood Special Education*, Vol. 5 Issue 2. p70-97, 28p.

- Dowrick, P. W. (1986). *Social Survival for Children*. New York: Brunner-Mazel.
- Erden, M., Akman, Y.(1997). *Eğitim Psikolojisinin Alanı*. Ankara:Arkadaş Yayınevi, 5. Basım.
- Erdemir, N. (2001). *12–30 Aylar Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının Anlamsal Yönden İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Erdoğan, S., Şimşek, B. H. ve Erdoğan, A. (2005). Ankara'nın alt sosyo ekonomik bölgelerinde ana sınıfına devam eden 5–6 yaş çocuklarının dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1,(14). 231–246.
- Figen-Serçekuş, P., Mete, S. (2009). Uyum modeli ve Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramının Doğum Öncesi Eğitimde Kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi (DEUHYO ED)*,1 (1). 57-68.
- Fişek, O.,G., Yıldırım, M.,S., (1993). *Çocuk Gelişimi- Türkiye’de Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Projesi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, İkinci Baskı.
- Gülay, H. (2011). Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Okula Uyumlarının Sosyal Beceriler Açısından İncelenmesi. *ISSN:1306-3111 e-Journal of New World Sciences Academy 2011,Number: 1, Article Number: 1C0283*.
- Güven,Y., Işık, B. (2006). Beş Yaş Çocukları için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeğinin (MASDU-5 Yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi sayı:23,125-142*.
- Gresham, F.M. & Nagle, R.J. (1980). *Social Skills traning with children: Responciveness to modeling.Clinical Phycholog, 18. 718-729*.
- İnanç-Yazgan, B. Bilgin, M.,Atıcı, M.,(2007),“*Gelişim Psikolojisi- Çocuk ve Ergen Gelişimi*” Ankara: Pegem A Yayıncılık. 2. Baskı.
- Kandır, A. ve Orçan, M. (2009). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin beş-altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerilerinin bazı değişkenler yönünden incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi. 2 (1), 1–13*.
- Kasuto, Aytun S. (2005) “*Aile Etkileşiminin Çocuğun Sosyal ve Bilişsel Gelişimi Üzerindeki Etkisi*”Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kara, Y., Çam, F. (2007). Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi. *Ankara Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 32. 145-155.
- Kiefer, W.N.(1980). *Home-based experiences and the self-concepts, cognitive styles, and intelligence of preschool children*. Ph.D. Dissertation, Walden University.
- Koçak, N.(2001). Erken çocukluk Döneminde Eğitim ve Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu. *Ankara: Milli Eğitim Dergisi, Temmuz-Ağustos, MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Sayı:151*.

- Kol, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (Mayıs 2011). ss. 1-21.
- Köksal-Akyol, A. (2002). *Bilişsel Gelişim. Gelişim ve Öğrenme*. Edt:Ayten Ulusoy. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Kudret, Y. (2003-Ekim). *Anne Babalar ve Öğretmenler İçin Duygusal Zekâ Rehberi*. Özel Ceceli Okulları Yayınları 2. baskı.
- Küçükkaragöz, H.(2003). *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Edt: Binnur Yeşilyaprak. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Logue-Mary, E.(2007). Early Childhood Learning Standards: Tools for Promoting Social and Academic Success in Kindergarten. *Washington, Journal Articles; Opinion Papers, Children & Schools*, v29 n1. p35-43.
- Mağden, D., Şahin, S. ve Çetinkaya Ş. (2001). Üç-dört yaş grubu çocukların Fotoğraf ve çizimlerdeki insanların bakış yönlerini algılamaları ve görsel dikkatin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 151.
- McLoyd, V.C. (1998). Socioeconomic Disadvantage and Child Development. *American Psychologist*, 53,185-2004.
- MEGEP (2014). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilişsel Gelişim*. Ankara:Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Melendez, W.,Beck V.,Fletcher M. (2000) “*Teaching Social Studies in Early Education*” USA.,Delmar Thomson Learning.
- Mize, J. & Ladd, G.W. (1990). A cognitive social learning approach to social skill training with low-status preschool children. *Development Psychology*, 26(3). 388–397.
- Mussen, H., Conger, J. & Kagan, J., (1969). *Child Development and Personality, Third Edition*, London, Harper & Row Publishers.
- Ogelman, G, Seçer, Z., Alabay, E. ve Uçar, F. (2012). Okul Öncesi 5-6 Yaş Grubu Çocukların Bilişsel Gelişimleri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15/1 (391-402).
- Oktaylar, C. (2007) “*KPSS Eğitim Bilimleri*” Ankara, Yargı Yayınevi.
- Ömeroğlu, E. ve Kandır, A. (2005) *Bilişsel Gelişim*, İstanbul, Morpa Yay.
- Oppong, S. (2014). Between Bandura and Giddens: Structuration Theory on Social Psychological Research?. *Sam Jonah School of Business, African University College of Communications, Psycy.Psychopen.Eu*. 2193-7281.
- Özbay, Y.(2009). *Eğitim Psikolojisi-Bilişsel Gelişim*. Ankara: Pegem Akademi. 2. Baskı.
- Özer, K. ve Özer, D., (2004). *Çocuklarda Motor Gelişim*. Ankara: Nobel s. 28.
- Özmert, E., (2005). Erken Çocukluk Gelişiminin Desteklenmesi-I. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi,Ankara*,48:179-195.

- Özsevgeç, T. (2004). İlköğretim Öğrencilerinin Zihinsel Gelişim Düzeyleri Üzerinde Sosyal Faktörlerin Etkileri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.
- Öztürk, B. ve Kısaç, İ. (2003). Bilgiyi İşleme Modeli. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Edt: Binnur Yeşilyaprak. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 4. Baskı.
- Palancı, M.(2009). Bilişsel Öğrenme. Eğitim Psikolojisi. Edt: Yaşar Özbay, Serdar Erkan. Ankara: Pegem Akademi.
- Palut, B. (2005). Sosyal Gelişim ve Arkadaşlık İlişkileri. *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. Edt: Müzeyyen Sevinç. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Pekdoğan, S.(2011). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş- Altı Yaş Çocuklardaki Sosyal Becerilerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Piaget, J. (2010). *Çocuğun Gözüyle Dünya*. Ankara: Dost Kitabevi. 2. Baskı
- Ramazan, O., Demir, S. (2011). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 36-48 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim Düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi Uluslararası E-Dergi, Cilt:1-Sayı:2*.
- Rudolph, K. D., Hammen, C., & Burge, D. (1995). Cognitive representations of self, family, and peers in school-age children: links with social competence and sociometric status. *Child Development, 66*, 1385–1402.
- Poyraz, H. & Dere, H. (2006). *Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Santrock J. W. (2013) “*Life-Span Development Fourteenth Edition*”, United States of America, the McGraw-Hill Companies.
- Santrock, W. & Yussen, R. (1988). *Child Development an introduction*. Wm. C. Brown Publishers, Dubuque, Iowa.
- Seçer, Z., Sarı, H., Çeliköz, N., Üre, Ö. (2009). Okul Öncesi Dönem Çocukların Bilişsel Stilllerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21/2009*.
- Selçuk Z. (2000). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 7. Baskı.
- Seven, S. (2006). *Altı Yas Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Seven, S.(2008). Yedi-Sekiz Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 18 (2)*.151-174.
- Shaffer-D., R., & Kipp, K., (2010). *Developmental Psychology: Childhood and Adolescence*. USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Smith, M.&Walden,T. (1998). Development Trends in Emotion understanding Among a Diverse Sample Of Africian-American Preschool Children. *Journal of Applied Developmental Psychology 19(2)*. 177-197.

- Stanley, M. (2009). *Çocuk ve Beceri*. Edt. İlayda Özbaş. İstanbul: Ekinoks Yayıncılık.
- Taşkın, Ö. Şahin, B. (2008). Çevre Kavramı ve Altı Yaş Okul Öncesi Çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (1) 23.Sayı*.
- Turan, İ. (2012). *Temel İstatistik Spss Analiz Menüsü*.
<http://www.doguc.com/spssmenu.pdf>. adresinden 12 Mart 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Üstün, E., Akman, B., Etikan İ. (2004). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların bilişsel gelişimlerinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,26: 205-210*.
- Vural-Ekinci, D. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Okul Öncesi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Vural-Ekinci, D., Gürşimşek, I. (2009). Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi. *e-Journal of New World Sciences Academy, ISSN:1306-3111*.
- Walker, S.,(2005). Gender Differences In The Relationship Between Young Children's Peer Related Social Competence and Individual Differences In Theory Of Mind. *The Journal of Genetic Psychology, 166(3). 297-312*.
- Wechsler, D. (2002). *WPPSI-III Technical and Interpretive Manual*. United States of America, Psychcorp.
- Wentzel, K. (2003). School adjustment In W.M. Reynolds, & G.E. Miller (Eds) *Handbook of Psychology. Vol. 7: Educational Psychology (pp: 235-258)*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Williams, P., Sheridan, S. & Sandberg, A. (2013). Preschool – an arena for children's learning of social and cognitive knowledge. *Early Years, 2014 Vol. 34, No. 3, 226–240, Routledge Taylor and Francis Group*.
- Wolff, S. (1997). *Problem Çocuklar ve Tedavi-Çocuk ve Stres*. Çev: Ayhan Oral, Seçkin Kara. İstanbul: Say Yayınları. 3. Basım.
- Yavuzer, H. (1997). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi. 14. baskı.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak B.(2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara, Pegem Yayıncılık, 7. Baskı.
- Yukay, M. (2004). *Marmara Üniversitesi-I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Longresi, Bildiri Kitabı*. Haz: Oya Ramazan, Kadriye Efe, Gülçin, Güven. İstanbul: Yapa Yayınları.
- Zembat, R ve Tokol, O. (1996). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Ve Etmeyen 3–6 Yaş Çocuklarının Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi- II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri 18–20 Eylül*. İstanbul: Marmara Üniv. Teknik Eğit. Fak Döner Sermaye İşletme Matbaası.

Zeytinoğlu, S. (1980). *Korunum Kavramında İki Farklı Gelişim Düzeyinde Bulunan Çocuklara Bu Kavramın Sözlü Kural Anlatımı Yöntemiyle Öğretilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

EKLER

Ek 1: İzin Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-020- 63599
Konu : Anket (Betül KURTULAN)

29/05/2013

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Marmara Üniversitesinin 09.05.2013 tarih ve 1300077654 sayılı yazısı.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07.03.2012 tarihli ve 3616 sayılı ve 2012/13 No'lu Genelgesi.
c) Millî Eğitim Komisyonunun 28.05.2013 tarihli tutanağı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Betül KURTULAN'ın "**Erken Çocukluk Döneminde (4-7 yaş) Bilişsel Beceriler ile Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" konulu tez çalışmasını Kadıköy İlçesindeki resmi/özel anaokulları ve anasınıfı olan ilkokullarda; sosyal duygusal uyum ölçeği, kişisel bilgi formu, bilişsel beceri ölçeğini (kısım-1/kısım-2) uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Betül KURTULAN'ın söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, Eğitim ve Öğretimi aksatmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muhammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
... /05/2013

Harun KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu**ÖĞRENCİ KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

1. **Çocuğun cinsiyeti:** K / E
2. **Çocuğun doğum tarihi:**.....
3. **Devam ettiği okul/kurumun adı:**.....
4. **Sosyo-ekonomik durum**
a) alt   b) orta   c) üst
5. **Anne öğrenim durumu**
a) İlkokul   b) ortaokul   c) lise   d) üniversite
6. **Baba öğrenim durumu**
a) İlkokul   b) ortaokul   c) lise   d) üniversite
8. **Kardeş sayısı**
a) tek çocuk   b) 1 kardeş   c) 2 kardeş   d) 3 kardeş
9. **Kaçıncı çocuk**
a) 1.   b) 2.   c) 3.   d) 4.
10. **Kaç yıldır okul öncesi eğitimi alıyor?**
a) 1 yıl   b) 2 yıl   c) 3 yıl